

JAN FR. HRUŠKA

JISKRY z POPELA.
CHODSKÉ BAJKY

Československá akciová tiskárna v Praze.

TIŠKRY Z PODĚBÁ

ČTVAŘKOVIA

CHODS PÁJEN

ČESKOSLOVANSKÉ
AKCIOVÉ TIŠKÁRNĚ

DRUHÝ POKLAD

TIŠKÁRNĚ
ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TIŠKÁRNĚ
PRAHA

JISKRY Z POPELA

ČTVRTÁ KNIHA CHODSKÝCH BAJEK

NAPSAL

JAN FR. HRUŠKA.

DRUHÉ VYDÁNÍ

V PRAZE 1922

TISKEM A NÁKLadem ČESKOSLOVANSKÉ AKC. TISKÁRNY,
SPÁLENÁ ULICE Č. 15.

N už v nejlepších letech i síle, syn velkého města, dostal se po delší době z jara za nedělního odpoledne do volné přírody a došel až do zeleného lesa, kde si usedl na měkký, vonící mech. — Bylo mu tak volno v tom posvátném klidu a s hořkosťi vzpomínal na rušný rej a únavný hluk v dusných města zdech, kde nová doba vtiskuje osudné heslo rychlého života na člověkovu práci i požitek, na povinnost i zábavu, na vše, čím a v čem člověk žije, a všude k jeho matení, zkrácení a utrpení . . .

„Ach, náš rychlý život, jak bídný to život, temný a prázdný!“ muž ulevil si nakonec nahlas.

„Proč zehráš a na koho?“ slyší tu náhle za sebou. „Či ustanovil ti někdo svatým zákonem, abys nekráčel životem klidně a s rozvahou, nýbrž abys běžel, bez oddechu běžel s nemyslícím davem, nemaje kdy pozastavit se a poslechnout, když ptáče zpívá, pohlédnout, kde růže kvete?“

Ta slova nenadálá zněla mu tak měkce a hřála u srdce tak mile — člověk se divil a vzpomínal, tak něžně že mu zníval jen hlas matčin v blaženém dětství. „Matko!“ zvolal u vytržení —

A aj, tu před ním stojí postava velebná v nádherném plášti z čerstvého kvítí a z pestrých křídel motýlích, s hlavy jí splýval běloskvoucí závoj z přejemné příze babího léta, na šíji zářící řetěz ze zlatohlávků a z mušek svatojanských, v čisté tváři mír a láska . . .

„Jsem matka, ano,“ pravila vážně, „matka pečlivá všech, kdož mi zůstanou věrni, ale macechou krutou bývám dětem, jež mě opustily a zradily. Jsem matka Příroda.“

S tím zmizela.

A „divná hudba přírody, plná ladu, neshody“ zaznělá krajem. V dále slavík rokotal, na blízku cvrček cvrčel ve vadnoucí trávě, včela ve vzduchu radostně bzučela, tvor na tvora volal „bratře, sestro“; volaly tak na sebe i nemá tvář a bylina a to i na člověka, a nebylo závidění ani nenávidění.

Zahučely lesy — muž protrhl se z podivného snění — posvátný klid kolem. Slunce zapadá, tvorstvo končí svůj večerní chvalo zpěv:

„Příroda máti učí kráse,
Příroda máti učí lásce,
Příroda máti učí dobru. —
V knihách mluví jenom lidé,
v přírodě však mluví Bůh!“

HŘÍBĚ A KLISNA,

Dospívající hříbě začínali připravati ke kobyle; ovšem s počátku na prázdno, jen aby se naučilo chodit ve voze. Kdysi konalo tak první delší jízdu. Slunce příjemně svítilo, cesta byla suchá a tvrdá jako mlat. Ale milé hříbátko začínalo brzy nařikati: ovádí a mouchy kousali, horoko mu bylo, žízeň mělo. Stará kobyla všelijak to vymlouvala mladému nezkušenci, radila trochu trpět, vytrvat, ale marno všecko. Raději prý aby přšelo! A hle, než dojeli domů, dočkalo se hříbě. Slunce se schovalo, vítr přihnul mraky, a než se kdo nadál, lilo.

Ale milé hříbátko — ! Pak teprve bylo nárku: studilo to, zima mu bylo, do očí šlehalo, bláto stříkalo a mazalo. Raději teď aby prý přece zas vrátilo se slunce.

Stará klisna jen se dobrácky dívala. „Prší, ať si prší! Bude křehčí jetel i tráva,“ dělala mladému laskominy.

Když dojeli domů a dostali se k plným jeslím, koníkovi chutnalo jako nikdy předtím. „Vidíš, tolik ses nabědoval,“ připomínala kobyla, „a jak ti je k duhu ta malá zkuška!“

Koník mlčel a chrupal. Teprve když se ponajedl, optal se: „A bude to tak pořád — buď děš, buď vedro?“

„Bude! A bude to i horší!“ dodala klisna. „Přijdou větry, plískanice, bouře —. Ale neboj se nic! Až spravedlivě zatáhneš, nezbude ti myslit na to!“

KONĚ.

Koňský handlíř přivedl na trh starého valacha a počal jej hned vychvalovati, že překřičel půl tržiště. Lidé i zvířata obraceli se za křičícím člověkem, až mladý kůň v sousedství pravil k valachovi: „Máš ty nějakého pána! Tolik chvály a tak do očí!“

„Chvály až v očích čpí,“ hodil hlavou starý kůň, „ale obroku málo!“

OSEL A KONĚ.

Osel dostal se z mládí do světa a ztrávil v cizině nejlepších svá léta. Nejdéle proděl v lázeňském městě, kde nosíval, nebo v lehké dvojkolce vozíval panstvo do lesnatých vrchů na výlety. Odpočinku bývalo víc než námahy a na občerstvenou dostával i všelijaké pamlsky. Když sestárnul, dostal se zas do rodného kraje. Mlékař jej koupil a svázíval s ním dvakrát za den mléko z vesnic, pozdě večer a záhy před svítáním. Starému oslu zpřičilo se brzy to živobyčí — v samých tmách, ať cesta necesta, sám tahá se s vozem plným plecháčů. Žehrával, když se potkával s jiným potahem, až i pomlouval domov a chválíval cizinu.

Jednou zase tak začal před zájezdnou hospodou ke dvěma mladým koním, zapražným v těžkém voze formanském. To prý je ve světě jiný život, lehký a veselý.

„A proč žes tedy ve světě nezůstal?“ zaskočila osla otázkou náruční Ryzka.

Osel nic.

Sedlový však obrátil se k Ryzce: „Přece vidíš starého osla!“

POVOZNIK A KŮŇ.

Povozník koupil si nového koně a koupil dobře. Kůň bral s místa jako šroub a náklady — co vůz snesl, kůň utáhl. Ale milý člověk máje z koně větší zisk, jak už bývá, zatoužil mít ještě více. I počal lakotiti a koni přikládáti, přikládáti, až jej přeložil a strhal.

Tu zalomil mamonem zaslepený rukama a naříkal: „Ó můj milý koni, ó mé věrné zvíře, kterak já tě zachráním?“

„Nebylo třeba zachraňovat!“ dí kůň těžce, obraceje své věrné oči po tvrdém pánu. „Nebýti jen tvé lakoty, nebylo by této chvíle mně o život a tobě o koně.“

KONĚ A LIDĚ.

Hříbě, jež začali připravit k staré klisně, vracejíc se z první jízdy na trh, pozorovalo, že hospodář při voze jde nejistým krokem, ano vrávoře a chytá se i uzdy, aby nepadl. Poté zalezl do vozu a lehl si tam — koně nechal, jak šli, tak šli.

„Náš hospodář je asi nemocný?“ hříbě v kroku upozorňovalo matku.

„Opilý!“ hodila brúna nevrle hlavou. Byla všecka rozmrzelá, co se marně nastály po trhu v městě před hospodou.

„A po čem se mu to stalo?“ zvidal koník upřímně.

„Sám si to udělal. Mnoho pil!“

Mladý kůň se zamyslí. Teprve po chvíli ozval se znova: „A vrávorat bych také tak, kdybych někdy mnoho pil?“

„Ne!“ odmítla stará rozhodně. „My pijeme jen, pokud je žízeň, a pijem čistou vodu, ta občerstvuje. Takovíhle pijou bez paměti a pijou něco — ještě druhý den jim to i z dechu páchne jako jed. To pro koňský žaludek není!“

Z TĚŽKÉ DOBY.

Dva stárci na poli. Za pluhem shrbený, šedivý výměnkář, před pluhem kůň, stářím poloslepý. Mladí všichni na bojištích: syn hospodář, dva statní vnuci i dva koně vraní. Oráč i tahoun, ač zamlklí, dobře si rozumějí; vylehčí si navzájem, oddechnou si, odpočinou a zas to jde dál. Ořou do hluboka a jaké brázdy, rovné, rovné, jak kyprá bude půda pod setbu — příští chleba! Vědí ti stárci oba, co dělají, vědí, že to tak být musí . . .

„Nesmí pluh zůstat opuštěn!“ staroch oráč dodává síly sobě i zvířeti.

A staroch kůň se zapírá a kývá: „Nesmí, nesmí — ještě my jsme tu!“

A staroch oráč sebevědomě přidává hlasu: „Pluh poráží nepřátele nejhorší, hlad a bídu, pluh též bojuje za vlast, za právo a osvětu.“

KOZA A OSEL.

Mladá koza, vrátivši se za stádem s pastvy, kde byla celé půldne proběhala a protrandila, směřovala ještě po dvoře a po sadě, zatím co ve stáji bylo hlavní krmění. Když konečně došla do chléva, byly všechny žlaby po celém chlévě prázdné, jen od jedněch jeslí vonělo seno a u těch stál starý osel. Nemaje patrně chuti do obroku, podřimoval.

Hladová koza začala přemýšlet, jak by se nejsnáze k oslu pozvala aspoň na nějaké klípě zbylého sena. Zdržovalo ji poněkud vědomí, že se kolikrát posmívala starochovi před celým chlévem, ale za chvíli přistoupila přece blíž a začala: „Šedivý hrdino, dovol, abych ti jednou pověděla, jakou mám k tobě úctu. Tvá ztepilá postava, tvá lehká chůze, tvá velká, moudrá hlava, tvá srst — kolik šedin — tolik životních zkušeností . . .“

Osel se klidně ohlédl a vida kozu dost blízko u sebe, kopl ji pravou zadní nohou, až zmateně zamekala a odskočila. Sotva že však se vzpamatovala a viděla, že už osel na ni nedosáhne, obrátí své chvály v lání: „Hle ho, starého hnípala, čeho se neodvážíš! Jako by nevěděl, že oslů rod je pro posměch celého světa. Dlouhé uši, znamení hlouposti, která jest jen mezi osly doma!“

Tu osel obrátí se zase a jakoby nic, zve kozu přívětivě: „Pojď zpátky! Teď se můžeš u mých jeslí nažrat do sytosti.“

Koza mlčí, dívá se, nemůže pochopit, jaká se to stala s oslem změna; nedůvěřovala si, ale hlad ochočí i lva.

„Jen pojď a neboj se!“ domlouvá jí osel. „Prve zaplatil jsem ti, cos zasloužila za pochlebenství; nechci ti nyní zůstat dlužníkem, když jsi mluvila upřímně!“

Tu teprv jde koza nesměle, krok, dva — běře sousto první, běře druhé; osel klidně čekal, až se nasytila. Pak se optal: „Dobře-li jsem to s tebou vyřídil?“

„Dobře!“ přiznává teď koza vděčně.

„Vidíš tedy,“ končil osel, „jak svět křivdí. Ani oslové nejednají vždycky hloupě.“

VOLEK A KRÁVA.

Bulík, vyhnán byv se stádem po prvé na pastvu, střečkoval divoce a vedl si tak bujně, že div nepolámal noh. Proto jej opatrný pastýř přivázal za měkké růžky řetězem k staré krávě.

„Dovol!“ zacukal se bulík zlostně, když mu zas bujnost vjela do údů.

„Nemohu a nesmím!“ bručela si kráva lhostejně; trhla jen hlavou a pásala se dál.

To se opakovalo za půldne mnohokrát, až konečně bulík nejen se nabažil své zvůle, ale postával, ani se mu do pastvy nechtělo.

„Co je ti, že se ani nepaseš?“ zeptala se ho stará Straka.

„Tuze mi od toho řetězu hlava brní!“

„Věřím,“ zamukala kráva, „tak se stává všem hlavám, které chtějí prorazití zeď!“

BULÍK A BRAVNÍK.

Bulík byl se stádem po prvé na pastvě v posečených lukách. Napřed se dost naskákal a nadováděl v úplné volnosti, potom se napásl na křehké, zmlazované otavce, potom — ký div — zachtělo se mu pohovětí si. Lehl pěkně na měkku, kde stál, a počal přežvykovat a podřimovat.

Ale bylo vedro, mouchy a ovádi divoce vířili na slunci, doraželi směle, vrnili kolem uší a kam sedli, štipali hned jako šidla.

Najednou přestávalo bzučení i kousání a mladého volka cosi zašimralo po hřbetě. Zdvihne hlavu, obrátí ji a vidí: popelavý pták, o málo větší špačka, bez bázně hopkuje mu po zádech a lapá mouchy, kde která usedla. Bulík měl radost z takového neočekávaného pomocníka. „To jsem rád, milý ptáku,“ hlásil svou vděčnost, že mě zbavuješ té dotěrné havěti. Kterak jen se ti odměním za tvou službu?“

„Za službu?“ zacvrlikal pták bravník. „Já nepřišel k vůli tobě, odhánět mouchy, nýbrž k vůli sobě, zahnat hlad.“

KOZA A MRKEV.

Malá koza, kterou nechávali často volně chodit po dvoře, vloudila se pootevřenými dvířky do zahrady. Chutě slídila a směřovala, na čem by si pochutnala.

Na pěšince našla potracenou mrkev. Trefa! Honem ji popadla a nejsouc si okamžik jista, aby ji tu nedopadli a nevyhnali, v spěchu zhltna mrkev, ani ji nerozkousala. Vté ráně však přestala koza dýchat, vybulila oči a — tlamu otevřenou — vrávorala, až padla na zem, házela sebou, jakoby již již dokonávala.

Napětím posledních sil podařilo se jí konečně, že mrkev uvázlá ve chřtánu se uvolnila a vyletěla nazpět . . .

Když se koza vzpamatovala ze mdloby, s odporem odvracela se od mrkve, ležící před ní na zemi: „Nešťastná bylo, málem bys mě byla připravila o život!“

Pohnula se mrkev. „Já ne, ale tvá mlsná huba!“

BERÁNEK A STARÝ PES.

Beránek, chovaný v domácnosti pro radost dětem, umluvil se se starým psem, s nímž si děti také rády hrály, a slíbili si, že si navzájem nikdy neublíží. Dlouho zachovávali oba bedlivě to slovo dané. Jednou však, když při dětském reji beránek nevolky šlápl ostrým kopýtkem na oháňku psu dřímajícímu v koutě, vyskočil staroch, zabručel a kousl peclíka do nosu, až mu vystříkla krev.

„Co děláš?“ mírně vyčítal mu zaleklý beránek. „Nevíš, co jsme si slibovali?“

„Slibovali, slibovali!“ opakoval si pes a stál po činu všechen zesmutnělý. „Ale při nenadálé bolesti ozvala se stará přirozenost, a než jsem se vzpamatoval, přemohla mne i mé sliby.“

CHRT A PUDL.

Chrt zastihl pudla v pokoji pánově, jak mezi dětmi chodil a postával na zadních nohách. Když se dostal ven, zkusil to o samotě také, ale svýma dlouhýma nohama nesvedl nic. Měl proto od té doby úctu pro pudlovo umění. Brzy poté potkal se vně s pudlem a pudl běhal po čtyřech jako on.

Zastavil si jej: „Proč se tak ponížeš a běháš po čtyřech jako zvířata, když umíš chodit po dvou, přímo jako lidé?“

Pudl zavrtěl rozhodně hlavou: „Tamtomu umění,“ vece, „naučil jsem se jen pro chléb; toto dělám z přirozenosti — a ta jest silnější!“

DVA KŘEPELÁCI.

Dva stavěcí psi, starý a mladý, vrátili se z celodenní honby upoceni, zaprášeni, uběhání — ani se jim nechtělo do žrádla. Když konečně starý napřed přece si dolezl k svému kbeličku, mladý rozmrzelý závistivě dí: „Což je tobě! V poli všechno umíš, ať se přijde na zajíce nebo na hejno koroptví — Ale já! Co já se naběhám marně a ještě jsem bíl!“

„Trochu se přičiníš a dočkáš se; to všechno také u tebe časem bude!“ pravil starý laskavě. „Ale tys proti mně ve výhodě,“ dodal, „které nelze za nic na světě nikde získati!“

„Já ve výhodě? A v jaké?“ zvolal mladý pes a zvedl zvědavě hlavu.

„Jsi mlád!“

VYZLE A STARÁ FENA.

Myslivec začal učit dospívající vyžle prvním povinností myslivosti. Odbylo se to s mnohým hněvem a křikem, ba i bitím. Když byl konec, vyžle zlostí všechno vzteklé přiběhlo na starou fenu o radu. —

„Desetkrát za sebou, bez oddechu dal mi kus cesty nosit vycpaného zajíce!“ stěžovalo si. „Ba i do vody mi jej hodil. Co mám tomu tyranu udělat, kázal-li by mi to po druhé zas — mám ho kousnout, či raději někam utéci?“

„Jedno ani druhé,“ varovala fena moudře. „nýbrž rozkáže-li se ti, běž ochotně i po desáté i po jedenácté!“

„Ale když jsem zajíce nedobře držel, byl jsem i bíl,“ namítlo vyžle již s menším hněvem.

„Vším právem,“ domlouvala již teď fena. „Když ještě teď víš, žes nesl zajíce špatně, proč jsi ho hned nepopadl dobře?“

Více rady vyžle nepotřebovalo. Lehlo si pokorně vedle staré a ta už jen jako pro útěchu dodala: „S počátku každé učení-mučení.“

PES A PTÁČEK.

Starý pes, podřimující v světnici u kamen, pozoroval chvílemi, když se mu otevřely oči, ptáčka v kleci na protější zdi. Ten tu nepokojně, bez hlesu a v jednom shonu hopkoval s bidélka na bidélko, zprava nalevo, zleva napravo, stále týmž směrem.

Pes probral se konečně z dřímot, a když to rušné hopkování v kleci nebralo konce, nazdvihl hlavu a dí soucitně: „Ubohý ptáčku, že raději nezalezeš někam do kouta kůže a pohodlně si tam neseď! Což nevidíš — mříž v pravo, mříž v levo, mříže na všech stranách, marný tvůj všečen shon!“

„A bych i tisíc a tisíckrátě skákal marně,“ zašveholil ptáček odhodlaně, „nepřestanu doufat, že jednou přece najdu otvor z klece a za ním — svobodu. Ta naděje jest silnější než nejpevnější mříže!“

PES A KVOČNA.

Domácí pes pozoroval od kotce vkoutě dvora kvočnu s hejnem a viděl, jak kuřata dospívající jedno po druhém lhostejně ji opouštěla. Když od ní odběhlo poslední a opustěná kvočna všecka smutna stála vedle jeho boudy, pes obrátil se na ni. „Co ses těch svých dětí navodila, co ses jich naopatřovala a nabránila, život bys byla dala za ně. A teď? Jak vidět, nedočkala jsi se vděku!“

Kvočna pozvedla hlavu, zamyslíla se a zakvokala: „Jen když se to má k životu! Matce musí stačit, nestarala-li se marně!“

VLK A MYSLIVEC.

Vlku chybilo, spadl do vlčí jámy. Po mnohém marném namáhání dostati se ven konečně zkrát. Zalezl do kouta a malomocně nařikal a plakal. Vlčím vytím byl přivolán myslivec. Poodkryl peručí s jámy a dívá se dolů. Vlk vida člověka hned prosil kajícně: „Muži dobrý, pomoz mi z té díry! Odměním se dobře! Přinesu ti berana, budeš mítí kožich!“

„Berana? Což už teď vlci chovají ovce?“ šklebil se myslivec.

„Ukradnu jej ovčákovi!“ vyskočilo vlku upřímně.

Člověk zakroutil hlavou: „Proto právě sem ses dostal, aby byl tvým lupům konec. A kožich? Pěkný kožich, bez krádeže bude z tvé kůže!“

KOČKY.

Stará kočka slunila se na okraji střechy na srubu, kotě dole po zemi běhalo a hrálo si. V tom tu velký pes řeznický vrazí otevřenými vraty do dvora a hnal rovnou po kotěti. Kočka skok! A již seděla všemi čtyřmi huňáči na hřbetě, zařínajíc mu ostré drápy do kožicha. Pes zavyl, obrátil se mžikem a kousl kočku do levé zadní nohy tak vztekle, že svíjejíc se, odletěla na kolik kroků a potom napadajíc na raněnou nohu, plaše i s kotětem zalezla.

„Ale pes utíkal také! A opět a opět se zastavoval, lizaje si čerstvé rány po spárech.“

Kočka potom od rány docela ochroměla, ano často vracely se jí do pohmožděné nohy bolesti, až se všecka chvěla. V takové zlé chvíli jedné přitulilo se k ní kofátko a soucitně se ptalo: „Tuze tě to, matičko, bolí?“

„Tuze tuze!“ stará přiznávala. „Ale pokaždé bolí to hned miň, vzpomenu-li, že jsem tou bolestí tobě zachránila život!“

KOČKA A TCHOŘ.

Kočka na nočním lupu polapila myšku u samých vrat kolny. Do svém kočičím zvyku hrála si s ní, pouštěla ji a chytala zase a tak se ještě pocvičovala v myším lovu. Tu hle, když zas pustila myšku trochu dále od sebe, zpod vrat vyvalí se něco černého a chňap! Kočka vidí — její myška zmizela v tlamě tchoře.

Nezvaný host pomlaskl si spokojeně a pravil jako by nic: „Tak tak, dobře! Až zas nějakou chytneš, zavolej! Já jsem si dnes zvolil nocleh tuhle za vraty a při chuti mne najdeš vždycky!“

Kočku nemálo mrzelo už to samo, že má ve svém revíru vetřelce. Hned její lup jí vzal a ke všemu ještě výsměch! Ale těžko mocí se ozvat silnějšímu!

Začala s pěknou. „S myšmi nevím jak už to dnes bude, teprve jsem chytila první; máš-li však opravdu hlad, já bych se s tebou, s takovým vzácným hostem, rozdělila o něco jiného. Jedl bys slaninu?“

„Slaninu? Hm! Proč bych nebral, když se dává!“

„Dojď se mnou!“ kývla kočka. A už běžela napřed za kolnu a k okénku do jámy na brambory.

Okénkem jako by nic hop dolů! Tchoř kurážně hop za níl Dole ve tmě tchoř nemohl se hned vyznat; ale čenich jeho ucítil hned, že tu něco voní. Kočka vedla jej po hromadě bramborů až do rohu jámy. „Zde si pochutnáš!“ vybízela a ukazovala na kousek slaniny — v nadidla na skryté patí na krysy. „Musíš si posloužit sám. Nesmím teď na slaninu sahat, aby myši nevěřily.“

Tchoř chlamst, železa řink! Hlavu stěží ucukl, a v pasti jako v kleštích zůstala tlapa.

„Kočka, kočka,“ křičí tchoř, „tys mi lhala!“

Kočka zasvítila očima: „Lhala! Ale komu? — — Zlodějovi! . . . Teď se dostavila pravda!“

MEDVĚD A VYDRA.

Bylo v zimě. Hladový medvěd sdílil na pokraji lesa nad zálivem rybníka. V tom tu zapraská v ledu a z pod sypoucích se a zvonících úlomků vyhrne se vydra s rybou v tlamě.

Medvěd na ni: „Chtěl jsem tě sníst,“ bručí, „ale dáš-li mi po dobrém rybu, pustím tě!“

Vydra tak ani tak. Položila před medvěda rybu a medvěd, sotvaže okusil, již lámal své slovo: „Chceš-li sama ujít zdráva, musíš mi těch ryb nachytat více! Chci je mít i zítra!“

Vydra se nevzpírala. Zlobilo ji, že o rybu marně přišla, ale nedala hněvu znát. „Vyčkej tedy,“ vece, „já hned zkusím svůj lov.“ A již kudy přišla, tudy pod led zmizela.

Medvěd byl jist, že mu vydra nemůže ujít; pod ledem by dlouho nevydržela. Čeká však a čeká — kde nic, tu nic! Najednou mu přišly oči po ledě dál — aj, tu vidí vydru již na ledě prostřed rybníka, jak si sama pochutnává na velikém kapru.

„Ty tak?“ Chutě za níl! Utíkal medvěd po ledě, brumlá a neslyší, nevidí, leč vydru s kaprem. Už byl blízko, blizoučko, tu prask! Pozdě pozná, že se dostal nad proud, kde se tvořil jenom tenký střízek. Než se vzpamatoval, led se prolomil a medvěd se topil marně se chytaje ledu; pod tlapami lámal se mu kus po kuse.

„Pomoc, pomoc!“ volá na vydru. „Chybilo mi.“

„Chybilo chybil!“ špulila se vydra za proudem v bezpečí. „Na ledě chybil již mnohým, a tobě nejvíc, že jsi zrušil slovo.“

LIŠKY.

Na pěšině v hustém smrčím potkal lišák lišáka, starý mladého. Ten starý kulhal. „Kýho vlka!“ dívá se po něm mladý. „Tobě snad, brachu, chybí noha?“

„Jak vidíš, chybí,“ přisvědčil starý, „zůstala mi ondyno v pasti!“

„A kterak se to stalo?“ zvědál mladý soucitně.

„Dovím hned,“ uvoloval se lišák chromý, vždyť můžeš z toho mít i poučení.“ A již vypravuje z dlouha: „Stokrát jsem se vyhnul myslivcovým léčkám, naposled mi přece selhalo. Na železa, ukrytá dobře ve stlaní, posadil mi do cesty koroptev mrtvou tak dovedně, že se mi zdálo, jako by dřímala. Zapomněl jsem té chvíle, že jsem lišák; skočím, řinklo, a noha — ještě štěstí, že jen jedna — přeražena visí v ozubených železech jak v kleštích.“

„Je-li možná?“ vyskočil mladý lišák všecken polekán.

Starý jen si smutně pokývl a klidně vypravoval dále. „V očích mi svítilo od bolesti, ale věděl jsem hned: Buď tu necháš nohu, nebo — vyčkáš-li myslivce — i život . . .“

Kost byla přeražena, ale šlachy nechtěly povoliti. Tu já chrust, chrust, překousnu je chutě sám a utíkám pryč o třech . . .“

Byl nejvyšší čas, ještě za mnou padla rána — — —“

Mladý lišák s útrpností pohlížel na hojící se již pahýl od předního běhu. „Budeš to mít těžký život o třech nohách!“ mínil upřímně.

„Těžký! Ale lepší těžký život o třech nohách!“ namítl starý ferina, „než nejlehčí smrt při všech čtyřech.“

MLADÁ LIŠKA.

Mladá liška pustila se v nouzi po prvé na lup do vesnice. Podářilo se jí; hned za humny polapila mladého králíčka, který při měsíčku vylezl z pod chlěva a vydal se tam na pastvu. Že se jí kořist tak povedla, stoupla její opovázlivost, takže položivši zadáveného králíčka začala se rozhlížeti, zda-li by nemohla uchvátiti ještě něco jiného. V tom na dvorci v kurníku zakokrhál kohout. Mladá šelma ohlédla se opatrně, jisto-li kořist lapenou nechat ležet, a pověstným liščím krokem pustila se ke kurníku. Prohlédla jej se všech stran, ale slípky byly bezpečně zavřeny, takže kohoutí kokrhání, které se ještě několikráte ozvalo, znělo lišce jako na posměch.

S nepořízenou a s těžkým srdcem vracela se tedy za humna. Tu však už způdali vidí, že o jejího králíčka tahají se dva velicí psi. A nedostí na tom. Sotva hafani zvěřili šelmu, nechali jako na povel králíčka a pustili se s divokým štěkotem a vytím za ní i prohnali opovázlivou lišku s prázdnem až k lesu. Že chtěla víc, neměla nic.

OCHOČENÁ LIŠKA.

Myslivec choval mladou lišku a ochočil jí tak, že si hrávala s kanárem, který mohl volně z klece do klece, aniž mu ublížila. Jednou však za takové hry — myslivec jen se ohlédl — a chrust!

Když obrátil oči po lišce, pouštěla již z huby zakousnutého ptáčka. Věděla hned, že chybila, ale bylo pozdě. Bázlivě točila očima po myslivci a všecka se chvěla.

„Dravčice!“ vykřikl muž tvrdě. „Tolik práce jsem si dal s tebou a marna všecka!“

„Marna.“ omlouvala se liška rozhodně, „protože byla všecka proti mé přirozenosti.“

LIŠKA A TCHOŘ.

Liška dobývala se na divokého králíka do jeho díry v kamenaté stráni. Pro kořeny a kamení neubývalo jí práce a naposled musela s nezdarem ustáti. V tom okamžiku právě zastihl ji tchoř, který se tudy ubíral za svým lupem. Fena se před ním zastyděla

a aby zamluvila své rozpaky, prohodila jen tak, jako by se jí ne-
týkalo: „Že se chtějí ti králíci takovým kamením a kořáním pro-
vrátávat! Co jim to dá práce!“

„A vám liškám potom, vid, ještě víc a třebaš i marné —
jako teď tobě!“

Tchoř postál, potutelně hledí na lišku, ale liška jako by ji
bodl, hop hop, už pelášila, ani se neohlédla.

„Kořist mi objevila a tak lacino mi ji pustila — za
pouhé slovo!“ lichotil si tchoř. Pohodlně usedl si pak u roz-
drápané králíčí díry na čekanou.

STARÝ LIŠÁK A STARÁ HUS.

Byl jednou jeden starý, tuze starý lišák. Ustaral se tak, že už
mu nesloužily ani nohy ani zuby, kořisti nemohl doběhnouti
a náhodou-li by byl na ni připadl, nedovedl už ji ani rozsápati.
Tak byl živ již poslední léto jen o bobulích a bylinkách všeli-
jakých a o hlístech a broucích a s úzkostí vzpomínal, co s ním
bude, až dolehne zima a nebude nikde ničehož nic.

V takových starostech ležel kdys v křoví blízko husího pas-
viska. Tu spatřil na blízku starou hus, která se byla zatoulala
od hejna dál, jak se spokojeně pase. Lišák ji pozoroval chvíli,
až si povylezl z houští a promluvil k ní jak uměl nejlaskavěji:

„Kéž bych měl já tak klidně stáří jako ty!“

Hus pozvedla hlavu a vidouc na blízku vykřičenou šelmu a
své hejno odtud dost daleko, ulekla se, zakejhala úzkostlivě a
roztáhnuvši křídla, chtěla prchnout. „Neutíkej, neutíkej,“ chlácholil
jí starý ferina, „vždyť já ti ani brku nezkřívím! Nemohu.“

To všecko povídal tak zkormouceným hlasem, že pohnul
i ustrašenou husí. Stanula a věřila, co bude dál.

„Já nejen že zkusím bídy a hladu,“ naříkal staroch, „ale kam
jen vkročím, všude přede mnou buď strach nebo nenávisť. Toho
všeho by nebylo — vím to teď dobře — kdybych byl býval živ
od trávy jako ty.“

Stará hus pozorujíc tak neočekávanou kajicnost u takové
staré šelmy, zapomněla na všechny hrůzy, jež o liščích spádech
slychávala. Vzala si odvalu a přistoupila i blíž a pravila oprav-
dově: „Tak bývá! Za chyby mládí pykává stáří. Ale je pěkné

na tebe, že to tak všechno víš a uznáváš. Jen měl jsi to uznati dřív, před lety a hned z mládí místo krev prolévat měl ses naučiti pást!

„Byl bych rád!“ podvoloval se lišák. „Ale když jsem vás tolik vídal žít od trávy, nechtěl jsem vám jí ujídat, neměl jsem k tomu srdce.“

„Začal beránek a končí přece zase šelma lišák!“ řekla si hus a když se ferina důvěrně blížil, honem hleděla, aby se sama dostala dál.

LIŠÁK NA LUPU.

Malý lišák, pužen jsa zimou a hladem, přikradl se v noci až ke kurníku na selském statku. Našel dvířka sice otevřena, ale byla mu tuze vysoko. I uchýlil se ke lsti, „Kohoutku, kohoutku,“ začal jak uměl přívětivě, „pojď sem blíž, nesu ti z lesa radostnou zprávu!“

Slípky polekané dravčím hlasem zděšeně zakdákaly a kohout ptal se opatrně: „Kdo to, kdo mě volá?“

„Já lišák Zrzák!“ zněla zdvořilá odpověď, „Jdu sem k vám s poselstvím, že jsme se my lišky umluvily vám slípkám pro vaši dobrotu ani pířka příště nikdy nezkříviti.“

„Poselství by bylo,“ odpovídal kohout nehýbaje se z bezpečí, „ale posel, posel, který chodí v noci jako zloději —“

V tom lišák zklamaný nějak neopatrně šlápl, něco řinklo a veřelec vězel za oháňku v pasti. Zavyl bolestí, až domácí pes vydýřen s divokým štěkotem vyhrnul se z boudy.

„Pomoz, pomoz!“ volal naň lišák vymýšleje novou lež. „Vždyť jsem jen k vůli tobě upadl do tohoto neštěstí.“

„K vůli mně?“ divil se pes a ustal v štěkání.

„Tebe jsem hledal!“ dotvrzoval si lišák s líčenou upřímností. „Chtěl jsem ti nabídnouti věrné přátelství, někdy-li bys mne potřeboval v lese, jako já teď tebe zde!“

„Mnes hledal a v kurníku?“ pozastavoval se pes a potutelně se díval na zajatce. Tu však již přistoupil hospodář povykem probuzený a kyjem zbavil lišáka pasti — i života.

VYDRA A TCHOŘ.

V zimě za trvalých mrazů vydra a tchoř zapadli za nuznou obživou na týž potok v horském údolí. Že bylo vody pod ledem opadlo, pustili se oba dutým řečiskem, nevědouce o sobě, vydra směrem proti vodě, tchoř po vodě. Potkali se na místě tak těsném, že se nemohli ani minouti. Jindy bylo by jistě došlo na zuby, ze závisťi, že si navzájem vyjídají kořist, ale v té bídě a zimě ani se jim do hádky nechtělo. Když vydra poznala, že minouti se nelze, poručila prostě tchoři: „Prolom led, ať se dostaneme dále!“

„Prolom ty jej, jsi silnější!“ namítal tchoř.

„Jakže?“ utrhla se vydra. „Toho přece ještě nikde nebylo, aby slabší rozkazoval silnějšímu.“

„Nebylo-li nikde, bude to zde!“ dí tchoř chladně.

A skrčiv se usadil se tiše, jako by chtěl trpělivě čekat do jara.

Tu však naplnil dutinu pod ledem tak hrozný zápach, že se vydra začala dusiti a honem honem hlavou i nohama pracovala, aby se prolomila na povrch. Hlava jí bolela a tlapy krvácely, než se jí to podařilo. Ale vydra jako by toho necítila, jen když si mohla oddechnouti na čerstvém vzduchu,

Tchoř vystrčil za utíkající vydrou hlavu a volal potutelně: „Vidíš, jakou já mám zbraň proti nepřátelům silnějším? Ani na ně nemusím sáhnouti!“

„To by tak ještě chybělo!“ odfrkla si vydra a pospíchala sněhem a závěji k jiné vodě.

LIŠKA, KUNA A JEZEVEC.

Hladová liška v zimě ukradla ve vsi slepici. Zaběhla s ní za kus do lesa, kde už se cítila v bezpečí, a dala se do ní. Hltavě snědla jednu půli a druhou umínla si moudře uschovati, až by se zase ozval hlad. Chytře to všechno pořídila podle starých liščích spádů. Odnesla ji s místa dále a to opatrně, aby nebylo stopy krve. Ve sněhu potom hluboko maso zahrabala, na povrchu sníž zas urovnala, aby nebylo znáti, že jí bylo hýbáno, a při zpáteční cestě smetla oháňkou úplně i svou stopu. Potom se opatrně rozhlédla, někdo-li ji nepozoroval. Že bylo všechno ticho, spokojeně pak pelášila k svému doupěti ve skále až někde uprostřed háje.

Najednou však se milá liška zastaví a vzpomíná si, že nahoru po stromech zapomněla se podívatí . . . Což aby jí tak nebyla viděla lofříce kuna? — — — Nedomyslila ani a honem zpátky! Nedoběhla ještě a už vidí — nezvaný host kuna končí právě svou svačinu na vybrané ze sněhu slepici a spatřivši včas lišku, hop na nejbližší smrk! Tam se posadila spokojeně hned na prvním věnci větvi a jedovatě se šklíbila na zmatenou lišku.

„Zlodějko zlodějská!“ štěkala liška a dotírala zle na kunu, pohřichu na strom za ní nemohla.

Povykem byl vyburcován ze dřímoty jazevec v blízkém brlohu. Brumlaje si nevrle vystrčí hlavu z díry, vidí co se stalo, a vraceje se hned bručí: „Zloděj zloději krade a zloděj zlodějí nadává.“

KUNA A VEVEŘKA.

Kuna zákeřnice polapila starou veverčici, ana právě sedíc na bobku na větvi staré jedle pokojně louskala dužnatou šišku.

„Pust mě!“ prosila úpěnlivě veverka, svíjejíc se v kuních drápech jako v kleštích. „Mám doma čtyři malé děti, měj sliťování aspoň s nimi chudinkami, ať nezhytnou bídně hladem!“

„Čtyři děti?“ zasypěla kuna a čekala nehybně, jako by se rozmýšlela. „Pojď a ukaž mi je, abych se sama přesvědčila!“

Ubohá veverka, že bylo o krk, chytala se stébla — i kuně vražednici uvěřila. Zavedla ji nedaleko na rozsochu staré borovice do svého pelechu . . . Ale kuna drap drap, rázem zardousila čtvero veverátek.

„Nešťastnice, cos to učinila!“ zaúpěla veverčice trnouc hrůzou i zoufalostí.

„Inu.“ kuna na to — a už starou zas držela v spárech — „to tak, abys umírala snáze — — — nemajíc starosti o děti.“

PTÁČEK, LASICE A TCHOŘ.

Krotký strnádek nazobal se dozrávající pšenky a sedl si spokojeně na košatou hlohyni u pole. Aj, tu dole něco šustne, a ptáček vidí, jak na mezi lasice dáví bezbrannou myšku.

„Dášeš vraždu!“ zaskřekal polekaný strnad.

„Konám povinnost!“ zasupala kolčava stojíc vítězně na kořisti

a svíříc očima po ptáku, hájila se: „Nebýt nás, nakotilo by se myši, zhryzaly by kdeco, a ty první neměl bys co zobatí. Musí být rovnováha!“

Tou hádkou byl vylákán tchoř z pelechu pod hlohyní. Dovylezl tiše, hledí po strnadu — ten mu sedí vysoko; hledí po lasici — hop a chňap! Už ji držel v zubech.

„Dášeš vraždu!“ zařičela kolčava a bránila se, drapala i kousala. Vše marno. Zapraskaly drobné kosti a tchoř si potutelně opakoval: musí být rovnováha!“

ZAJÍC A DŽBÁN.

Starý zajíc odvážil se v noci v zimě, za velkých sněhů až za humna. A povedlo se mu! Našel troušené seno jako stezičku na sněhu. Hopkoval po ní sbíraje snítku po snítce, až mu zavonělo cosi jako sladká řepa. Slídí, hledá — aj, opravdu, tu u samého plotu leží džbán a z něho voní stružky tuřínu.

„Trefa! Tys tu, abys mě nasytil!“ libuje si zajíc.

„Chyba! Jsem tu, abych tě zachytil!“ šeptal výstražně džbán.

„Jakže?“

Džbán nic.

Zajíc postavil uši, obešel opatrně džbán, pohlédl ostražitě i za plot — nikdež nic. Nemeškal, natáhl vousy, přeměřil si jimi otvor do džbánu a seznal, že mu hlava pohodlně projde. „Bez kuráže nic se nedokáže!“ dí sám k sobě. A šups, již byl hlavou ve džbáně. Tu však najednou tma, až se zajíc zhrzil. Postaví uši a tím bezděky chycen. Cuká hlavou — marně. Ustupuje zpátky — džbán s ním.

„Dovol!“ prosí.

„Dovol ty, já nemohu!“

Zajíc počal ustupovat rychleji, ale brzy přešel přes hroudu, že mu zabrnělo v zádech.

„Zabiješ mě!“ vyčítal zajíc.

„Rozbiješ mě!“ vyčítal džbán.

A tak to šlo hrouda nehrouda — přes brázdy a přes rozhory, až na vysokou mez, pod níž byla umrzlá cesta. Zajíc se nenadál. Malý krůček vzad a rumpity bumpity džbán se valí po stráni.

Dole džbán zavzdychal a byl na střepy — zajíc pohmožděn sice dost, ale na svobodě. Hopky, hopky, bral to k lesu.

Když se vzpamatoval, sedl na bobek a tlapami mačkal obolenou hlavu. Vyčítal si: „Co jsem se navaroval mladých: Pozor na oka! A já starý zajíc — jaká hanba — dám se chytit do džbánu.“*

NA OSENI.

Ježek pozoroval od svého brlohu v trní na návrší, kterak rolník s mnohou prací a námahou obdělal a osel role v jeho sousedství. Ale sotvaže přestala v poli pískati kolečka od pluhu a na brázdách doharašily brány, přilétlo hejno holubů a hledali a zobali, kde jaké zrno zůstalo navrch.

Po holubech seběhly se koroptve. Ty už také kutily a hrabaly a hledaly v prstí.

Potom slezly se na osení myši, vrtaly v brázdách, hryzaly a hlodaly.

Do nich dostavil se křeček, jemuž zásoby kdesi pod mezí byly se již seschly, a hledal a hryzal také.

Na konec, když se již první klíčky začaly zelenat, přihopkoval starý zajíc a popásal se i hubil také.

Ježek pozoruje všechny ty škody, zlobil se spravedlivě a na zajíce už se docela osopil: „I ty jdeš ujídat a kazit, macku? Z čeho má růsti? Tolik už vás tu bylo kazisvětů: holubi, koroptve, myši —“

„Všichni jsme dítkami přírody!“ vpadl zajíc klidně, urovnáv si vousy. „Ona sama živí nás na osení, když jinde ničehož nic není! Div divoucí, všickni se obživíme a osení přece nehubíme. Až přijde čas, vzroste ono a v nebezpečí budeme se v něm moci schovat všickni a ty s námi!“

JEŽEK NA HODECH.

Chytíli v poli ježka a přinesli ho podle starého zvyku do stavení, kde měl pomáhati ženským rukám čistiti domácnost od hmyzu.

Aby neměl hladu mezi dnem, dali mu mléka. Ale krotký ostnatec sotva v něm smočil nos — jen tak aby nezahynul — a mrzutě zalezl si pod postel.

* Tak chytávali výrostci na Chodsku zajíce, ale museli číhat, sice bylo po džbánu i po zajíci.

Sotvaže však se sšeřilo a drobná havěť začala vylézati, měl ježek brzy co dělat a lapat, takže konečně zapomněl na zajetí. Proběhal a proslídil tak celou noc a ráno, když lidé vstávali, ukládaje se sám k odpočinku v koutě pod skříní, liboval si: „Dostal jsem se do dobrého místa: rusi, švábi, svinky, štěnice — všeho tu hojnost přehojná. Ani ve volné přírodě jakživ jsem neměl takové hody jako v této domácnosti za jedinou noc.“

KŘEČEK A SYSEL.

Křeček a sysel ubytovali se v podletí pod touže mezí v polích blízko sebe. S počátku ani o sobě nevěděli; když se pak potkávali častěji, umínili si žítí v dobrém sousedství. Smluvili se, že si nebudou překážeti, každý jen na své straně že bude hledati živobyčí. A dobře jim prospívala ta sousedská moudrost: čtyři oči víc vidí; když utíkal před nepřitelem jeden, měl znamení a prchal i druhý; jeden-li bázlivě zakvíkal, druhý již na víc nečekal. Ale jednou z jara, když zásoby zimní již docházely a v polích byla ještě nouze o zrníčko, našli křeček se syslem na své mezi hrst rozsypaného ječmene po rozsévači a o tu po prvé začali se svářiti.

„Mně patří obilí!“ pravil křeček. „Já je první viděl.“

„Mé jest!“ řekl sysel. „Je blíže mého obydlí.“

Popudlivý křeček začal však hned prskati a dorážeti na sysla; sysel mysle, že je v právu, nechtěl se také dáti, až se dostali v pranici a chumlem se válejíce po brázdách, nepozorovali nic, že se k nim dostavil samozvaný rozhodčí, dravčice kolčava. Kvikotem jejich přilákána byvši zařala v okamžiku ostré zuby do šíje tomu i tomu a křeček i sysel odpykali smrtí první a poslední sousedskou nesvornost.

POTKAN A KŘEČEK.

Hladový potkan v zimě vyslídil zásoby křečkovy pod mezí. Snadno dohrabal se k nim a klidně se na nich sytil jako na svém.

Domácí pán vida nezbytí, potlačil v sobě všecku pověstnou bojovnost křeččí a zalezl před silnějším vetřelcem dál do své díry, kde jen zlostně funěl a prskal.

Teprve když se potkan nasytil do libosti a vylézal, křeček, vida už jen jeho záda, vyrazil bojovně a křičel: „Pamatuj, žes kradl! Zloději můj, zloději!“

Potkan obrátil se klidně: „A což ty, poctivče, — tys v létě od sedláků kupoval?“

ČLOVĚK A KRTEK.

Rolník rozhrabává hojně velké krtiny na své louce, chytil krťka, který se zmýlil a vylezl před ním na povrch země.

„Pohleď, malý tvore, jakou mi dáváš velkou práci a zbytečnou!“ vyčítal mu. „Než já všecku tu zemi z tvých hromádek rozházím a srovnám!“

„Jistě ne tak velkou, muži dobrý, jako jsem měl já, než jsem těmito malými pracičkami všecku tu prsť dole nahrabal a až na povrch vytlačil.“

Člověk stál a zamyslíl se.

„A ty všecku tu svou práci po mně spraviš snáz, než bys nahradil škodu, od které jsem já tvou louku uhájil, očistiv ji od tisíců hlístů, ponrav a jiných drobných škůdců.“

„Škodě prospíváš a prospíváješ škodiš!“ rozkládal si rolník sedaje si. „Ale pracuješ těžko i vytrvale a proto žij!“

Černý kožíšek jen se kmitl mezi travou a zmizel v nejbližší krtnině.

MYŠI U PASTI.

Myši na sýpce, s večerem vylézající z úkrytů ucítily vůni smažené slaniny, již tam nikdy nebývalo. Ač již byly hladové, nedávaly se žádná do obilí, jehož tu měly celé hromady, nýbrž pustily se za svůdnou vůní. Slídily a hledaly, až se dohledaly. Kousek slaniny byl schován v pěkném kulatém domečku z drátů.

Ale kudy tam? Jediné plechové dvířce bylo pevně zavřeno. V malé chvíli čtyři mladí myšáci se tu slezli a všichni chtivě čenichali, obcházel, okukovali, natahovali se, až najednou největší z nich hups nahoru a šups! Otvorem neviděným, zúžujícím se ve svislou drátěnou rouru, protáhl se — do pastí!

„Zle je, zle je — utíkejte!“ zvolal hned na druhy vně, ti však mu nevěřili. Myslíli, že se s nimi nechce dělit o pochoutku a zá-

ČLOVĚK A KRTEK.

viděli mu, dokud se touž cestou nedostali za ním. Ale pak začali po pasti bezradně pobíhat a pozdě honit bycha všickni čtyři.

Do rána vystřídalo se u pastí myši a myšáků diváků, chytrých i statných, celá řada, ale žádný nedovedl pomoci. S nastávajícím jitem museli všichni druhy zajatce opustit a zanechat je jejich osudu. I nejkurážnější odcházeli postrašení a zamlklí, jen stará myš propověděla starou zkušenost: „Za vnadidlem každým snadná cesta — ale zpátky?“

KOČIČÍ SOUD.

Myš slídící kdys po mlýně, když kola stála, sklouzla nějak s hranice a spadla do vody. Byla by se jistě utopila v proudícím náhonu, kdyby jejího úzkostlivého pištění a kvičení nebyl zaslechl kocour. Macek nerozmýšlel se dlouho, skočil, kam nejdále mohl k vodě, lapl po myši a vytáhl i pustil ji polomrtvou na břeh pode mlýnem.

Myška mokrá spatřivši divného zachránitele všecka se chvěla i ptala se úzkostlivě: „Neučiníš-li mi násilí?“

„Jen tě sním!“ řekl kocour lhostejně. „Tím ti přece neukřivdím.“

„Jak to?“ namítla myš zděšeně.

„Právě jsem ti život zachránil.“ dí kocour. „Vezmu-li ti jej tedy nyní, nečiním ti bezpráví!“

ŽÁBA A ČÁP.

Byl jednou jeden starý žabák, živoťa zkušený, který již vyvázl ze všelijakých nebezpečí — jednou docela i z tlamy hadí. Tomu se kdys přihodilo, že v nejlepší chvíli, sluně se pokojně na louce v trávě, překvapen byl záškodníkem čápem tak náhle, kdy na útěk nebylo ani pomyslení.

I vzal milý žabák útočiště ke lsti. Místo aby prchal, obrátil se přímo k čápmu a začal: „Královská vysostil!“

„Aj aj, co to?“ diví se čáp hledě vesele na zvláštní příhodu.

„Přicházím jako posel všeho žabího pokolení v této krajině.“ kuňkal žabák odměřeně, jak nejlépe uměl. „Jdu ti oznámit, že při včerejším shromáždění tamhle na rybníce zvolily jsme si tě králem.“

„Aj aj — žáby čápa králem?“ pozastavil se čáp. „Nuž dobře,

přijímáme!“ obrátil najednou vážně a dodal povýšeným hlasem „Král má právo nad životem a smrtí... Ty první umřeš, protože lžeš a pochlebuješ.“ Žabák cvakl, nový „král“ sám vykonal ortel.

VRÁNA A ŽÁBA.

Za pradávných časů, kdy nebylo ještě nepřátelství na zemi známo a i zvířata svorně žila vedle sebe, vrána se žábou udělala smlouvu o společnou živnost. Žába měla pod vodou slídit a hledat a cokoliv by tam našla cenného, vynášeti na světlo. Vrána pak uvolila se s tím zbožím po světě létat a je rozprodávati. Umluveno, ujednáno. Bylo dobře.

Žába naponejprv skočila do jezera a netrvalo dlouho, vrátila se na břeh i přinesla čekající vráně drahocennou perlu. Vrána vidouc první nález, na slunci zářící a svíící duhovými barvami, byla radostí celá užaslá. Chutě chopila perlu do zobáku a pustila se s ní do světa.

Po nějakém čase vrátila se k jezeru a položila před žabu pěkný nový dukát. Bylo nyní o to, jak se o stržený peníz rozdělit. Tu žába vidouc po prvé krásný žlutý dukát, vyvalovala oči a s rostoucí lakotou naň hleděla tak dlouho, tak dlouho, až se nemohla opanovati, spolkla jej a žbluňk do vody!

Ale ta zrada zle se vyplatila nejen žábě, nýbrž vši žabí havěti.

Popuzená vrána rozkřičela nehezky čin mezi černými družkami a ty všechny slíbily pomoc a pomstu. Od té doby vrány vytrvale slídí na pokraji bažin, rybníků a řek, kde žáby žijí, a bedlivě prohlížejí každou, kterou polapí. A nepřestanou, dokud nechytí žabu s dukátem.

ŽÁBY.

Na zanedbané louce bylo veliké bahno a nad bahnem kalužina smrdutá, v níž voda hnila tvoříc na povrchu duhová kola a šíříc na kolik kroků otravný zápach, takže se místu s odporem vyhýbali lidé i zvířata.

Koupil louku nový hospodář a jeho první bylo, že bahno zavezl a kalužinu vysušil. Ale hned první večer nastal nářek na louce. Žáby se sešly z okolí — ale jen žáby — a škrchaly a kuňkaly smutně, o jaké prý přišly roztomilé místečko...

ŠTIKA A KAPR.

Štika za slunečního odpoledne obrátila se z hlubiny rybníka na mělčinu, aby se vyhřála.

Týmž směrem, ale trochu podál štiky, plul starý kapr.

Kudy se štika ubírala, drobné rybky, pískoři, běhlice, mřinci, všechny jako střely prchaly v pravo, v levo.

Když potom na úžící se zátocce musely se obě velké ryby setkat, pravila štika hrdě ke kaprovi: „Viděl-lis, jak všechno uctivě ustupovalo, kudy já jsem plula, a před tebou nic?“

„Viděl!“ kývá kapr lhostejně. „Ale to ustupovali ti mali všichni ne před tebou, nýbrž před tvými šerednými zuby.“

MŘEN A RAČICE.

Mřen a rak samička usadili se na léto v jedné tůni. Vidali se a potkávali často, ale hrubě se navzájem nevšimali, až jednou mřen, vyhřívaje se na mělčině, zpozoroval z blízka, že račí matka si s sebou nese po celé šířce ocasu vezpod těžké břímě vajíček a maličkých ráčků.

Nedalo mu, optal se překvapen: „Což ti není na obtíž takto se vléci a tahat všude s celým svým pokolením?“

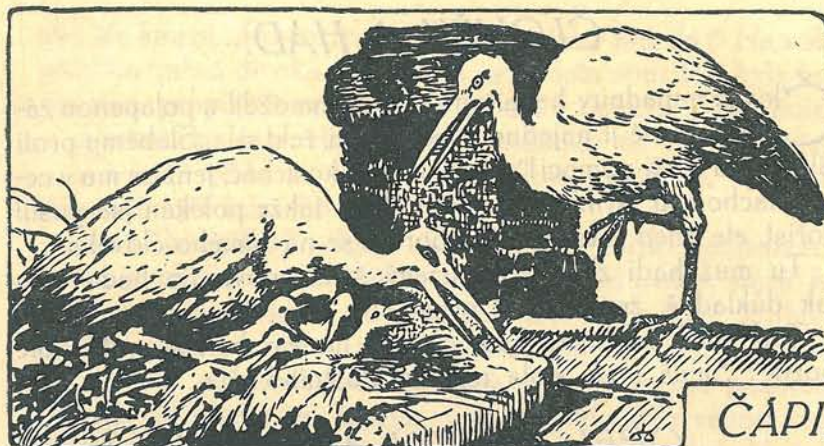
„Na obtíž?“ zarazila se račice a po račím zvyku ustoupila o krok zpátky. „Opatrovat a chránit svých vlastních dělí za obtíž? Ne ne! To je má největší radost za celé léto. Ta dodává odvahy i síly, že v ten čas před mými klepety uhýbá se i dravec potkan!“

CHLAPEC A PSTRUH.

Rybářův hoch chytal pstruhy na potoce. Začínal na jisto; věděl o camlu, který se skrýval mezi kořeny starého pařezu v břehu. Po otcově zkušenosti, že pstruh lapá kořist nejraději v letu, vložil v nadhledem na udici pestrou umělou mouchu a šlehal jí sem tam nad hladinou, aby moucha letem vyvábila pstruha.

Pracoval tak hodnou chvíli; už ho ruka bolela, ale pstruh ne a nešel: „Co nebereš, pstroužku?“ dí hoch více k sobě. „Tak pěkná muška ti tu nad proudem lítá.“

V tom pstruh se vymrščí: „Muška pěkná; chyba jen, že lítá — na provázku!“

ČÁPI.

Čápi po celý den silně létali a pečlivě krmili čtvero svých mláďat. Před samým večerem teprve zůstali u hnízda, vpleteného do starého kola na hřebenu chalupy. Čápice stanula na samém okraji hnízda a plna radosti laškovala i hrála si s mladými, starý čáp stál o jedné noze na hřebeni, s hlavou skloněnou. Díval se spokojeně chvílemi po staré i po mladých a přemýšlel.

„Stará,“ prohodil tu najednou čáp, „slyšela-lis, že by matka mohla opustiti své dítě maličké?“

„Ne, o tom jsem neslyšela!“ odpověděla čápice a honem vkročila do hnízda i přikryla širokými perufmi všechna čtyři mláďata, jako by se bála o každé zvlášť.

„A v kterém pokolení byla by taková ukrutnost možna?“ čápice vyzvídala po chvíli dále. „Snad mezi krahuji nebo luňáky nebo jinými dravými ptáky?“

„Ne!“ řekl čáp a zakroužil rozhodně hlavou.

„Tedy mezi nočními sovami a netopýry?“

„Ne!“

„Což tedy mezi litými šelmami, vlky, tygry —?“

„Ne!“

„A mezi hady a ještěry?“

„Zase ne.“

„Kde tedy?“

„Jen prý mezi krkavci,“ vysvětloval čáp světa zkušený, „a mezi lidmi!“

ČLOVĚK A HAD.

Člověk napadnuv hada, an se právě hmoždil s polapenou žábou, hledě ji najednou spolknouti, řekl si: „Slabému proti silnějšímu sluší pomoci!“ A popadnuv kostrbáč, jenž se mu v cestě nachomýtl, švihl po dravém plazu, takže polekán jsa pustil kořist, ale hned vztekem sipě obrátil se na samého člověka.

Tu muž hadí zlobou popuzený švihl znovu po hadu a to tak důkladně, že mu uřadil ocas.

Teď viděl unáhlený had, co je, a honem honem prchal, ale pozdě! Slepá zlost stála jej kus vlastního těla.

OREL MLADÝ A STARÝ.

Mladý orel vrátil se s prvního lupu ke hnízdu a nesl ve spárech divokou holubici, ještě živou. Chtěl se pochlubiti starému, který právě odpočíval nad hnízdem na skalním útesu a zálibně se díval po mladém. Orlík stanul podle na jednom spáru a druhým tiskl kořist. Vypravoval, jak vyslídil holubí hnízdo v dutém buku, kterak si počíhal vedle a lapil starou, nic netušící, právě když vylézala, zahřívši pod křídly dvě mláďata.

Za toho výkladu starý orel se zasmušil a odvraceje se od mladého velel: „Pusť ji!“

„Pustit — mou první kořist pustit?“ žasl orlík.

„Pusť ji!“ vzkřikl starý tak přísně, že mladý zaleknut povolil spár, a vyděšená holubice jako střela jela vzduchem.

Poté obrátil se starý orel znova k orlíkovi: „Tys na ni cíhal, polapil jsi ji nic netušící a k tomu matku od dětí? — — — Pro příště si pamatuj: Orel král jde přímo, nečíhá jako zákeřník!“

KRAHUJČE.

Malý krahujčik, jeden ze tří mladých, ještě s hustým chmýřím místo peří, rundil se a vrtěl sebou nepokojně v hnízdě na vrcholku jedle, až mu chytilo a spadl. Smekal se s peručiny na peručinu, jež vylehčovaly jeho pád a tak dopadl na zem hrubě si neublíživ.

„Kde jste kdo dobrý, pomozte, pomozte!“ úpěl, a tlačil se báz-

livě ke kmeni. „Pomozte mi zpět do teplého hnízda!“ Na volání přiletěla první divoká holubice a jsouc jata soucitem byla hned ochotna propůjčiti mláděti svá křídla a donésti je do hnízda.

„Pomoz malému chudáčkovi!“ žadonilo na ní krahujče.

„Či jsi?“ ptala se holubice přívětivě. „Vypadáš podle hustého chmýří jako housátko.“

„Ano, housátko,“ chytal se lstivý dravčík nadhozeného slova, a chtěje využití omylu, lhal dále: „Má matka, stará hus, odmění se ti stokrát, zachráníš-li mě.“ Při tom krahujčik opatrně skrýval nos a nohy do hustého kožíšku.

To bylo nápadno datlovi, který příhodu bystře pozoroval, šplhaje na blízku po kmeni. Černý pták s červenou čepicí přiletěl, popadl zobákem krahujče za krk a nadzdvihl, takže se najednou ukázaly hrozný dravčí nos i ostré spáry.

„Dravec, dravec, vrah, vrah!“ zakřičela bystrá sýkorka, která v tom okamžiku projela vzduchem. Holubice všecka postrašena poodlétna. Datel však vise na kmeni za dravčíkem zlostně se rozčepýřil.

„Vrahu zmar!“ vykřikl táhle. A klof! Dlouhým zobákem jako dlátem rozřal lstivému krahujčeti hlavu.

ČEJKA.

V jedné zemi zemřel král a nezanechal žádných potomků. Před novou volbou radili se poddaní, koho mají volit, ale nemohli se shodnouti. Jedni chtěli míti králem muže nejzbožnějšího, ale těch bylo tuze málo; druzí chtěli nejspravedlivějšího — a těch bylo ještě méně. Třetí navrhovali nejštědřejšího, jiní nejpracovitějšího, opět jiní nejspořivějšího a jiní nejjudatnějšího. Konec konců dohodli se, že si zvolí krále nejucenenějšího, protože učenost byla tenkrát nejvíc v módě.

I hledali po vši zemi a shledali k svému překvapení, že nejucenenější v národě tom té doby nebyl muž, nýbrž žena, a to dívka, dcera jednoho knížete. Co bylo ustanoveno, nemohlo se odvolávat a tak učená knížecí panna stala se královnou.

Sotvaže však jí s velikou slávou posadili korunu na hlavu, ta milá královna obklopila se samými učenci, jim jenom dala na starost celé království a sama o nic nedbala, jen stále ležela v knihách a v knihách.

Brzy pak se ukázalo, že učenci sami k vedení řádné vlády nestačí. Začaly se ukazovat v zemi všelijaké nepořádky, mezi nimi bezbožnost, krádež, násilí i křivda a za nimi nouze a bída. Poddaní reptali na královnu, že pro knihy zapomíná na dobrý řád. Když pak jednou nedopřála sluchu ani nářkům vdoviným a nepomohla jejím sirotkům ku právu proti nesvědomitému poručníkovi, proklela ji rozhorlená vdova: „Bodejž bys někam ptákem odletěla i se svými knihami a víckrát se nevrátila!“

Vdovina kletba se vyplnila. Královna před jejima očima proměnila se v ptáka peří z pola bílého, s černýma křídla, a těžkým letem před jejima očima odlétala.

Ten pták prý je čejka. Na památku královské koruny zůstala mu vysoká chocholka. Létá a bloudí podnes všemi kraji, vysoko na sever a hluboko na jih; nejraději pobývá v odleh-
lých lučinách a stále hledá a úzkostlivě volá své „knihy, knihy!“

VRÁNA A STRÍZLIČEK.

Černá vrána seděla na vyvráceném pařezu na pasece, pod ní v kořenech strízlik šukal a hledal. „Jsi ty vtělená maličkost!“ začala vrána na drobného ptáčka, jako by ho litovala. „Musíš být tak pro smích všem!“

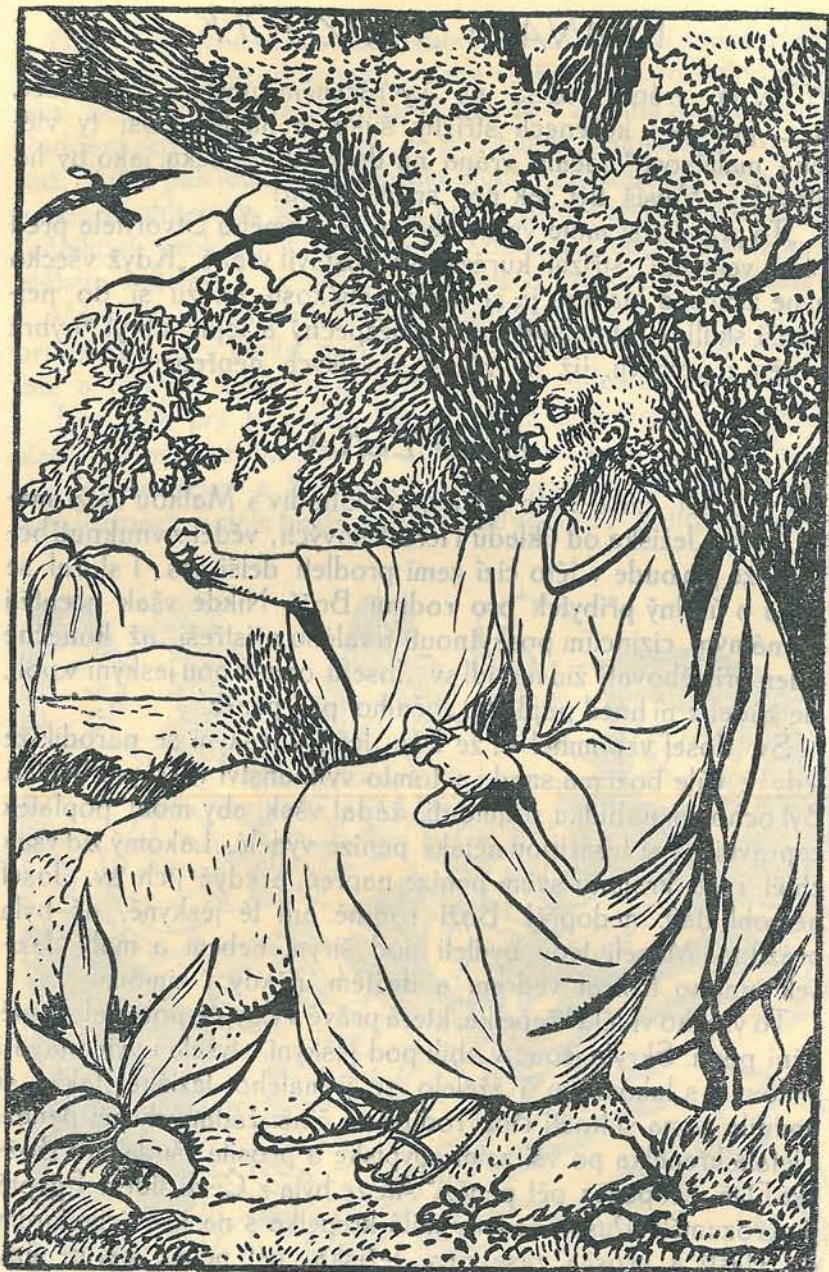
„To právě jest moje vyznamenání od samého Stvořitele před vámi velkými!“ strízlik kurážně se postavil vráně. „Když všecko hynie zimou a hladem, já se svou maličkostí zalezu si do nejmenší skuliny a tak najdu nejen bezpečný a teplý úkryt, nýbrž v něm i potravu, již mi nikdo z velkých nepřebere.“

KŘEPELKA.

Sv. Josef, útekem do Egypta vysvobodiv s Matkou Boží malého Ježíška od úkladů Herodesových, věděl z vnučnutí božího, že jim bude v této cizí zemi prodletí delší čas. I staral se hned o útulný příbytek pro rodinu Boží. Nikde však nechtěli neznámým cizincům poskytnouti trvalého přístřeší, až konečně jeden přistěhovalý žid nabídl sv. Josefu opuštěnou jeskyni v poli, ale žádal z ní hned poplatek ročního pět peněz.

Sv. Josef vzpomněl si, že Pán Ježíš v jeskyni se narodil, že tedy z vůle boží má snad i v tomto vyhnanství v jeskyni bydlet. Byl ochoten nabídku přijmouti, žádal však, aby mohl poplatek zapraviti, až si tesařinou nějaké peníze vydělá. Lakomý žid však chtěl i na krajanu svém peníze napřed, a když jich sv. Josef nemohl dáti, nedopřál Boží rodině ani té jeskyně, ač byla prázdná. Museli tedy bydlet pod širým nebem a malý Ježíšek mnoho trpíval vedrem a deštěm, někdy i zimou.

To všecko viděla křepelka, která právě v Egyptě pobývala o své jižní pouti. Skryta jsouc v obilí pod jeskyní, slyšela i vyjednávati smlouvu s lakomcem, i zželelo se jí malého Ježíška, takže si umínila sama sehnati Boží rodině na činži žádaných pět peněz. I létala křepelka po vsi zemi egyptské a prosila všude pro Božské Dítě „pět peněz, pět peněz.“ Ale že byla z Čech, lidé v Egyptě jí nerozuměli. Pustila se tedy milá křepelka s nastávajícím jarem do vlasti a prosila zase pro Ježíška „pět peněz, pět peněz“. Leč ani tu nechtěli jí lidé rozuměti a kteří rozuměli, nedali.

JIDÁŠ A STRAKA.

Konečně nadešel čas, že ukrutník Herodes zemřel a Boží rodina vrátila se v bezpečí do Svaté země; křepelce však na památku jejího soucítu, kterým zahanbila tvrdé lidi, zůstala její prosba „pět peněz, pět peněz“ stálým, milým zpěvem.

STRAKA.

Jidáš, prodávaje Židům Pána Krista za třicet stříbrných, domníval se, že Pán zázračným způsobem jistojistě jim unikne a zajít se nedá. Když však viděl zrádce v zahradě getsemanské na své oči, jak nepřátelé Pána Krista odvádějí jako zločince, posmívajíce se mu a bijíce jej, pojalo zděšení Jidáše a zlé svědomí štválo jej s místa na místo, že prochodil v úzkostech celou noc. Ráno při svítání umínil si, že Židům peníze vrátí, aby Mistru a Pánu vrátili svobodu. Usekl si pod košatým stromem a přepočítával si třicet stříbrných. Při tom jeden peníz vypadl mu z rozchvělé ruky, odkotálil se a aj, najednou větší pták bílého a černého peří snesl se se stromu, a než se Jidáš vzpamatoval, popadl peníz do zobáku a letěl s ním pryč přes hluboké jezero. Do toho jezera před očima Jidášovými pták straka peníz upustil.

Nešťastný učedník zbaven jsa poslední naděje, že by mohl napravit svůj zrádný čin — poněvadž fariseové třicet stříbrných bez jednoho jistě zpět nepřijmou — v hněvu a úzkosti zahřešil: „Zlořečený ptáku, bodejž by pro ten ukradený peníz lesk stříbra, který i mě zavedl, nedal pokoje tobě do skonání světa!“

A hle, kletba Jidášova se vyplnila. Straky od té doby prý shledávají a sbírají i kradou s divým chechtotem vše, co se svítí, majíce to za stříbro a zlato. Snášejí i bezcenné plíšky a sklíčka, zaplétají si je do hnízd a trpívají proto jako všichni lakomci, neboť pro ostré hrany těch „pokladů“ nemohou často pohodlně poseděti na vlastním hnízdě.

HUSY.

Hejno husí, jež chodilo bez pasačky, když už na podzim byla příroda volná, zatoulalo se kdys do luk daleko ode vsi. Shledaly se tam a seznámily v olšinách s osamělou husou divokou. Štěbetaly chvíli dohromady, štěbetaly, až dověděly se od ní, že

nemohla včas odletět s hejnem k teplému jihu, byvši krátce předtím postřelena. Co prý tu vytrpěla bolesti a strachu, schovávajíc se tak dlouho mezi křovinami zrakům lidí i dravců! Nyní už je zdráva, čeká prý jen na příhodný vítr, aby se snáze pustila sama na dalekou pout.

Husy domácí, slyšíce to všecko, soucitně se dívaly na neznámou příbuznou a pro tu dalekou pout zrovna se o ni bály.

Starý houser konečně vytasil se s přátelskou radou: „Mohla bys přezimovat s námi! Doma nám dají do koryta mláta,“ pokračoval, „a zavírají nás do chlévů teplých a bezpečných, kam se nedostane ani liška.“

„Ale pravdu celou mluvit!“ husa stará dodávala. „Zadarmo to také není, šhubají nás občas, někdy také pasačka nás honí s prutem . . .“

Huse divoké při těchto zprávách bezděky se zvedala křídla. „Do chléva vás zavírají?“ žasla. „Šhubají vás? Pasačka s prutem . . .? Za tohle bych já měla dáti svobodu pro trochu mláta?“

Vzlétla, nevzdychala již, natáhla krk, zakroužila vzduchem nad hejnem a stoupala výš a výš, až se ve výšinách ztrácela zrakům. Jistě, že té chvíle zdála se jí silnějšími její křídla volná.

KACHNY.

Na velikém rybníce nad osamělým mlýnem koupalo se hejno bílých kachen. V tom něco se začernalo v povětří, zafičelo vzduchem a již dvanáct mladých kachen divokých s třináctou starou lehce se snáší nad hladinu.

„Takhle bych také chtěla umět létat!“ zatoužila z domácího hejna jedna kachna jako bachna.

„Já také!“ ozvala se druhá.

„Já také!“ volá třetí.

„Já bych to také chtěla!“ čtvrtá se k nim přidávala.

Stará kachna divoká ohlédla se bystře po domácím hejně. „Jaká hanba hanboucí,“ dí ostře, „křídla mít a neumět létat!“

„Jsme na ně těžké!“ začala se omlouvatí jedna domácí.

„Těžké těžké!“ dvě se k ní přidávaly.

„Údy mít, zdravé údy a nedovést jich užívatí!“ pokračovala pohrdavě kachna divoká, jako by těch omluv neslyšela.

Potom se obrátila k svému hejnu a zakvákala výstražně: „Hle, k takovým koncům se dospěje, když se nepamatuje než jen a jenom na žaludek. Zdravé tělo, a ono vlastně stůně!“

SLÍPKY A PES.

Dvě slepice, obě lakomnice, nalezly kdes pohozenou kůži z jaternice.

„Má je!“ kdákala první. „Já ji první viděla!“

„Má, má!“ bránila jí slípka druhá. „Já ji první uchopila!“

A že kůže, uzavřená ke všemu s jedné strany dřívkem, nedala se najednou sezobnouti, slípky začaly se o ni hašteřiti a ta-hatí, až byl upozorněn na jejich spor i na kořist domácí pes.

Přiběhl, slípky strachem upustily kůži, a pes raf — od huby odpadlo mu jen dřevíčko.

MLADÝ HOLUB.

Holoubek síváček, jež staří na hnízdě trochu rozmazlili, poněvadž byl jedináček, opustiv hnízdo, zbudil tak, že vzdoroval i starým, když jej učili v hejně zalétati do polí a hledati si živobyť!

„To tak!“ broukal sobecky, když mu proto stará jednou domlouvala. „V hejně mezi posledními budu hledat a čekat na zrníčko, které mi druzí nechají. Vyletím si sám a budu si hledat zobu, kde a co budu chtít.“

„Překvapí tě o samotě krahujec, a bude po tvém mladém životě!“ varovala stará. „Na hejno, jsme-li všichni svorně pohromadě, neopovází se ani luňák!“

„Nebojím se krahujce ani luňáka,“ vedl si svou síváček. „Nač mám oči a křídla?“ A jak odvážlivec hrozil, tak také dělal, zalétal si na pastvu, kam chtěl, a vždy sám a sám, aby se nemusel o zob s nikým dělití.

„Dotud, potud!“ vrkali naň výstražně staří holubi, kdykoli se tak vracíval bujný, s plnějším volátkem.

Ale jednou síváček se nevracel. Starostlivá matka poplašila úzkostí svou všecko hejno, až vyletěli ho hledat. Nenašli ho, ale na mezi pod polem, kam nejraději zalétal, našli zkrvácené peří . . .

KVOČNA A HOLUBICE.

Dva kohoutci malí, kteří ještě neodrostli pěči kvočnině, stranou hejna pustili se z čista jasna do sebe a pro nic za nic zobali se a rvali a prali, až z útlých hřebínků tekla krev.

Bílá holubice vidouc ten boj volala na kvočnu, která s ostatním hejnem bedlivě kutila podál na smetišti. „Ohlédni se přece, Půta, a rozežeň zlostníky, než druh druhu umoří. Tak malí a takové pohoršení způsobí na dvoře!“ dodávala.

Kvočna se podívá a už zase kutí dál. „Eť ať se tuží!“ zakvokala, „Vždyť z nich mají být jednou kohouti a ne holubice!“

HOLUB A VEVERKA.

Divoký holub, povrkávaje si nad svým hnízdem v koruně košatého buku, pozoroval, jak na blízku v rozsoše husté staré jedle veverka staví si pelech z hebkého mechu a drobných snítek.

Kroutil si hlavou: viděl již tuto veveřici den před tím jinde stavěti. Nedalo mu, optal se: „Ty už stavíš druhé obydlí?“

„Třetí*) a ještě nepřestanu!“ dostal odpověď!

„Nač to, proč to?“ vrkal holub zvědavě.

„Z opatrnosti! Mám nepřátel mnoho jako ty, ale nemám jako ty — křídla!“ vykládala veveřice, nedávajíc se vytrhováti z práce. „Nejsem-li v obydlí jednom jista, nezbývá než stěhováti se. A tu by bylo pozdě, staráti se o úkryt, až by nebezpečí bylo nad hlavou!“

Holub poslouchal, poslouchal.

„A krom toho,“ dodávala veverka, „až mé děti naučí se hledat živobyť, je o ně postaráno. Mohou si vybrat a každý půjde do svého.“

PŘEMOUDŘELÁ SLÍPKA.

Mladá slípka, sotvaže začala snášeti, již vyzorovala, že jí hospodyně vejce na kukani odeberá. Popudilo ji to: myslila, myslila, až si smyslila, že bude zanášeti.

Hospodyně pásla nějaký čas po nevěrné slepici a kdykoli měla

*) Chodští dřevorubci tvrdí, že veverka má devátero pelechů.

sněsti, chodila za ní; někdy se vajíčka jejího dohledala, jindy nic. Konec konců bylo jí však líto času i marných kroků i rozhodla o slepici jinak: „Nejsi, k čemu tě živím a chovám — zařiznu tě a budeš aspoň na polévku.“

Co si umínala, brzy vykonala, a mladá slípka, nechťic dávatí vajíček, dala život.

PÁV A SKŘIVÁNEK.

Mladý páv sletěl se zdi zámecké zahrady a jen tak z rozkoše vyšlapoval si za kus do poli. Tu nad ním skřivánek vysoko, vysoko se vznáší a zpívá i jásá, milo poslechnouť. Páv zapomněl na pýchu svého skvostného peří a stál skromně i poslouchal s rozkoší.

Když pak skřivánek snesl se k zemi, pyšný jindy páv oslovil jej lichotivě: „Popeláčku malý, aby tak někdo dovedl co ty, jak by se vypínal a chlubil“ — snad myslel při tom sám na sebe, ale nepřiznal se — „jak by své umění stavěl všem očím na odiv! A ty raději mizíš zrakům v oblačných výšinách. Kde se učíš té přílišné skromnosti?“

„Právě tam nahoře,“ dí skřivánek upřímně, „odkud tak dobře vše vidím a slyším! Tam poznávám pokorně, jak má nejkrásnější píseň ve společném hymnu všehomíra ztrácí se jako pouhý jediný tón.“

CHŘÁSTAL A SKŘIVÁNEK.

Chřástal a skřivánek usadili se na lukách v témž položení a žili v dobrém sousedství. Skřivan zvláště díval se s útrpností na chřástala, že těžko lítá a je špatným zpěvákem — samé jen „vhř, vhř, vhř“ umí — a při tom je takový dobrák spokojený.

Tu kdysi k večeru, když všecko kolem ztichlo a u skřivanů starý se starou zasedli na hnízdo, zahřívajíc již druhá mláďátka, ještě holátka, chřástal s celou rodinou blížil se k nim a že se jde s nimi rozloučit. Už prý jsou na cestě na daleký jih.

„Vždyť jsi poslední přišel, teprve jsi rodinu z hnízda vyvedl a první chceš odcházet?“ divil se skřivánek.

„První musíme,“ odpověděl chřástal rozhodně. „Jinak bychom

nedospěli včas k moři." A tu se chřástal rozpovídal, kterak oni, chřástalové, majíce lepší nohy než křídla, musejí velikou část dlouhatánské pouti na jih a zpět konati pěšky. Co tu nebezpečí a jak cesty pomalu ubývá! Proto také v jejich rodě znají prý už od nepaměti dráhy k moři, kde ono nejužší. Tam vyčkávají příznivého větru, aby jim v letu pomáhal, a ještě prý nedoletí. Unaveni vrhají se na vlny a musejí se odevzdati milosrdenství moře, aby je doneslo na druhý břeh.

Skřivánci poslouchali s útrpností a nakonec po krátkém pomlčení ozval se starý skřivan v pohnutí: „To věru nestojí tak krátký pobyt zde za tolik námahy a nebezpečí.“

„A stojí za to, stojí!“ dí chřástal odhodlaně. „Viděl jsem přece zas svou rodnou vlast a nevrátím-li se, vrátí se do ní moje děti.“

S tím ztráceli se chřástalové v dlouhé zarosené trávě při večerním šeru zrakům skřivánek.

LINDUŠKA A SKŘIVAN.

Linduška slétla od svého hnízda na výslunné stráni na mýtině pod les do polí, kde v brázdě právě skřivan si chodil a hledal.

„Sestro rodná,“ oslovil ji tu skřivánek, „tak si tak myslívám, když vás lindušky slyším již v noci zpívat, sotva nebe začíná blednout, proč nečekáte, až se při východu slunce rozplesá všechna příroda? A pak proč zpíváte vy jediné tak sladkobolným zpěvem?“

„Nám tvůrcem určeno,“ dí linduška skromně, „ve bdění vyčkávat a písní oslavovat velký okamžik, kdy tmy začnou ustupovati světlu. A je píseň naše sladká, že se blíží světlo, den a život, a je zároveň bolná nad tím, co krásy tajemné, dojmavé mizí s hvězdnatou nocí.“

KOSI.

Na kosím hnízdě rozpředl se mezi čtyřmi mláďaty divný spor — o světlo. Začalo se to, sotvaže holátka prohlédla. Vrtěla sebou, rundila se, strkala, div druh druhu nevytlačil z hnízda. Konečně vybojovali si stálá místa proti slunci silnější samečkové; slabší samičky musely přijmouti zavděk, co zbylo, a zasedati obě nosem k západu.

Nelíbilo se jim to a stěžovaly si staré, když jednou krmila, že ony také chtějí patřit do krásného slunce, že mají přece v rodném hnízdě stejné právo jako bratři.

Stará vyslechla tiše stížnost, ale zakroutila hlavou: „V přírodě celé,“ dí potom rozhodně, „platí právo silnějšího.“

SÝKORKA A KOS.

Ochočenou sýkorku prodali ze vsi do města. Dostala se do domácností, kde už chovali v kleci kosa. Když sýkorka se rozhlédla ze své klícky, spatřila na protější stěně černého druhu; byla tuze ráda, i začala naň vesele šveholiti: „Strejčí pán, strejčí pán!“

Kos však se rozčepýřil a zacíkal nevrle: „Je vidět, žeš přišla ze vsi. V městě se budeš muset učit jiným mravům a naučíš se i jiné řeči ptačí.“

Sýkorka zesmutněla a přemýšlela, proč a čemu že by se měla učit. Vždyť se od svých starších v lese dávno naučila všemu, čeho třeba.

Po chvíli dal se do zpěvu kos. Postavil se na to jako kapelník a sebevědomě začal. Nejprve napodobil vojenskou trubku do pochodu, potom pískal melodii postilionovu, na posled přešel do písničky „Na Bílé hoře sedláček oře,“ které ho naučili z kolovrátku.

Když dozpíval, požíval se panský po sýkorce. „Jak se ti to líbí?“

„Přirozený zpěv kosů, jak jsem je slychala v lese, jest hezčí, mnohem hezčí!“ pověděla sýkorka upřímně.

„Zpěv z lesa — na ten jsem dávno zapomněl a ty zapomeš také!“ vykládal kos nadutě.

„Já zapomenout na svůj zpěv, na zvuky přirozené mluvy, po předcích zděděné,“ vzepřela se sýkorka rozhodně, „a to pro takovéhle skuhrání, z něhož mrazí cizota? — Ne ne, nezapomenu nikdy, já bych spíše zhynula!“

DATEL A DROZD.

Dátel v lese kloval na podeschlém smrku, až třísky litaly a daleko se ohláchalo jako od ran kladivem. Díval se tak na něho muzikant drozd od svého hnízda. Díval se a divil, až se i pozeptal: „Čím pak, kamaráde, brousíváš svůj dlouhý zobák, že ti dlabe jako z ocele?“

„Vytrvalostí!“ odpověděl datel ochotně. Neohlédl se ani klepalo to vesele dál.

STRNAD A DUDEK.

Žlutý strnad, vysedající nad svým hnízdem na křovině u pastviny, pozoroval chocholátého dudka, jak se živí a hledá po zemi a každé nalezené sousto napřed do výše vyhazuje, pak teprve znova zobákem chytá a pojídá. Bylo mu to divno, až konečně zahvízdal na chocholáče: „Že tě to neomrzí takhle si hrát s každým soustem!“

Dudek se zarazil, rozčepýřil jako vějíř svou pernatou korunku a zadudal rozhodně: „Sytím se podle přirozenosti a řádu svého rodu. Ale věř, když tak každé sousto znova přehlížím a převažuji, teprve poznávám, jak drahý je život při tom můj každý pohled vzhůru je má modlitba!“

BRAVNÍK A KŘIVONOSKA.

Mladý bravník po prvé se vrátil z dalekého jihu do svých rodných lesů. Přiletěl již v únoru, kdy ještě lesy bělaly se sněhem, a jen v údolích černaly se veliké skvrny polí a luk, jak ho již ujídal jarní vánek.

Všecek unaven cestou, ale pln radostí, že vrátil se živ a zdrav, sedl si na kraji lesa na vrcholek smrku a hvízdal rodnému kraji na pozdrav první píseň.

Když potom začal se znova udomácňovat a ohlížel se po první chudé potravě, zbylých to a skrytých leckde larvách a vajíčkách hmyzu, čekalo naň zvláštní překvapení. Ani nechtěl milý bravník očím věřit, když tu spatřil na husté větvi smrku hnízdo s mladými ptáčaty — opravdu s ptáčátky hocholátky v té zimoucí zimě.

„Či by to bylo, či?“ pravil sám k sobě. „Vždyť aby to v té zimě zmrzlo!“

V tom zašustí nad ním a ke hnízdu dopadá stará křivonoska, nakrmí pečlivě čtvero hladových krků olejnatými semeny a s mateřskou radostí a péčí sedá na hnízdo, aby mladé zahřála.

Bravník sedě podál hnízda kroutil si hlavou. „Divno, předitivno! Co vás to napadlo hnízdit a vychovávat rodinu již nyní v té nouzi a zimě?“

„Nám samým Tvůrcem tato doba určena!“ odpovídá křivonoska rozhodně. „Pro nás, kteří žijem od lesních semen, nastala právě doba největší hojnosti. Šišky, všecky ještě zavřeny, jsou plny semen a semena nalita vonnými šfavami. Za měsíc, za dva sluněčko šišky zotvírá, vítr semena roznese — naše děti potom teprv přišly by do bídy, ani by se nenaucily šišek louskat a tak hledat si hlavního živobytí... Nu a trochu té zimy, proti té jsme my starší otužili a mladí musejí si zvykat. — — — Však jim přinese život těžší zkoušky!“

DVA HÝLI.

Dva hýli, mladý a starý, zapadli v zimě za největší nouze do bezlistého jeřábu u vsi, který se ještě červenal od hojných koleček namrzlých bobulí.

Ptáci zticha lezli s větvičky na větvičku a sytili se. Mladý měl nějak brzy dost. „Škoda, škoda,“ zatíkal, „že jsou ty jeřabiny tak trpké, — až to v krku přesídá. Takové boží nadělení jich tu je, jak bychom si jinak pochutnali, kdyby sládlly jako maliny nebo jahody.“

„Buď rád, že jsou trpké,“ napomenul jej starý hýl. „Kdyby byly sladké, už by byly dávno snědeny, a my bychom teď hynuli hladem.“

LEDNÁČEK A KVIČALA.

LEDNÁČEK v zimě za třeskutých mrazů vyslídil na polo vyschlém potoce mřena, přimrzlého hřbetem ke škraloupě ledovému. Střelou se spustil s holé vrbiny a proseknuv dlouhým zobákem křehký střízek, uchvátil rybkou a shltl ji i s ulpělým na ní ledem.

Viděla to kvícala, paběrkující na jeřábu nad potokem. Všecka se zachvěla nad krvavým výjevem a vyčítala malému dravci: „Tak pěkný panáček a takový jsi ukrutník!“
„Mne žene ukrutník větší — hlad!“

STVOŘENÍ VLAŠTOVEK.

Když Pán Ježíš se sv. Petrem chodili po zemi, přišli také do Čech a pobyli nějaký čásek z jara mezi českými rolníky. Už měli se potom k odchodu jinam a tu Pán Ježíš ptá se sv. Petra: „Nu Petře, jak se ti líbilo mezi českými venkovany?“

Sv. Petr odpověděl spravedlivě: „Dost se mi tu, Pane, líbí. Je to lid nábožný, spravedlivý, příčinlivý a šetrný. Při velké práci je s málem spokojen a potřebuje-li člověk čeho od nich — jen co je pravda — srdce by rozdělili.“

Pán Ježíš neříkal nic, ale Petr dobře pozoroval v jeho laskavém pohledu, že souhlasí. Z toho si vzal Petr kuráž a praví dále: „Ale, Pane, když už o tom lidu venkovském mluvíme, jedna jeho nesnáze tlačí mě u srdce. Vidíme je právě nyní v jejich největším spěchu, když se otvírá práce polní, a tu jsem pozoroval a bylo mi těch lidí zrovna líto, že se nemohou po své těžké práci dost vyspat. Ano stává se i nejbudlivějším z nich, že některý po denní námaze na čerstvém vzduchu usne tak tvrdě, že ráno zaspí a potom už po celý den té uběhlé hodinky nemůže dohonit. Pane, nedalo by se to nějak spravit, aby se vyspali a přece nikdy nezaspali?“

Pán Ježíš vyslechl sv. Petra, neřekl „ano“, neřekl „ne“. Potom hned procházeli vesnicí — před první chaloupkou měli pumpu. Svítilo slunce, bylo horko. Petr, že má žízeň; vešel do chaloupky pro hrneček, aby si mohl napumpovat. Pán Ježíš sedl si zatím do stínu pod hrušku stranou pumpy. Po chvíli Petr objeví se na prahu, že hospodyně tluče máslo a slibuje mu, aby prý nepil vody, že mu dá čerstvého podmáslí, ale aby jí to pomohl sklepnout.

Pán Ježíš pokývl a Petr se s prahu ztratil. Po nějaké chvíli přišel zas a nese dva kousky černého chleba s tlustou pomazánkou, pro sebe jeden, pro pána Ježíše jeden. „Ta je štedrá!“ liboval si a usmíval se. Po stálém zvyku podával obojí chlebiček Pánu Ježíši, aby jej před požíváním poželhal.

Pán Ježíš nechal však chlebičky na ruce Petrově, udělal nad nimi kříž a aj, v tom okamžiku místo chleba Petrovi na ruce sedí dvě roztomilých ptáčat, zpola černých, zpola bílých, jako byly pomazané chlebičky, a než se mohl sv. Petr z divu vzpamatovat, ptáčkové fr, fr — létali a švitořili družně kolem chaloupky.

Pán Ježíš zas neříkal nic a sv. Petr se netroufal ptát, ale rád by byl věděl, co bude s ptáčky. Proto prosil Pána, neměl-li by u té hospodyně, když byla sama tak dobrá, zamluviti poslední nocleh mezi českým lidem.

Tomu Pán Ježíš přivolil. S večerem vrátili se do vsi a tu sv. Petr pátraje po ptáčích, spatřil je na zdi té chaloupky, kde již zatím měli půl hnízda splepeného z bláta, pěkně do kulata jako okřínek. Svatý Petr ani teď nezvidal nic na Pána a ve světnici, kde se shledali s hospodářem a četnou rodinou, zapomněl na milé ptáčky.

Měl radost, že jsou zas u hodných lidí. Vzali pocestné jako své k stolu a dobře a čistě jim ustlali v světnici samé na slámě.

Ráno sv. Petr poslední se probudil. Hospodář s hospodyní chodili už každý po své práci, Pán Ježíš se oblékal a Petr proťiraje oči slyší zřetelně volati: „Lenochu, spíš? Já už dvorec prolítala, práci zařídila a ty ještě spíš?“

Petr vstává, dívá se překvapen sem tam, až na pootevřené okenici vidí sedět ptáčka, jednoho z těch, co včera Pán stvořil ze skýv domácího chleba. A ptáček tak čiperně se dívá a opakuje na Petra: „Ty ještě spíš?“

Teď sv. Petr pochopil včerejší div Páně a vzpomněl si na svou prosbu. „To aby lidé nezaspali po namáhavé práci!“ řekl si nahlas.

„Ano ano!“ Kristus Pán laskavě přisvědčil. „Práce rolníkova hodna, aby jej z odpočinku po ní budilo to přítulné ptáče svou písní. Proto s ním bude bydlet a bude jej budívat, ale jen po čas jeho pilné práce. Poté jej opustí s prvními poutníky k jihu, aby se mohl, jak jsi prosil, ve zdraví dost vyspat, aspoň když práce nevolá.“

A tak se stalo. Vlaštovka podnes jediná bydlí s rolníkem v důvěrném přátelství, budí jej zpěvem už za svítání; když se polní práce rolníkova končí, odlétá a vrací se do chaloupky jako domů, až jaro práci jeho otvírá.

* * *

Vlaštovka jako by věděla, že patří k domácnosti, prohlíží jak dobrá hospodyně „stodoly, komory“, ano nahlédá i do světnice na rodinu a kde co vidí, ať rovného, ať křivého, nic nezamlčí, všecko vyšvitoří, pokárá nebo pochválí. Lid venkovský, zvláště děti, rozumějí dobře mluvě vlaštovek a skládají si její slova v pěkná říkadla. Tak na př. časně ráno vzlétne-li nade dvorem a nevidí ještě hospodáře, jest její první: „Lenochu, spíš? Svítá, svítá a ty ještě spíš!“ Když se vyváží hnůj, připomíná, aby bylo po ruce nářadí: „Čtvery vidle, čtvery vidle, pátý kopáč!“ V podletí častěji sedá sama na bidélko nebo na suchou větev v hrušce a připomíná smutně: „Už musím pryč, už musím pryč.“ Když se vrátí a prohlédne ztencené zásoby, vyčítá: „Když jsem od vás odletěla, bylo všeho dosti, nyní jsem k vám přiletěla, nevidím než vidle, hrábě.“ Rozdává-li hospodyně dětem svačinu, vlaštovka dohlédá a radí: „Velkému velký, malému malý, kdo nechce vzítí, proutek ucítí — šoust!“

DOMA.

Ptáčky zpěváčky, jižní poutničky, zlá příhoda stihla, sotvaže poslední doletěli z dalekého jihu. Zima se vrátila už po prvním máji; připálila květy, navalila sněhu — všecko bílo jako při vánocích.

Ptáci opouštěli rozestavená hnízda, křehli zimou a hladověli. Celé hejno pomíchané zapadlo jich do košatě hrušky za humny. Choulili se, seděli zamklí, jiní bojácně típali a špítali, někteří občas si též zareptali.

To začal špaček ve vrcholku, jenž tu byl sám; družka jeho seděla již na vajíčkách v budce na jabloni v sadě.

„Luňák na tu zimu!“ zehral čepýře se. „To teď máme všickni za to, že jsme tak domů pospíchali.“

„Dospíchali? — — — Z ciziny domů, domů, kdo by se divil tomu?“ zašveholila vřele drobná konopka.

„Tam dole to teplo příjemné, a všeho hoj!“ pokračoval špaček. Pomeranče jedny zrály, jedny kvetly po druhé, třešně již se rděly —

„Co to platno všecko v cizině!“ přerušila špačka pěnice. „Jediná vzpomínka na opuštěné hnízdo doma — a nejšladší sousto hořklo v krku!“

„Tam všeho hoj,“ končil své reptání rozmrzelý špaček, „a zde v máji ještě sněhy a mrazy a hlady, hlady...“

To osudné slovo ‚hlady‘ znělo všem té chvíle nejhrozněji. Všickni lačněli a teď pusto všude pro sníh — kdy se zas který nají? ... Nastalo trapné mlčení.

„Hlavy vzhůru — slunce vyjde, sníh sejde!“ zaznělo tu náhle hlásně. To skřivan zvučnou písní volal vznášeje se ze zavaté brázdy. „Tuhle trochu zimy a bídy, to my skřivani prožíváme skoro každé jaro a přece nás to neumoří! Rok co rok jsme doma ze všech poutníků první... Hlavy vzhůru!“ zpíval znova třepetaje křídly a stoupaje důvěrně k zasmušilému nebi. Trpte jen a buďte rádi, že živi a zdrávi mohli jste se vrátit domů do vlasti. Kdo pro vlast něco vytrpí, jen víc jí musí milovat.“

ČÍZEK A STEHLÍK.

Ptáček přinesl v zimě na samý večer stehlíka, jež byl chytil do oka na štetku bodlákových plodů. Když se ráno rozednívalo, jeden z jeho vězňů, čiperný čížek, poznal v stehlíčkovi druha, s nímž už kdesi býval ve vězení, ale podařilo se mu dostat se na svobodu.

Dohovořili se a čížek divil se velmi stehlíčkovi, když už poznal jednu bídu a psotu zajetí, proč se dal znova chytití. „Což tvá láska k svobodě,“ končil, „není tak silná, aby tě byla zadržela od vнадidla?“

„Láska k svobodě silná dost, ale silnější byl — hlad!“ zatíkal stehlík smutně.

VRABCI, VLAŠTOVKY A ČERMÁK.

Vrabec vídal z jara už dlouho všecky ptáky bedlivě na hnízda smýkatí a stavěti, ale sám měl stále času dost. Poletoval s vrabčící sem tam, hověli si na sluníčku a bezstarostně čimčarali.

Potom najednou si šelma vrabčák vzpomněl a myslil, jak by přišel k hotovému. Nerozmýšlel dlouho. Vloudil se vlaštovkám do nového hnízda pod výšřesím, když nebyly doma.

„Čeho se to odvažuješ!“ v malé chvíli doráželi dobří ptáčkové na veřelce. „Vždyť je to naše bydlo!“

Vrabec, jsa dobře kryt hnízdem ulepeným z bláta, vystrčil otvorem jenom hlavu a hrozil zobákem připraveným k boji: „Bylo, bylo!“ posmíval se ještě vlaštovkám oloupeným. „Bylo leccos, a dnes už to není!“

Vlaštovičky prosily, hrozily, nařikaly — nic platno. Nezbylo než stěhovat se a stavět znova jinde. Loučily se těžko a volaly ještě z dále: „Pamatuj si, zloděj nemá požehnání!“

Vrabec nedbal, jen když už naň nepršelo. Do večera udomácnil se v cizím hnízdě zcela po svém. Nanosil do něho slámy a nacpal peří, až ven čouhalo a uvnitř nebylo hnutí.

Avšak když k večeru zalezla do hnízda i vrabčice a vrabčák se vlačil za ní, povolilo náhle stavivo nedosti ještě utvrdlé, a puk, bác — hnízdo bylo na na zemi i s vrabčákem, jenž nemohl hned vyplést se ze slámy. Dostav notnou ránu křičel zlostně: „Terentéte — jsou to stavitelé! Fuj, fuj, hanba!“

„Komu patří toto pěkné pozdravení?“ ptá se potutelně vrabcův soused čermák. Zloději, který se do cizího vetřel, či lenochu, jenž sám stavět nechtěl?“

Rozhněvaný vrabec poslouchal jen na půl ucha; myslil už, jak se pomstí vlaštovkám, a tak odpovídal zhurta: „Oběma, oběma!“

STRÍZLÍK A VRABEC.

Malý střízlíček za náhlé prudké vánice zapadl z nouze do špaččí budky a skromně si tam sedl do rohu nad hnízdem.

V malé chvíli zašustilo ve výletu a šups! Už tu byl vrabec a hned dořikal na střízlíka: „Vary! tu já jsem doma!“

Ale čipera střízlík se nezalekl. „Jak to?“ vece kurážně si poskočiv ku předu. „Tohle hnízdo přece stavěl špaček!“ Ukazoval na okřínek ze snítek a listů, vyplňující skoro celé dno budky.

„Ale ten zde nyní není!“ roztahoval se vrabec.

„Právě proto má tu teď dost místa každý, kdo v nouzi potřebuje!“

Vrabec jakoby už neslyšel, tiše si profíral zaroušaná pírká.

Bouře se přetřhla a střízlíček nemeškal — ven! Ve výletu se obrátil a zaskřekal na vrabce: „Až se majetník vrátí, já mu sem nepolezu, a tebe, nepůjdeš-li sám, vytáhne za křídlo!“

A frnk! byl ten tam.

SÝČEK.

Při stvoření světa Pán Bůh v nesmírné své moci, moudrosti a lásce pokračuje ve svém stvořitelském díle mezi ptáky, stvořil sýčka čili kujíčka jako pěvce a dal mu přednost zvláštního měkkého a dojmavého zpěvu.

Po nějakém čase, když první lidé byli rozhněvali Hospodina a za svou neposlušnost vzali trest svůj, ztrátu ráje, chtěl Pán Bůh vyzkoušet ostatní živoucí tvory, budou-li všickni dost ochotni k jeho rozkazům. I rozeslal anděly své po vší zemi a poručil, aby se v určitou chvíli všickni živočichové podle rodů shromáždili na určitých místech. Sýčkovi vyřídil anděl vzkaz boží, když právě si pochutnával na svěžích bobulích červeného bezu a jimi se za velkého vedra občerstvoval.

Že ptáku bobule chutnaly, nechtěl se od nich odtrhovat, až se nají, a když se najedl, chtělo se mu odpočívat; že pak vedro mořilo, při odpočívání ve stínu keře si také zdríml. Probudil se — slunce zapadalo. Chutě se vzchopil a letěl, kam bylo ptákům přikázáno, ale než doletěl, už se smrákalo. Tváří boží již tam nespátril, jako viděli jiní, kteří přišli včas. Jen anděl ještě čekal, by sýčkovi oznámil trest, že byl tak pohodlný a liknavý k slovu božimu. Poněvadž s večerem teprve přiletěl, bude prý od nynějška jen večer létat s nočními ptáky. Sýček dojat lítostí chtěl se omlouvat. Pozdvihl hlasu svého a aj, místo zpěvu zněly zvuky podčné pláči.

Tak sýček stal se nejmenší sovou. Létá večer a podnes, kde sedne, popláče si, že vlastní vinou nedovedl si zachovávat předností, s jakými vyšel z ruky stvořitelovy.

ZAJATCI.

Čizbař přidal mezi své vězně nového, hrubozobého hýla. Když potom jednou zotvíral klece, aby si ptáčata narovнала křídla, čermák, pěnkava, čечetka, špaček, všichni až do drobné sýkorky rovnou pustili se na hýla, doráželi naň a štípali jej. Jen skřivan pozastavoval se nad tou zlobou a pravil ke kosovi: „Proč jej obtěžují, čeho mu závidí — snad ne, že ztratil svobodu jako oni?“

Starý kos se rozčepýřil, pokývl hlavou a zapípl smutně: „Hle kletba otroctví!“

PTÁČNÍK A ULETLÝ PTÁK.

Ptáčník, vraceje se z nové čizby domů, spatřil na stromě před chalupou vesele poskakovati jednoho ze svých vězňů, výborného zpěváka, jemuž se podařilo nějak za nepřítomnosti ptáčnickovy dostat se na svobodu. Čizbař začal ptáka volati a lákati, ale ten povyletěl jen výš a zazpíval, jako by se mu vysmíval do očí.

„Takhle jsi vděčen za to, že jsem tě celý rok krmil nejlepším zobáním?“ zvolal zlostně rozmrzelý muž na ptáka.

„Ty o vděčnosti mluvíš?“ zašveholil pták vesele. „Mně naopak v této chvíli, kdy mi náhoda vrátila ztraconou svobodu, ukázala se všecka ohavnost křivdy, kterou jsi spáchal na mně, zavíraje mě, volného tvora, jako zločince a dávaje si ještě ode mne zpívat za trochu zobu.“

SLAVÍK A ČLOVĚK.

I.

Zahradník s potěšením zpozoroval, že se mu slavík usadil na bezu v koutě zahrady. Přítulné ptáče brzo si zvyklo na člověka, takže mu při práci i odpočinku zpívalo a posedávalo blízoučko nad jeho hlavou.

V jedné takové chvíli milé, kdy slavík hlásně klokotaje s kvetoucího šeríku důvěrně hleděl na zahradníka, pozastavil se muž

a zahovořil přívětivě: „Ptáčku milý, jakou si to vedeš stále píseň, o čem, že od svítání do večera, ba ani v noci nemá ona konce a ty oddechu?“

„Ta píseň,“ slavík odpovídá zpěvem, „jest o čisté radosti živoťa — proto nemá konce a můžeš se s ní obrátit i k nebi jako s modlitbou.“

II.

Mladý muž poslouchal za vlahého májového večera slavíka, jenž ve kvetoucí hrušni v sadě klokotal nad jeho hlavou.

„Jest něco božského v tom zpěvu slavíci!“ řekl si člověk nahlas v sladkém roztoužení.

„Jest!“ souhlasně potvrzoval slavík dalším zpěvem. „Ale to uslyšíš, dobře-li budeš pozorovat, i v cvrlikání cvrčka i v bzukotu mušky i v hlomozu bouře i v měkkém zašumění lesa za poledního vedra — všude všude! Neboť každý tvor má svou účast na velepisni, kterou na věčnou oslavu lásky, krásy, dobra hned při stvoření světa skládal Tvůrce sám!“

KUŇ A KOBYLKA LUČNÍ.

Kobylka luční poskakovala na louce pasoucímu se koni zrovna před nosem, ale kuň se jí nevěšil. To zamrzelo kobylku a myslila, jak by se povznesla v očích koně. Udělala skok za dvacet dělek svého těla a pravila: „Jsi také kuň a dovedeš-li toto?“

„Nedovedu!“ řekl kuň lhostejně a pásl se dále.

Kobylka roztáhla krovky a vrn! — poodletěla s místa na několik loket a zase zpátky.

„Dovedeš-li toto?“ tázala se dál honosivě.

„Nedovedu!“ hodil kuň hlavou. „Nemám křidel.“

Tu kobylka povylezla na hroudu a trouc zadníma nohama o krovky spustila muziku jako na housličky. „Nu a dovedeš toto?“

„Nedovedu,“ prohlásil kuň zas upřímně, „a ani bych neměl kdy na takovou muziku.“

„Co tedy dovedeš?“ ptala se kobylka vítězně.

„Tahat,“ dí kuň krátce. „A to mi dostačí, neboť vím, že darmo nejím. Ale,“ dodával, „už se mi tu nepleť v nohách, abych, nevida tě tak nepatrnou v trávě, bezděky tě nezašlápl.“

CHROUST A STŘEVLIK.

Chroust z jara svléknuv larvu, proryl se pomalu na povrch země. Užasl všečen na světle božím a zvolna se hraba v pučící travičce.

Aj, tu pospíchá mimo dlouhonožý střevlík — nové podivení pro chrousta.

„Tak dlouhé nohy a tak utíkat!“ vece. „Za čím tak honem, brachu, za čím?“

Střevlík se zastavil a ohlédl,

„Za živobytím!“ pravil vážně. „Za tím, kdo si nepospíší, ani nejdější nohy nejsou dlouhé dost.“

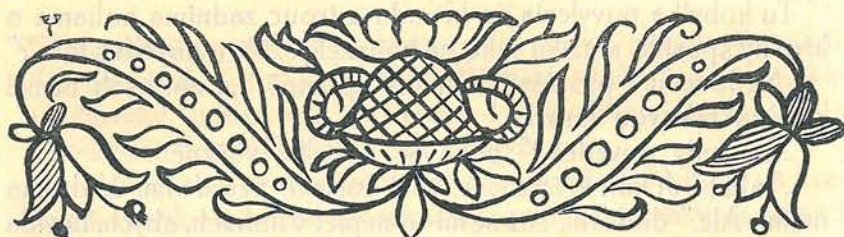
A už pospíchal dále.

STŘEVLÍCI A MUŠKA.

Na útemu železniční trati v řídké trávě běžel střevlík měděný a připadl na druha, střevlíka zlatého — tělo bez vlády, nožky vzhůru a dech těžký, zdouhavý; dokonával. Měděný pozastavil se, pohlédl na druha, dotkl se ho málo tykadly jako na rozloučenou a už byl zase v obyčejném svém spěchu.

Viděla to muška malá, vyhrávající na slunci s bylinky na bylinku. „Ubožáku ubohý,“ zabzučela teskně nad střevlíkem zlatým, „tak krásný jsi a musíš také umřít! A rodný bratr nemá chvíle, aby nad tebou zatruchlel a tě politoval. Neví-děl-li, že pracuješ k smrti?“

Střevlík měděný se obrátil: „Pracujeme k ní všichni — i já i ty; ten zde jest jí jen o maličko blíž. Všichni k ní spěcháme chtěj nechtěj, jak čas kvapí. Jaké tedy truchlení a litování?“

CHROUST A VČELA.

Včela, sbírající na květu bílého jetele na pažitě, byla náhodou svědkem, jak chroust spatřil poprvé světlo světa. Tvrdý brouk proryv se zpod kůry zemské, kde ve tmě potřeboval na svůj vývoj celá čtyři léta, světlem omámen jsa překotil se a ležel chvíli na krovkách jako bez života.

Včela jej povzbuzovala: „Nelekej se světla! Vzchop se! Vždyť máš křídla!“ dí k němu. „Proleť se na nich! Viz, co tu kvítí, jaká všude krása, raduj se z božeho sluněčka!“

Chroust pohnul sebou, pohnul po druhé, dostal se i na nohy. „Mám hlad!“ byla pak první jeho slova. Potom roztáhl krovky a vrrn. — Neprohlížel však kvítí, neradoval se z krásy, přímo zapadl na blízké bouči a již hryzal hebké listí, — žral a žral,

KOMÁR A VČELA.

Komár vyslídil sladkou šťávu vytékající z kůry poraněné břízy. I uvelebil se na bělokorý kmen a pil a pil, až se všečen rozjařil.

Tu jarní vítr srazil k zemi včelu, která právě v koruně stromu sbírala pel na drobných jehnědách. „E, bzučilko bláhová,“ vrnil rozkurážený noháč, „nech toho únavného honění za práškem pelu a kapkou medu! Hle, zde sladká šťáva teče proudem! Pij, ať něco užiješ: vždyť jsme jen jednou na světě!“

„Jen jednou!“ odpovídá vážně unavená včela. „A proto, kdo hledí dál, tím víc musí se snažit, aby tu byl něco platen.“

TESAŘÍK A MRAVENCÍ.

Liška náhodou naběhla na veliké mraveniště, vystavěné kolem dokola vysokého pařezu. Mravenci byli v klidu, jen málo pohybovalo se jich na stráži při otvorech do chodbiček. „Jsou rozlezlí na pastvě,“ myslila si liška; napadlo jí, že by byla příhodná chvíle prořítí si chuť mravenčími larvami. Nepomeškala, rychle hrabe, hrabe, aby se dostala k larvám, ukrytým až na dně mraveniště.

Ale jen co hnula špendličím, všecko se hned hemžilo mravenci; napadli šelmu, zalézali jí do kožicha, kousali a dštíli do kůže

palčivou kyselinu. Liška ve chvíli zmatená nevěděla co dřív, hrabatí honem či se proti drobným útočníkům oháněti a je seřásati. Ve zlosti obrátila se a oháňkou bila do nich jako cepem. Leč marno všecko! Dřív než se dohrabala k larvám, kousalo ji a pátilo po celém těle, že hněvivě skučíc nechala všeho a brala do zaječích.

Na ten nerovný boj s vítězstvím tak neočekávaným díval se ze své díry nahoře v pařezu veliký tesařík. Vyčkal, až se malí bojovníci poněkud uklidnili, a pak promluvil k několika z nich, kteří lezli blízko po pařezu: „Vídám jsem vás jindy, že i před nepřítelem nepatrným vy mravenci nejraději hledáte spásy v nohách, a dnes zde — co jen vám dodalo odvahy k tak hrdinskému boji proti silné šelmě s tak hroznými zuby a drápy?“

„Vědomí, že hájíme domoviny proti vetřelci!“ mravenci dva najednou odpovídali sebevědomě.

Tesařík souhlasně si potakal, povylezl ze svého útulku, rozhlédl se a dodal smutně: „Ale tolik mrtvých máte! Co teď s těmi?“

„Všecky si je odneseme dolů do příbytku a tam si je pohřbíme na místě nejčestnějším, všem na očích,“ pravil mravenec jiný a třetí dodal: „Naši mladší budou hledávat na jejich hroby a budou si připomínat, jak se mají obětovat za svou vlast.“

VOSA A MRAVENCÍ.

Vosa samotářka nalepila své terčové hnízdo z tlejících vláken dřevových na pařez u paseky, dole při pařezu stavěli mravenci své město ze suchého špendličí a písku.

Dívala se a divila vosa shora tomu pospolitému životu dole, plnému spěchu a práce a vzájemné shody i svornosti. Zvláště pak nemohla samotářka pochopití nevídané péče, kterou mravenci věnovali své mládí. Vyskočilo jarní sluníčko — honem, honem vynášeli vajíčka a larvy ze tmy na světlo a jako chůvy pronášeli mraveněčky mladé v čerstvém prohřátém vzduchu. A jen chladný vítr zavál nebo prška se přihnala — mravenci staří zase všeho nechávali a jen chutě mládí svou pečlivě odnášeli.

Když pak jednou mlsná liška rozhrabala mraveniště, aby si pochutnala na útlých larvách, mravenci jedni útočníci napadli a kousali obětující své životy, druzí jen a jen larvy a mladé z nebezpečí unášeli, na sebe nepamatovali. Tenkrát vosa samotářka

vyčkala, až nepřítel v nerovném boji zahnán a mravenci zkázu své osady jakž takž opravili. Poté optala se vážně několika starších, stojících na stráži. „U vás, zdá se, nejpřednější péče platí mládeži? Viděla jsem! Vlastní životy vy za své mladá dáváte!“

„Ano, všecko dáme, vše a rádi!“ mravenci všichni hovořili vřele,

„V mládeži je naše potěšení!“ prohlašoval potom jeden sám.

„V mládeži naše naděje!“ přidával se druhý.

„V mládeži všecka síla naší budoucnosti!“ dotvrzoval třetí a čtvrtý hned po něm radostně: „V péči o mládež je základ zdárného pospolitého života!“

MRAVENCÍ A ČMELÍ.

Dva statní mravenci vyšli si ještě na delší pastvu, když po prvních mrazech vyskočilo sluníčko, Svedlo se jim. V podchlém boroví našli sladkou bobuli vyschlou tak, že ji dva unesli.

Zpáteční cesta kratší vedla pod skupinou bodláčí. Dovlekli sladké břímě až sem, stanuli a chtěli si oddechnouti. Aj, co vidí? Pět čmeláků statných, velkých, černých, žlutě žihaných leží tu podle sebe a všichni nohy vzhůru — mrtví.

Mladší mravenec tázavě pohleděl na staršího druha. „Co se to tu stalo — pět mrtvých najednou?“ ptal se zděšeně.

„Nic zvláštního,“ vece mravenec starší. „Jsou z rodu, který nepamatuje na zadní kola. Když je ruka Páně otevřena, žije se jim vesele, bez starosti lítají a bzučí a hovějí si a pochutnávají na sladkých šfávách, stále jen tak z kvítku do úst. Zatrhnou však mrazy, je zle. Na podzimním bodláčí hledají nuzně poslední chleba, a když i ten dojde, hynou, v bodláčí, jak vidíš, nalézá jich nejvíce i svůj hrob.“

MOR NA VČELÍNĚ.

V polou máje, kdy už třešně kvetly všecko bílo, přišly pozdní noční mrazy se studenými větrnicemi za dne. Kdejaký časný kvítek a květ, všecko najednou spáleno do černa, mouchy a brouci znova zalezli, ale nejhůře bylo na včelíně kdesi v podlesí. Včely v prostydlých úlech nepostačily obsednouťi a zahřátí za trvalé zimy vši mládě, v ten čas právě nejhojnější. Zastydlá vajíčka i vylehlé larvy a bělavé ještě mladé včelky v pupách, již již čekající na svou chvíli, aby se přihlásily k životu i ku práci, všecko začalo valem hynout a zhynulé v plástech hnit i šířit nákazu, zachvacující celý roj.

V jednom slabém úle bylo zvláště zle; včelky dělničky místo snášení pelu a medu — když už zas svítilo slunce — po celé dni jen a jen vynášely z úle mrtvé . . . Dvě i tři tahaly se mnohdy s bílou mrtvolou nedospělé včelky nebo s lesklou larvou, smutně, přesmutně při tom bzučíce, jak by těm mrtvým zpívaly písň pohřební.

Pozorovala milé drobné tvory v té truchlivé práci pěnkava, sedící právě na vajíčkách v hnízdě na hrušni pod včelínem. Bylo jí jich líto . . . Když pak jednou včelka, upustivši v letu zase mrtvou družku do trávy, všecka znavena bezděky zapadla na okraj pěnkavčího hnízda, ptáče zašveholilo k ní přívětivě: „Včeličko dělničko, už celý týden dívám se na ten váš boj s nepřitelem nejhorším — morem. Pořád je vás méně! . . . Nebylo by moudřejší opustit úl se vším, co je v něm, a raději se odstěhovat, čím dál od nákazy, tím líp? Aspoň zachrání se ještě životy těch, co jste silny a zdravý!“

Včelka obrátila po pěnkavě umdlené oči, jako by pátrala, myslí-li tu radu doopravdy, a hned zakroutila odmítavě hlavou. „Moudřejší,“ opakovala si, „opustit v neštěstí domov a ubohé sestry v něm? Ne, ne, pro nás to není! Nám láska nedá ani na to pomyslet!“ bzučela včelička dál sebevědomně, sbírajíc se z únavy. „Láska k domovu, kde jsme šťastny žily a pracovaly v dobách požehnání, láska k družkám nemocným a nevypělým, jež jsou dosud na živu, ale opuštěny musely by zhynout, láska k sestřím od morové rány zhynulým — je musíme přece všechny pohřbít, jak včele sluší, v zelené trávě a v kvítí. — — —“ Oddechla si

v pohnutí. „Ta láska naše vzájemná u všech družek stejná,“ končila povzbuzujíc sebe sama, „dokud nezahyne poslední, je tak silná, že před ní ustoupí, musí ustoupiti i sám mor!“

A aj, milá včelka děla pravdu. Skončilo se v několika dnech smutné pohřbívání, obětavou vytrvalostí včel vyčištěn úl od nákazy a roj — značně ovšem zesláblý — za příznivého slunce brzy zas byl v pravidelné, požehnané práci.

SRŠEŇ.

Na očesané hrušni zbyla jediná hruška. Sežloutla a přezrála brzy a voněla tak, že přilákala mouchy a mušky všelijaké, ano i mravenci po kmenu a větvích dolezli až k ní do výše a všichni se živili na zdárném plodu.

Naposled přilákán i sršeň. Ten sotva že okusil sladké šťávy, zvedl se, zabručel hrozivě, a dorážeje na mušky i na mravence, všecky je odehnal od vítané kořisti. Potom hltavě se zahryzal hluboko do měkkého masa. Leč při tom přehryzal vlášení od stopky, stopka v měkkotě se uvolnila, těžká hruška sklouzla a bác na zem i se sršněm, kterému už nestačilo vzlétnutí. Mravencům a muškám nedopřál na hrušce obživy, sám v ní nalezl smrt.

VOSA.

Lakomnice vosa dostala se pootevřeným oknem do spíže a tam vyslidila baňku čerstvého medu. Přístup však k sladké šťávě byl zahrazen tuhým papírem přes hrdlo dobře nití napařtým. Záškodnice vosa dlouho nerozmýšlela; ostrými kusadly dala se do papíru a v malé chvíli prokousala se dovnitř.

Leč běda! Než se mohla dobře rozhlédnouti, lpěla — nohama i křídly na vzácném moku. Lakomnice nepamatovala však na nebezpečí ani na záchranu, nýbrž dychtivě pila a pila. Teprv až se všecka do medu pohroužila a sladká šťáva vnikala i do dychadel a vosa začala se dusit a topit, zmítala sebou, zmítala malomocně — marně.

Hynouc naříkala, ale ne na vášeň, jež ji život stála, nýbrž ještě lítovala: „Škoda medu, že jsem ho víc neužila!“

SARANČE A VOSA PÍSEČNICE.

Drobná hnědá saranče slunila se na suchopáru u cesty a dlouhýma zadníma nohama vrzala o krovky svou jednotvárnou písničku.

Vtom tu podál z dírky z písku vyleze černožlutá vosa a otvor za sebou k svému obydlí zatarasuje pískem a kamínky tak těžkými, že až vrávorala v lefu.

„Co to děláš?“ vyrušila ji tu saranče údivem ztichlá.

Vosa písečnice se pozarazila, ale vidouc krotkou sarančí beze lstí odpověděla: „Zavírám všem vetřelcům své obydlí, kdy nebudu doma.“

„A kdes vzala sílu na tak těžké závory?“

Unavená vosa si oddychla. „Z lásky k rodině. Ta-li v srdci vládne, údům žádné břímě není dost těžké.“

CVRČEK A VOSA HRNČÍRKA.

Cvrček na sluneční stráni vyhrabal si s námahou mělkou díрку za obydlí. Sotvaže se v ní usadil a rozhlédl se klidně kolem, vidí před sebou jiného stavitele. Vosa hrnčírka na kameni lípá z hlíny baňku vedle baňky, pěkně kulaté, jako by je vysoustruhoval. Staví pro své mladé. Každý bude mít svůj domeček.

Když se cvrček obrátil a podíval se na svůj bídný úkryt, dív se nestyděl před umělkyní vosou, několikrát menší než on. Popolezl potom ke kameni, na němž vosa právě kroužila novou báni a zvidal skromně: „Kde ses, prosím, naučila tomuhle umění?“

„Kde? Nikde!“ odpovídá vosa hledíc si dál svého díla.

„A že bys to dovedla sama od sebe?“

„Také ne!“

„Jak tedy?“

Tu se vosa vyrušila z práce, oddychla si několikrát od únavy, potom pravila: „Když mi přijde čas stavět, cítím ve všech údech, jako by je vedla a jim poroučela Vyšší Síla. Neboť kdybych jen dost málo chtěla měnit stavbu po svém — nedokážu nic.“

ČERVOTOČ.

V tichu nočním zazněly v síni hodinky umrlčí: tiky — tiky — tiky, tiky — tiky — tiky! Červotoč vrtal v ořechové pelesti lože, na němž ležel bdící člověk.

A zas tiky — tiky — tiky! Zamyslíl se člověk, poslouchá, neslyší už tikání, slyší ze dřeva zřetelná slova: „Tajemná báje ten řád světa . . . Tak malý brouček jsem a lví podíl mi určen v zákonu věčné změny . . . Všecko staré musí ustoupiti novému — všude, všude, všude. Mně svěřeno dřevo. Kolébku mám v něm i lože, chléb i rakev . . . Za to je hubím! Hryžu, hlodám, vrtám bez oddechu, ve tmě žiju věčně . . . Jsem tak malý brouček, ale pod mým zubem staletý dub padne, jistě padne . . .“

A zas tiky, tiky, tiky — umrlčí hodinky měří čas dále, dále . .

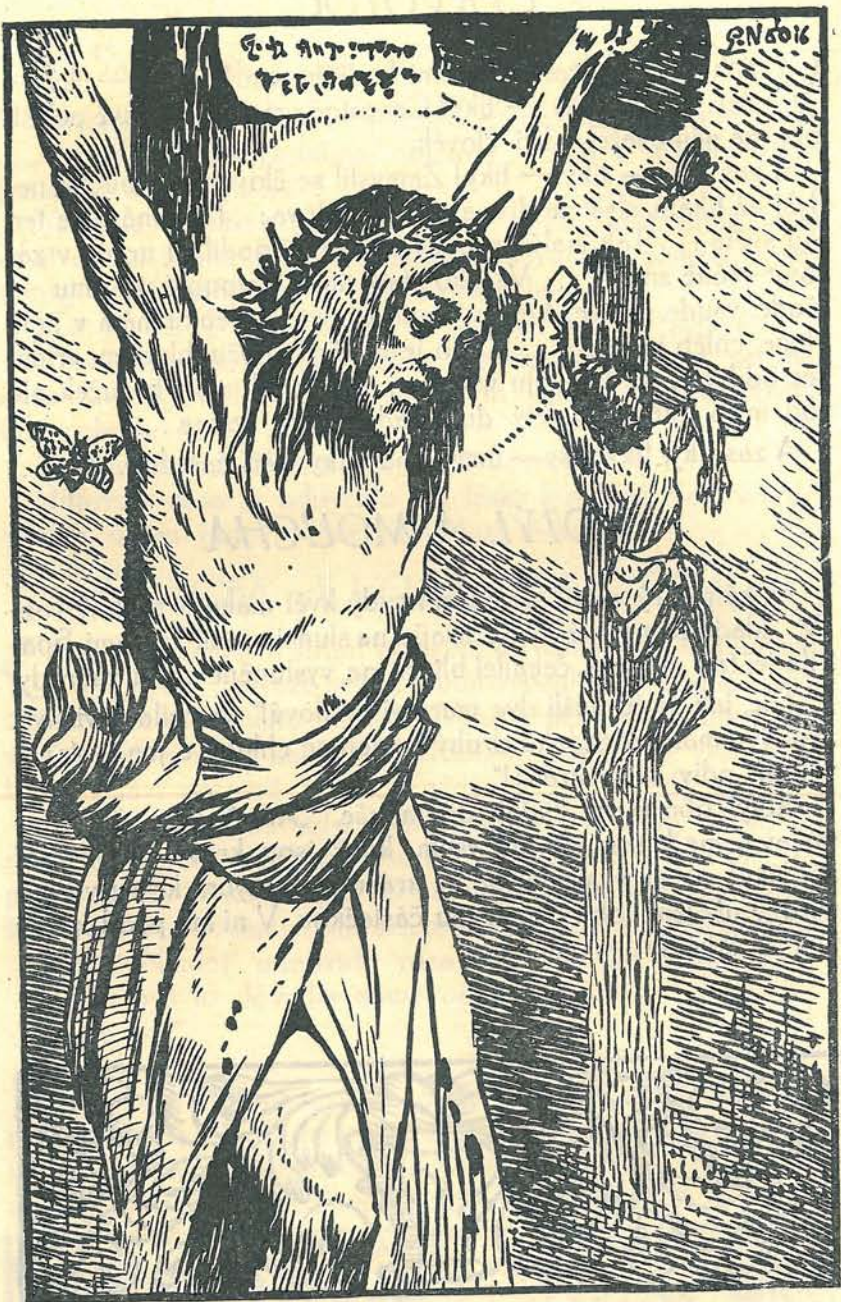
MOTÝL A MOUCHA.

Veliký pestrý motýl zasedl na rudý květ máku a zálibně rozkládal sametová křídla, hrající na slunci všemi barvami. Spatřila jej tak moucha, čekající blízko na vysluněné zdi u zahrady.

„He, jak se tu našli dva marniví fintilové!“ zavrnila závistivě. „Motýl a mák, jeden jako druhý — jen se chlubit a jen vystavovat na odiv svou krásu!“

Motýl obrátil se klidně po mouše. „Ano,“ vece tiše, „my vystavujeme krásu na oči všem, kdož jsou krásy čilí — toť náš úkol — ale vystavujeme ne krásu svou, nýbrž krásu všehomíra, v níž jsme oba nepatrnou částíčkou. V ní má podíl každý tvor a také ty — moucha!“

SMRTIHLAV.

Když při smrti Pána Ježíše nastala tma po vši zemi, pojala takové zděšení a úzkost nejen lidi, nýbrž i zvířata, že ani živočichové noční, sovy, netopýři a mýry neodvažovali se vylézt ze svých brlohů a skrýší. Jediný velký motýl popelavé barvy, s drobnými skvrnami vznášel se v povětří u kříže Kristova. Několikrát obletěl v kruhu stýdnoucí hlavu Páně, jako by se chtěl přesvědčiti, je-li opravdu možno, aby lidé usmrtili největšího svého dobrodince, a potom se pustil za židy prchajícími od kříže a všem těm, kteří byli nejvíce vinni, jako vtělené pronásledující svědomí vířil a hrozivě vrnil kolem hlav.

A aj, když při vzkříšení Páně svítalo, na těle motýle mezi křídly objevila se hlava — smrti. Znamení toto zůstalo motýlům smrti-hlavům na památku jako věčná výčitka lidem pro smrt Páně.

BOUREC A ČERMÁČEK.

Hoch školák choval si asi dvacet bourců pro zábavu a poučení. Když housenkám vypaseným na listí morušovém přišel čas, aby se zakuklily, jako na povel rozlezy se všecky za jedinou noc a každá vyhledala si nějaký koutek, kde by v tichu a klidu mohla přisti svou vzácnou nit a snováti si z ní teplý kokon.

Jedna z housenek dostala se až na dřevěnou klec čermáčkovu na stěně světnice. Když se ptáče ráno probudilo a rozhlédlo, vidělo již hedvábníčka v pilné práci, jak si pod samou jeho střechou na dvířkách vyměřuje a zakládá své podivné lůžko. Čiperného čermáčka zajímalo to samozvané sousedstvo. „Jen dobře měř, raději dvakrát, třikrát — ať ti nechybí!“ šveholil a radil upřímně podivnému přástevníkovi. „Čím dále, prostor bude se ti více užít, nebudeš moci přidávat ani ubírat!“

„Nebude toho třeba.“ s jistotou odmítal bourec radu.

„Jak to tak určitě víš?“ divil se čermáček,

„Jakýsi neznámý hlas mi velí a radí, udává mi míru i způsob, jak mám snováti.“

„Neznámý hlas?“ opakoval si čermáček a rozhlíží se, jako by někoho hledal. „Neznámý hlas?“ opakuje si. „Ano, ano, tak to bývalo,“ vzpomíná si, „dokud jsem byl ještě na svobodě. Přišla

chvíle a také nám ptákům velel a radil neznámý hlas při dalekých poufích na jih a zase zpět; určil nám den i směr cesty a nikdy jsme nezbloudili! Někdo Neviditelný to mluvil a teď mluví k té housence zas . . . Či je to asi hlas, či?"

KOBYLKA A HLEMÝŽD.

Kobylka luční, schovaná za deště pod velikým listem lopuchu, pozorovala hlemýždě, který na blízku vylezl ze své chloupy a nesa si ji na zádech zvolna plžím krokem vydával se za pastvou.

„Divný tvor!“ rozumovala kobylka. „Když všichni zalézejí, on vylézá. I domeček si nese s sebou! Ale jaký malý! Tak tak že si do něho sám vlezl!“

Hlemýžd obrátil své růžky s černýma očkama na koncích po kobylce a pravil spokojeně: „Malý, ale můj! A máš ty větší?“

Kobylka chutě zalezla dál pod list, přikrčila se k samé lodyze lopuchu a ani nedutala.

BABÍ LÉTO.

Učenec, zkoumající pod silnými skly hedvábnou přízi babího léta, objevil, že každý ten zticha leící bílý klůček pavučiny je umělým létadlem, jimž nepatrný pavouček, sám si je nasnovav, dává se unášeti vesmírem jako nejsmělejší vzduchoplavec.

Užasl všecek vážný muž a v pohnutí zvolal: „Aj, nepatrný tvore, ani tě okem viděti není, a v plavbu tak smělou pouštíš se nesmírnými končinami všehomíra — nevíš odkud a nevíš kam!“

Hle divu divoucího! Pavouček malilinký zasvítl zlatým leskem a promluví zlata zvukem: „Hoj, tvore veliký, muži slavný! Vždyť leíš ty také tak — a snad ještě směleji. — Či víš ty, odkud a kam?“

VČELA A VRABČICE.

Hospodář vybíral na včelíně med. Kouřem ománil a vyhnal z úle včelky, aby ho při práci neobtěžovaly, a za chvíli odnášel plnou mísu žlutavých plástů.

Včely polekané a kouřem přemožené vířily a těkaly sem tam vzduchem. Jedna jako opilá zapadla do blízké hrušně zrovna na ptačí hnízdo, kde vrabčice seděla na vajíčkách.

„Dívám se tak, dívám,“ vrabčice soucitně oslovila včelu, „na tohle vaše utrpení. A už je to letos po třetí! Proč se tak lo-políte a honíte do úmoru pro toho člověka? Hovějte si jako jiní, odpočívajte víc, užijte, žijte vesele! Až zas přijde ten poberta, ať najde medníky prázdné!“

„Nechceme a nemůžeme!“ odvětila rozhodně včela. Od kouře všecka unavená ještě těžko dýchala.

„Nemůžete?“ opakovala si vrabčice. „A proč?“

„Protože jest v naší přirozenosti — víc než sladký med milujeme práci. My bez práce pomřely bychom všecky!“

LYKOŽROUTI.

Drobní broučci lykožrouťi, kde se vzali tu se vzali, jako větrem přivátí zapadli zákeřně do středu zeleného lesa a započali na něm své záhubné dílo. Pod korou stromů navrtali chodbiček

a nakladli do nich vajíček, z nichž rychle plodila se nová havěť žravá. Poletující broučkové hemžili se chvílemi vzduchem, napadali nové kmeny a šířili zhoubu a zmar. Ve zvůli své libovali si, jak jich přibývá a jak roste dílo zkázy.

„Jsme malí, malilincí,“ bzučeli si pyšně, „ale ať přijde, kdo nás přemůže!“

A přišel.

Dodesychající stromy žloutnoucím listím upozornily lesní strážce na drobné kazisvěty. Přišli myslivci s dřevorubci, ohledali pečlivě stromy, a co nakaženo, všecko za hodinu za dvě porubáno, rozřezáno, rozsekáno a odevzdáno ohňům, jichž několik najednou založeno na vykáceném plánu.

Překvapení broučci neměli ani času hledati východů ze svých klikatých chodeb pod korou, a který přece vylezl a vzlétl, ohnivé jazyky plamenů po nich dosahovaly syčíce pomstychtivě: „Zhoubce zhoubá stíhá.“

BERUŠKY KRISTA PÁNA.

Krev kanoucí z ran Pána Ježíše pod kříž nezčernala a neschla jako lidská krev, nýbrž zůstávala svěží a nachová. Tvrdí lidé nevěřili si a nedbali tohoto zázraku. Teprve když krev Ježíšova na Golgotě červenala se ještě po vzkříšení Páně, najednou živočichové drobouncí hejnem jako mravenci se objevili, kde se vzali tu se vzali, a pili krev svatou, aby nebyla zneuctěna, až všecka zmizela.

A aj, živočiškové ti malilincí, napřed zcela bílí jako sníh, zůstali již červení a to jediní ze všech živočichů celí červení jako čerstvá krev.

Jako se náhle objevili, tak i náhle zmizeli; bylo jim souzeno, aby se rozlezli do celého světa a aby žili v živné prsí posvěcující je všude svatou krví.

Odtud objeví se vám malilinká červená beruška* Krista Pána někdy, když rozhrábnete čerstvou prsí, a zmizí v ní zas. Teprve před Soudným dnem sejde se zas na jedno místo toťto drobné stádo berušek Páně, aby připomenuly lidem krev Kristovu, vylitou pro lidskou spásu.

* sviluška.

MUŠKA A MUCHOLAPKA.

Muška zlatá vesele poletovala a vyhrávala v jase slunečním nad kvítím pestřicím se po lučině. Najednou se snesla do trávy ochladit se a odpočinouti si.

Aj, tu pozoruje, že oblý list bylínky, na níž si byla sedla, sám od sebe zvolna se nějak sbaluje, dlouhé ostny jako živé povstávají na něm a ji mušku začínají svírat. Lekla se nebezpečí a prchla ještě včas.

Když se byla prolétla u vědomí, že má křídla volná, vrátila se k divné rostlině a kroužíc nad ní, dobře si ji prohlížela. Hle, tu spatří na listu jednom, skrytém při samé zemi, jak muška jiná, přissavnými ostny všecka objatá, právě dokonává.

A v témž okamžiku bylínka na ni úlisně volá: „Muško zlatá, milá, tak krásná jsi . . . Proč prcháš ode mne — tak ráda bych tě byla objala!“

„Věřím!“ muška zavrňela výsměšně. „Ale řekni hned pravdu celou, objala a vyssála!“

SMRK A DUB.

Byl les, po jedné straně stoletá dubina, po druhé smrčí v nejlepším vzrůstu. Pod košatými duby rostly ostružiny, červené bezy, boroví a od drobných bylinek a od trávy všecko zeleno; pod smrky však bylo, jak by vypálil, jen vlastní spadalé snítky tlely se suchým špendličím.

I stálo se, že zahovořil pyšný, táhlý smrk k jednomu ze sousedů dubů, jemuž ještě nedosáhl po pás: „Proč vy, tak mocní velikáni, tu drobotinu pod sebou trpíte? Vždyť vám ujídají z vašeho! Pohleď k nám! Ani se žádná ta havěť neodváží uchytit se na našem.“

Dub vážně poslouchá, podívá se sem i tam, mlčí a přemýšlí. „A jak vy tohle dovedete?“ zeptal se konečně.

„Jak?“ vykládá mladý smrk pyšně. „My nedopřejeme těm malým světla!“

„Nedopřát světla,“ opakoval si vážný dub, daru božího? . . . Ne nel!“ zatřásl hlavou. „Ať jsou ti malí také živi — my velcí jich při sobě nepoznáme.“

DUB A MODŘÍN.

Hejno sojek zapadlo za časného podzimního jitra v háji do košaté koruny dubu na žaludy. Čiperní ptáci klovali a zobali a živili se jen což, a dub stál klidně, ani hlavou nepohnul.

I vece k němu soused modřín o hlavu vyšší: „Že se tak necháš těm veřelcům! Vždyť tě obírají o nejdárnější plody!“ „Neobírají mne,“ odpovídá dub opravdově, „berou si jen napřed mzdu za službu, kterou mi prokazují.“

„Jakou službu?“ modřín ani věřit nechce.

„Jakou?“ opakoval si dub. „Ti ptáci, až se nasytí, odletují každý se žaludem v zobáku, jež na svém místě — třebaš mili odsud — upustí, sémě příštím jarem vzklíčí a tak se starají sojky o nové pokolení dubův na místech, kam bychom se jinak nedostali.“

JEŘÁB A BUK.

Táhlo ku podzimu. Na jeřábu nad silnicí začervenala se ko-lečka bohatých bobulí. Soused buk, jenž měl své bukvice ještě zavřeny na devatero zámků v tvrdých tobolkách, kroutil si nad jeřábem hlavou, až mu i domlouval: „Proč necháváš své plody tak bez obrany? A ke všemu teď tak lákavou barvou je obléváš, aby je kdejaký směctola z daleka viděl. Či zapomněl jsi, jak loni v zimě hladovíci ptáci ze všech konců světa se slétali a obrali tvou úrodu do posledního zrna?“

„Nezapomněl jsem na to, nezapomněl!“ jeřáb tiše šeptal. „Ale dávat hladovým v zimě — to je má radost, ano, můj hlavní úkol životní a proto i má barva plodů, aby hladoví dlouho nehledali.“

TIS.

Když byl Pán Ježíš maličký, Matka Boží poklidivši chudou domácnost, vzala dítě Božské na lokty a vyšla s ním ven i sedla na chvíli pod vysoký tis, který stál v Nazaretě před jejich domkem.

Sotva tu Ježíška trochu pochovala, spatří tři pacholáta jdoucí z jahod. Každé neslo po plném hrnku. Malý Ježíšek vida děti

a u nich vonící červené jahody, nahýbal se z Maticčina klínu a vztahoval dychtivě ruce po dětech. Ale děti hleděly skoupě, schovávaly svou kořist a chutě pospíchaly dál. I zachvěl se starý strom nad Boží Rodinou, když viděl, že Dítě Boží ani mezi dětmi nenalézá laskavého přijetí. Zachvěl se a zašuměl horoucí touhou, aby mohl sám té chvíle vyhověti Božskému Dítěti. Ale chudý strom neměl než zelené špendličí a mezi ním zasedaly dřevnaté plody, šišky, jako u všech stromů jehličnatých.

Aj, tu div divoucí! Tvrdé šišky náhle měknou, nabývají červené barvy, menší se a menší v bobule lákavé jako čerstvé jahody. V malé chvíli zavál vítr a bobule nejdárnější a nejpěknější padaly Ježíškovi do ruček. Pochutnalo si Děťátko na čerstvých plodech, jež od té doby na památku zůstaly ovocem tisu, jediného ze stromů jehličnatých. Ale poněvadž skoupé děti nedaly ze svých jahod okusiti Ježíškovi, nedáno lidem okoušeti ovoce tisu — jest jedovaté. Ano, jedovatý jest i dech stromu tisového, aby po Matce Boží nikdo nemohl pod ním sedati.

BŘÍZA A SMRKY.

Na vysoké věži hradních zřícenin rostla bříza. Dokud byla malá, rostla všecka svěží jako panenka, ale čím dál, bylo jí hůř a hůř zápasiti o každé sousto potravy, o každou kapku vláhy a při tom bojovati nerovný boj s větry a vichřicemi. Neodolala dlouho, podléhala, podléhala, až zakrsala, takže podobna víc křovíně než stromu živořila na tvrdé zdi.

Když jednou po bouři všecka zas skleslá visela ve výši, ukazoval na ni smrk smrku, které k ní ještě ani hlavami nedorůstaly; „Hle, jaký to život bídný ve stálé bídě a v tak těžkém boji s vichry!“

„Ba, bídný to život, prabídný!“ hlásila se bříza se zdi smutně kývajíc. „A přikovalo mě k němu jediné poblouzení, když jsem zapouštěla kořeny. — — Nepamatovala jsem na cíl života . . .“

Smrky stály v pohnutí a poslouchaly.

„Líbilo se mi zde ve výši,“ pokračovala bříza upřímně. „chtěla jsem být nad vámi všemil — A jsem tu, jsem nejvýše, ale nejbídnější všech.“

STROMY NA PODZIM.

Bylo po prvních mrazech. Listnaté stromy v háji, jilm, dub, osika, bříza, buk, javor i druhé všecky zapeštrily se v živých barvách, až se jim jehličnatí sousedé podivili.

„Copak ti tu vedle,“ ukázal na ně táhlý mladý smrk zasmušilé jedli, „budou snad slavnostně vítat moranu zimu?“

„Či ze strachu před ní tak blednou, žloutnou a rudnou?“ nadhodila jedle.

„Jedno ani druhé!“ zahovořila měkce k nim oběma mladá klenka, záříc všecka žlutým listím jak princezna zlatá v pohádce. „Na nás příroda teď volá: Seberte drobtý, kteréž pozůstaly, ať nezhytnou! Sama nám při tom pomáhá. Aby nic se nezmařilo, kdejaký drobet zbylé svěžesti a síly taví sama v živé barvy, ve zlato i v nach, a my jen zvolna sbíráme a ssajeme z odumírajícího listí a ukládáme šetrně v pupenech i kořenech do nového jara.“

Jedle, smrky stály němý; poslouchaly neznámou pravdu jak tajemnou báji.

„Kdybychom tak nespořili,“ dotvrzoval klence rozložitý javor, „z jara, kdy vše volá do života, do spěchu a do květu, nestačily by nám síly!“

LÍPY A LIDÉ.

Na návrší nad městečkem pod dvěma košatými lipami postavili rodáku lidumilovi kamenný pomník. Nestál tu ještě padesáte let a už byl pln lišejníků a mechu. A že ho nikdo nečistil, větral a chátal pomník čím dál více. Ano jednou, když náhlý mráz vystřídal oblevu, voda zateklá do nějaké pukliny a náhle zmrzlá odlomila od pomníku celé pravé rámě i s kusem pláště. Lidé chodili, podívali se a třeba i podivili, a nechali pomník pomníkem, nikdo nestaral se o opravu.

Tu zašumělo vážně v koruně jedné z lip: „Ti lidé, ti lidé!“

„Čemu se při nich divíš, sestro?“ ptá se druhá.

„Jak snadno zapomínají! Pohleď jen na tu úhonu na pomníku! Jdou mimo, sotva desátý si všimne a nikdo se už nestará. A pamatuješ, s jakou slávou ten hluchý kámen sem stavěli? Jakých tu bylo cituplných řečí a zvučných slov?“

„Vzpomínám,“ šeptala tklivě lípa druhá, „jak před několika lety chodíval sem k nám do našeho stínu se občerstvit stařeček z městečka. V samotě poplakal si tu často, stěžoval, že naň zapomněli vlastní děti. Ten říkával: „Žádná bylina na světě nemá tak slabého kořínku jako lidská vděčnost.“

STROMY A PTÁČATA.

Pěnice z jara hledala v sadě po stromech, kde by se v bezpečí uhnízдила. Přiletěla na dub: „Dube velikáne, dopřej místečka, kde bych si vystavěla hnízdo a vychovala rodinu!“

„Kdo by poslouchal celé dni tvé cvrlikání!“ tvrdý dub tvrdě odbyl ptáče.

Letěla pěnice na topol: „Topole vznešený, dopřej místečka, kde bych si vystavěla hnízdo a vychovala rodinu!“

„Kdo by se choval s ptačími hnízdy!“ vysoký topol odbyl ji s vysoka.

Letěla pěnice na jeřáb: „Jeřábe kadeřavý, dopřej místečka, kde bych si vystavěla hnízdo a vychovala rodinu!“

„Kdo by se staral o ptačí drobotinu!“ svidý jeřáb tupě odbyl ptáče.

Letěla pěnice k lísce: „Lisko skromná, dopřej místečka, kde bych si vystavěla hnízdo a vychovala rodinu!“

„Pojď, pojď!“ šeptala líska kývajíc zeleným haluzím. „V mých větvičkách místa dost, v mém hustém lupení dost bezpečí pro tebe i pro tvoje děti. Pojď, jen pojď a raduj se životu se mnou!“

Bylo. Pěnice stavěly, zpívaly, vyseděly vajíčka, krmily již mladé. Až, tu náhlá zkáza v sadě: Housenky se vyhemžily, za krátko ohryzaly a zničily všechno lupení. Holý stál dub, holý topol, holý jeřáb, jen líska zůstala svěží a zelená, jí vděčná ptáčata ochránila od zkázy.

PALMA V CIZINĚ

Milovník květin umínil si od jádra vypěstovati datlovou palmu. Připravil jí prst uměle složenou dle rady znalců, vložil do ní tvrdou pecku a postavil s květníkem na okno, kde slunce nejlépe svítilo.

Dlouho čekal, než se zelený klíček počal provrtávati od tvrdé pecky na povrch prstí. Ale potom bylina pečlivě ošetřovaná rychle hnala do listů i stonek se vztyčil mezi listy tenký, táhlý.

Tu však najednou začala rostlina všecka z ničehož nic vadnouti a chřadnouti a listy pozbývajíce svěží zeleně malomocně klesaly na zemi.

I pozastavil se pěstitel nad bylinou: „Všecko máš,“ dí, „žírnou zemi, vláhu, slunce dost, chladný vítr skrze sklo na tebe nemůže, a ty přece vadneš a chřadneš! Co ti schází, palmo má?“

Zachvěly se listy skleslé, zašustily tiše: „Vlast!“

DRVOŠTĚP A SMRK.

Drvoštěp se ženou přišli do lesa začínat novou paseku. Odložili nádobí a muž přistoupiv ke krajnímu smrku, sekerou dotkl se jeho kořene, jako by mu chtěl oznámiti, že on první padne. Poodstoupil potom a zahleděl se na velikána, jenž tu majestátně stál vysoký jako věž, pevný jako z mramoru, oblý jako sousruhován, s bohatou kšticí zeleného peručí na hlavě.

Bylo mu ho líto té chvíle,

Strom, jako by četl v člověkových myšlenkách, zachvěl se a šuměl vyčítavě: „Nesázeli jsi, nezaléval, nekopával, nedovedl bys ani kapky mízy přidati do mé kůry — a přikládáš sekeru k mým kořenům! Co tě vede, abys tak rušil a bořil v krásné přírodě?“

„Chleba!“ řekl člověk smutně a utřel si pot, jenž mu vystával na čele — — — Po chvíli mnohozubá pila zakusovala se již do bílého vonícího dřeva a zpívala vesele píseň práce.

DUB A STROMOVÍ OVOCNÉ.

Velikán dub, stojící na selském dvoře před vchodem do sadu závistivě hledíval na stromy ovocné v sadě, proti němu přece tak malé, jak rok co rok skvějí se krásným květem a potom bývají plny přerozmanitého a lákavého ovoce. Zvláště těžce nesl, když přicházeli lidé a podívovali se zrovna vonnému květu i zdárným plodům, kdežto na něm velikánu nikdo si obojího ani nevšiml.

Když však jednou sad očesali, dub s tajnou radostí, ale na oko jako ze soucitu oslovil nejbližší jabloň v sadě.

„Jste to tu chudáci! Takovou tíhu plodů nesete po celé léto ve dne v noci a rok co rok. Jak při tom trpíte! Ale přijdou, oberou vás a nechají jak žebráky. Co z toho ze všeho teď máte?“

„Vědomí,“ zašeptala jabloň skromně, „že rok co rok žijeme život platný a tím platnější, čím více neseme a trpíme!“

PŘESAZENÁ PLÁŇ.

Do štěpnice přinesli planou hrušeň, nalezenou ve volné přírodě. Byla plná vlků a trnitých výhonků jako křovina a pro štěpování již hodně přerostlá. Štěpař odhodlal se však přece ke šlechtění stromku: „Budeš budeš — nebudeš nebudeš!“ myslil si. Sadil stromek do řady, ořezal vlky a výstřelky, místo divokého vrcholku nasadil ušlechtilý vrub a přivázel kmínek pečlivě ke kolu, aby se křiviny narovnal.

Ale co se stromek nanařikal po ztracené svobodě, sotva že začal pučeti. Rány po vlcích ho bolely, kůl jej tlačil, ano plakal i pro planý křovinatý vrcholek. Až ho štěpy jedny lítovaly, druhé se smály. Po nějakém čase však, když ve štěpnici všecko krásně rozkvetlo a i vrub na bývalé pláňce zelenal se pěkným hebkým listím, stromek najednou přestal nařikati.

„Nuž, nestýská se ti už po svobodě?“ ptal se rozkvetlý štěp jabloňový v nejbližším sousedství.

„Ani dost málo!“ odpovídala přesazená hrušeň. „Vidím čím dál zřetelněji na vašich celých zjevech a na krásných květech, ba cítím již na sobě samé, že mé první mládí ve volné přírodě beze všeho vedení nebyla svoboda, nýbrž zvlů a divočení.“

MÁJOVÁ.

Jarní vánek laškoval a pohrával si se stromy v sadě. Rozkýval větvoví košaté jabloně, čechrал hebké listí, líbal vonící květy a zase zticha naslouchal vážným dumám, jež starý strom šuměl a šeptal.

Najednou zavířil kolem koruny a všetečně se optal: „Odkud jen bĕřete, vy stromy, sílu a vytrvalost, že stále a stále spínáte údy své vzhůru a stále a stále hledíte korunami do nebes?“

Starý strom si oddechl a šuměl vážně: „Z vědomí povinné vděčnosti! Neboť shůry nám přichází osvěžující rosa, shůry obrozující slunce, shůry sílicí vláha, shůry vůně našim květům i sladkost plodům, shůry všecko požehnání!“

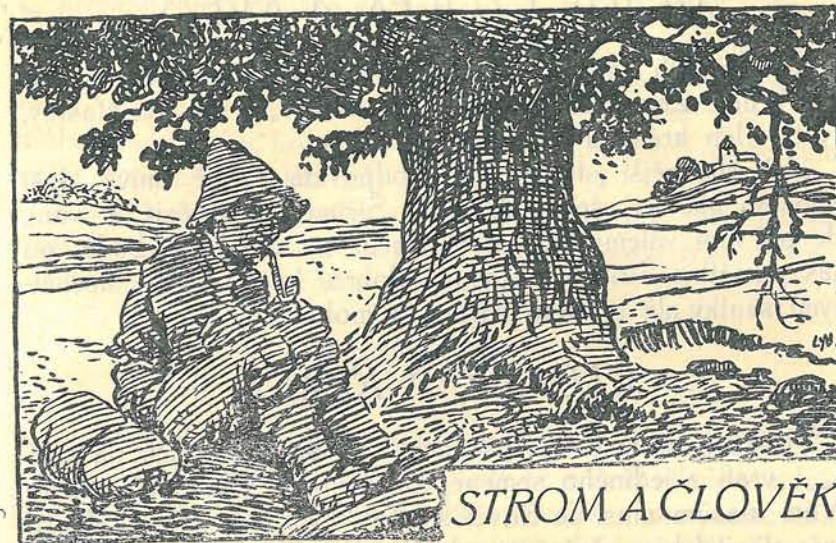
Vánek usedal tiše do větví a poslouchal poslouchal. Pak se zdvihl, rozjel se chutě krajem a všude po omladlé zemi jásal a hlásal: „Shůry rosa, shůry slunce, shůry všecko požehnání!“

LÍSKA A PTÁČEK.

V sadě na podzim všecko stromoví svlečeno z letního šatu spalo již, jen líska jakoby nechtěla věřit, že krásné léto minulo, chutě nasadila znova na květy. A když slunko prodralo se z olověných mraků na delší chvíli, hebká líska vděčně kynula mu vstříc zlatými třásněmi otvírajících se květů.

Díval se na tu hru přírody starý strnad, zkušený života, i divil se a varoval: „Pomalů, milá lísko, pomalů! Teď není čas květů. Nevíš, že jde zima a za ní zhouba, smrt?“

„Vím vím,“ šeptala líska měkce. „Ale já si všecku bázeň před smrtí zatlačuji nadějí, že zase přijde jaro, život a radost s ním! Naděje sílí, hřeje a žene mou životní mízu do květů, že nespálí jich ani mráz!“

STROM A ČLOVĚK.

Pocestný po dlouhé chůzi širým polem za úpalu červnového slunce, zemden všečen a žízniv, došel na křižovatku, kde nad kamenným křížem rozkládala větve veliká, osamělá jabloň.

Dychtivě usedl do jejího stínu a zahleděv se zálibně do zelená svěžích mladých listů, mezi nimiž bělaly se ještě sem tam poslední, ojedinelé květy, pravil vřele: „Strome milý — jak by se vám stromům mohl jen člověk odvděčit?“

V koruně zašumělo a strom zvolna tiše šepotá: „Myslíš-li to doopravdy?“

„Jak bych nemyslil. Tolikerá dobrodiní máte pro nás!“

„Pohled,“ pokračoval vážně strom, „na mou nalomenou větev, visící tuto bez vlády dolů. To si pohůnci udělali houpačku . . .

Podívej se na kmen na straně od cesty! To opilý vozka vybočiv z kolejí vozem až do mízy odřel mi živou kůru . . .

Pohled na jednořlivé podeschlé haluze v koruně, schnou od ran kamením, jak házeli lidé po posledním ovoci!“ . . .

Člověk pozoroval pozoroval a těžce se zamyslíl . . .

„Vděku my stromy od vás lidí nečekáme a také nežádáme!“ znělo smutně z koruny jabloně. „Ale aspoň nám pro nic za nic neublížujtel!“

MLADÝ ČLOVĚK A KVĚTY.

Snivý jinoch zadíval se do pestrého záhonu květin v zahradě. Zamyslíl se a dí více k sobě: „Ó, jak jste šťastny, květy! Jen krásu a vůni šířit do světa...“

„Jak šťastnější jste vy lidé!“ odpovídá mírně snivé duši bělostná lilie za všechny družky. „Šíříme my krásu a vůni, ale při tom valem vadnem a hynem, za chvíli nezbude po nás památka. Šíříte vy krásu a dobro, kdo chcete, šlechtěnými skutky, ale při tom rostete a mohutníte.“

ČLOVĚK A KLASY.

Člověk pozoroval trs pšeničných klasů, rostoucích na souvrati z jediného semene, až mimoděk v pohnutí pravil: „Vám klasům musí sa člověk s úctou diviti! A nevím, víc-li pro vaše stavitelské umění, že na dutých stvolech unesete přes mnohé bouře takové bohatství zrn, či pro toto bohatství samo!“

Pohnuly klasy za vánku hlavami a šeptaly skromnou odpověď: „Pro to ani pro ono, neboť jednoho ani druhého nemáme ze sebe.“

HOCH A FAZOLE.

Malý školáček, dostav pro potěšení od rodičů plnou hrst pestrých lesklých fazolí, naučil se brzy mezi druhy o ně hrát a hrál, hrál — vyhrával i prohrával — konečně prohrál všecko, až na tři fazole nejpěknější, které si pečlivě uschoval.

Když přišel domů, vyložil si je o samotě na stůl, zadíval se na poslední tři a vzpomínal se žalem na ty, jež prohrál, až se dal i do pláče.

„Když nás máš tak rád,“ dí tu k němu fazole největší, hnědě kropenatá, „proč nehraješ s námi, nýbrž o nás?“

Hoch zaštkal.

„Dnes pláčeš; prohrál jsi!“ pravila fazole druhá, černá straka. „Včeras vyhrál a — plakal tvůj nejvěrnější druh, jež jsi obehral.“

Hoch pozorně poslouchal. Tu dodala fazole třetí, pěkná žlutá jako housátko: „Tak vždycky hráč dává v sázku radost života — buď svou nebo cizí.“

DOUŠKA A KLASY.

Skromná mateřidouška na mezi s nedůvěrou pohlížela po trsu žitných klasů na sousední brázdě, rostoucích vůčihledě den ode dne výš a výše vzhůru. Až je i oslovila: „Co že vy klasy tak toužíte a pospícháte do výše? Nevíte-li, že se tak vysazujete zbůhdarma větrům, bouřím a nehodám všelijakým? Či se vám nelíbí skromně si seděti dole při zemi?“

„Libilo by se také,“ zašeptal klas z trsu nejvyšší, „ale nám na velký úkol živit miliony třeba zvláštního požehnání shůry. Proto s takovou důvěrou spějeme a pohlízíme vzhůru, jen vzhůru!“

KLASY.

Nad dozrávajícím obilím přenesla se krajem bouře. Stébla větrem a lijavcem zvalená a místy až k zemi slučovaná zdvíhala se zas znenáhla vzhůru, a když vyskočilo slunce, zahovořil jeden z klasů pšeničných k žitnému na sousední souvrati: „Zas po bouři, zas po jednom utrpení! Kolik jich asi ještě přejde a jakých, než nám dozrají zrna?“

Klas žitný souhlasně pokyvoval.

„A potom,“ pokračoval klas pšeničný, „přijdou utrpení nová. Ostré srpy ženců zpřetínají nám stébla. Potom cepy mlaticů budou do nás bušit, potom na mlýně žernov zrna rozdrť — — —“

„A potom?“ zašeptal hlas žitný otázku, když pšeničný se byl náhle odmlčel v neblahém věštění.

„Ach, co by mohlo ještě přijít?“

„To hlavní přijde potom! Za utrpením přijde požehnání. Ze zrn vyjde z pod žernova mouka a z ní chleba milionům!“

Klas pšeničný teď uklidněn spokojeně kýval kýval.

„Ale jak bych já měl naříkat!“ ozval se tu klas ječný za příčnou mezi. „Já nesmím se ani těšit z toho požehnání!“

„Jak to?“

„Proč to?“ vpadly oba první klasy najednou.

„Mé zrno živné,“ pokračoval ječný klas v bolné předtuše, „umoreno bude na slad, ze sladu hlavní síla obrácena bude na alkohol, na jed lidem, a co zbude, bude na mláto pro dobytek.“

Klasy všecky kolem, žitné i pšeničné, poslouchaly němy soucitem, ječné klonily zamýšlené hlavy, až žitný zas zakýval si tiše a šeptal významně:

„Také živoť, bratře, a vážný až do sebeobětování: žel, že na zmar víc než ku prospěchu, ale to není vinou tvou!“

NA POLI.

Bylo přede žněmi, v pravé poledne. Horký vánek projel prozářeným vzduchem a probouzel dřímající byliny. Z blednouceho obilí zazněl šepot do mdlého ticha.

Dí chrpa: „Já nemohu se již dočkat, abych dala nejkrásnější květy prvním žencům na věnce.“

Dí bodlák: „Já nemohu se již dočkat, abych napíchal žencům plné ruce ostnů.“

Dí žitný klas: „Já nemohu se již dočkat, abych dával lidem nový chleba.“

—————
Vánek nesl ten šepot dál a sám přidával: „Tak je a bylo. Dobrého těší čin dobrý, zlého zloba.“

KOSTIVAL A KONVALINKY.

V koutě u plotu u zahrady jako odstrčený žebrák rostl drsný kostival a zakvítal prvními chudými květy; podal na záhoně pečlivě upraveném konvalinky bělaly se v plném květu jak princezny v hedvábí.

Přiletovaly včely a všecky rovnou na chudý kostival — nádherných konvalinek jako by neviděly.

I zakýval kostival rudokvětým stonkem a optal se: „Proč vy, včeličky družičky, těmto bílým panenkám se vyhýbáte? Hle, jaká krása!“

„Není krása všecko!“ úsečně zabzučela jedna včelka.

„Není!“ svědčil kostival. „Ale ta bílá kvítka lákají i zvláštní vůni.“

Včelaneřekla už nic, nechtěla pomlouvat, ale velký čmel zakroužil vzduchem a zabrumlal si: „S pravdou ven!“ A hned doložil: „Krása, vůně — ovšem ovšem, jenže tu za nimi ne med, nýbrž jed!“

KOPŘIVA A CHMEL.

Ve veliké zahradě kopřiva vetřela se na odlehlý záhon. Že byla s očí a v dobré půdě, dařilo se jí; brzy byla jako hodný prut.

Bujností svou však obrátila na sebe pozornost zahradníkovu; ten přišel, kopřivu vytrhl i s kořenem a hodil na hromadu záleže v rohu u plotu, po němž se vinul starý chmel.

Na místo kopřivy zasadil hned mladou růži.

Kopřiva vadnouc zvolna naříkala na křivdu. „Proč mi to násilí jen udělali, proč?“ stěžovala si. „K vůli té růži?“

„Hm, proč! Protože jsi kopřiva a růže je růže! dí chladně popínavý chmel. „Damatuji tu mnoho, ale růžím dávají vždycky nejpěknější místa na záhonech a kopřivy házívají i s kořeny přes plot. Buď ráda, že tebe nechali aspoň v zahradě.“

TRÁVA A PELYNĚK.

Pod širokou strání rostla zelená tráva. Přišla kráva, popásala se, přiloudil se k večeru zajíc, napásl se, šla mlsná koza, i ona uškubla.

Na strání zvedal bělavé stonky pelyněk, dýchaje na slunci na hořklou vůni — o něj nikdo nezavadil. Vyčítala mu to tráva; to prý že on, chytrák, všecky odhání svou hořkostí.

„Jsem tu a žiju, abych také sloužil jiným,“ hájil se pelyněk vážně. „Co mám, dám, neodháním nikoho; má hořká vůně jen upozorňuje, že nenabízím chleba, nýbrž léku všem, kdo potřebují.“

LILIE.

Když archanděl Gabriel, vyslaný s andělským zvěstováním do Nazareta, vyšel z brány nebes, pod jeho kročeji objevilo se divukrásné kvítí bělostných zvonců, na dlouhých lodyhách a prošíralo se před ním všude po nebi i po zemi, označujíc nebeskému poslu cestu až do tichého přibytku Denny Nazaretské.

A jak anděl kráčel, zvonky, kterých se dotkla jeho noha, rozhoupaly se na tenkých stoncích a vyzváněly všemu světu radostnou zvěstí, že se přiblížilo Království Boží. I vstoupilo

na mysl archandělovi, aby utrhl jeden ten bílý květ a odevzdal jej Panně na památku svého poslání.

Učinil tak. A když Maria, vyslechnuvši pokorně andělské poselství, přijala z ruky Gabrielovy i rajský květ, vydechla vzácná květina přelibeznou vůni, jež rozlila se po celém příbytku.

Maria vsadila pak květinu rajskou do prsti země, v níž ona zapustila kořeny a ošetřována jsouc rukou Panny nejčistší, rostla i kvetla a udomácnila se na zemi a lidem stala se odznakem nejvzácnější panenské ctnosti.

SVÍZEL A KOPRETINA.

Na mezi pod zelništěm rosl kopec svízele zelený jako brčál a hustý jako hachle. Nadešel čas, že zrála na něm seménka, obalená drsnými, chytlavými kuličkami.

Šel hospodář po mezi obhlížeje úrodu, zavadil o svízel a netuše nic, odnášel několik plodů ulpělých na šatě.

Vyběhl zajíc z trsů, zavadil o svízel také a odnášel i on nevěda několik plodů na kožiše.

Popelila se koroptev u meze v brázdě, dotkla se křídlem svízele a odnášela také.

Pozorovala to tak spanilá kopretina, stojící na blízku v plném květu. „Co to děláš,“ oslovila svízel, „že vnucuješ své plody každému, kdo přijde, a to tak divně, že nikdo ani netuší?“

„Mně tak uloženo,“ děl svízel vážně, „starati se o potomstvo. Ti všichni mně pomáhají, aniž o tom vědí. Posílám po nich své děti do světa . . .“

Pohnul se zelený svízel vánkem, zakýval si smutně a dodal vážně: „Pán Bůh vládne, kam které padne, vzroste-li v půdě kypré, či pošlapáno zhyne!“

Když Pán Ježíš od svých jsa opuštěn, od nepřátel na smrt pronásledován, přišel do zahrady Gethsemanské, byliny samy ustrnovaly se nad Trpícím, zalímco kamenná zůstávala k svému Spasiteli srdce lidská. A skromný hrách mezi všemi první kynul soucitně Pánu svěžím bílým květem. A když Pán Ježíš blízko hrachu poklekal k modlitbě, rozprostřel on své hebké trsy po zemi před ním, aby tvrdá země tak netlačila kolenou Spasitelových. I zalíbilo se Pánu v bylině soucitné za toho nevděku lidského a s potěšením spočinulo zarmoucené jeho oko na bělostném květu. „Požehnána budeš,“ vece, „mezi bylinami a do skonání světa poneseš znamení mého utrpení.“

Přišly potom ještě na Pána Ježíše chvíle těžké, nejsmutnější, kdy se potil krví, a pot Páně kanul na kvetoucí hrách. A aj, každá ta kapka potu proměněna v zrno a na každém zrnu místo klíčku objevil se kalich — znamení utrpení Páně. Ta zrna kalíšky kráslená jsou od té doby plodem hrachu a trsy jeho dosud jako od kolenou pomačkány strou se po zemi. Hrách pak vešel v úctu u člověka, takže podnes matky napomínají děti, aby nepohazovaty hrachem, jež zdobí tak posvátné znamení, ale každé upadlé zrnko aby sebraly s úctou.

METLICE A CHUDOBKA.

Metlice, vypínající své hubené klásky vysoko nad všecko sousedstvo kvítků na louce, nelibě nesla, když blízko u ní při samé zemi skromná chudobka začala rozkládati zlaté terče svých květů, lemované půvabnými běloskvoucími límečky.

„Odkud běřeš, ty nepatrná, takovou nádheru květů?“ promluvila k ní s netajenou závisí. „Vždyť se ti dostává potrawy a vláhy jako nám všem zde, ne víc, ne lepšího!“

„Nezáleží,“ odpověděla chudobka mírně, „na tom, kolik kdo dostáváme a co, nýbrž jak každý se svým dovedeme spořit a těžit.“

KE VZKRÍŠENÍ.

Když Pán Ježíš chodil se svými apoštolý po světě a mluvil a učil, rozuměli jeho slovům nejen lidé, ale i němá tvář. I stalo se již před samým umčením Páně, když vykládal Kristus učedníkům svým, co všecko bude mu od nevděčných lidí vytrpěti a jak potom slavně vstane z mrtvých, že poslouchalo tento výklad též nepatrné ptáče, skřivánek, který na své pouťi z naší vlasti byl zabloudil až do Svaté země.

Milý skřivánek s útrpností a žalem poslouchal slova Páně o utrpení, ale proroctvím o slavném vzkříšení všecek se rozradostnil a umínil si, že s touto zprávou chutě poleťi do vlasti a bude ji všude hlásat a vybízet, aby kdekdo, pták i bylina, strojili se na slavnost vzkříšení.

Co si ptáče umínilo, také vykonalo. Na jeho hlas hned podsněžník zvedl ze zažloutlé trávy svůj běloskvoucí zvonek a zlatý petrklíč odemykal kůru zemskou těm druhým kvítkům. Jen stromům, jimž ještě mrazivé větry ovívaly holé větve, nechtělo se ze zimního spánku k životu. Skřivánek vybízel z nich nejdříve ku probuzení vysoký dub. Ale tvrdý strom byl, jako dělávají tvrdí lidé na dobré slovo: zatvrdil se ještě víc. Jen měkká jiva a útlá srstka daly si první říci, aby hojnými květy pozdravily Pána z mrtvých vstalého.

A jaký div! Sotvaže na jívě pukala pupať, již každý květ se ukazoval chráněn proti mrazu hustým kožíškem stříbrité srsti, kočičkou, a na srstce objevilo se i hojné zelené lupení, při-

chraňující proti větru drobných květů a jejich zárodků. A že byliny obě první tak se přichystaly na slavnost vzkříšení, Pán požehnal zvlášť jejich květy, takže jiva dává v nich včele první chléb — žlutavý pel, a srstka sladkou šťávu — první med.

Zatvrzelec dub však odstaven a pokořen, že holý stává, kdy už všecko všude se zelená; dub ze všech stromů raší poslední.

TRNOVÁ KORUNA.

Tučnicovitý rozchodník, bující bohatými, svěžími trsy na temeni hory i v rozsedlinách mezi pouhopouhým kamením, poutával často pozornost několika málo chudých bylinek, které živořily o něco níže, kde ještě bylo trochu prsti a zeleně.

Modrý zvonek zvláště často ukazoval otužilému pelyňku a skromné mateřídoušce na bujné trsy rozchodníku nahoře a divíval se. „Proč a jak jen žije v té výši tam, kam nikdo z nás pro úpal se neodvází? A jak se mu daří; jak bují a kvete, když my tu dole žízni kloníme hlavy!“

Bledý pelyněk souhlasně pokyvoval a druhé bylinky chuděrky ani nedutajíce divily se také. Svěží rozchodník tiše poslouchával ty hovory bylinek dole, až jednou, když za velikého vedra vyznívalo z nich i trochu závisí, rozhovořil se vážně: „Nevidíte-li na mých listech, že se podobají spíše ulámaným trnům nežli lupení? Jsem památkou na trnovou korunu Krista Pána. Jako koruna Páně ovíjela jeho hlavu, tak mně určeno růsti nejvyš, kam se jiná bylinka neodvází, a obrůstati i holá temena hor.“

Překvapený zvonek uctivě si kýval, kýval, pelyněk sklonil pokorně hlavu a douška rozdýchala se líbeznou vůní.

Rozchodník po malé chvíli pokračoval: „K tomu úkolu dáno mi spokojit se s přeskovničkým živobytím. Dovedu žít z prachu, jež sem vítr zanese mezi kamení, a napojím se do vůle pouhou rosou. Ano, jediná vláha stačí mi, třeba-li na celé léto, z ní dovedu žít i bez potravy.“

Lidé zajisté uctívajíce památku umučení Krista Pána, trhají trsy rozchodníka, pletou z nich věnečky a ozdobují hlavu Kristovu na křížích, kde bylinka divná bez koření, bez nové vláhy roste a kvete dál celé neděle.

SVLAČEC A CHRPA.

Dopínavý svlačec chytil se hned z mlada trsu žitných stébel a drže se jich rychle spěl vzhůru; brzy převyšoval hlavou i mnohé klasy.

Tu rozkvetl a usmívaje se velikými narudlými květy chlubil se samolibě; „Kam až jsem vyrostl, vysoko, vysoko! I žitné klasy mnohé vidím pod sebou!“

„Nemyl se a neklamej sebe sama!“ upozornila jej modrá chrpa. „Nevyrostl jsi tak vlastní silou, nýbrž stébla tebe vzdvihla, a ty budeš se vypínati tak jen dotud, pokud ona tě budou držeti.“

PÝCHAVKA.

Na pažitě vyrostla pýchavka. Seděla si pohodlně v nízké travičce a dobře se jí vedlo. Za krátký čas byla jako hezký bochánek a bělostí jen svítila.

I začala pýchat a nadýmat se, až se i vysmívala pochudlým kvítkům kolem: „Kdo se mi tu vyrovná?“

Drobnolistá mateřídouška, nízký modrokvěť vítod, řasnatý řebříček, nejbližší sousedé pýchavky, stály skromně, ani neduřaly.

Ale šla tudy ovce popásajíc se. Zavadila nohou o mateřídoušku — tato líbezně zavoněla; zavadila o pýchavku — prask! Vyrazil černý, smrdutý prach a z pyšné pýchavky zbyl — špinavý hadr.

HOVOR SVĚC.

Voskař skončil na samý večer své denní dílo a zavěsiv šestero nových, stejně velkých svíc na dlouhé rameno dřevěného věšáku podél stěny v dílně, odešel.

Nové svíce bělostí jen zářily a dýchaly v uzavřené místnosti teplotu, nasládlou vůni vosku.

Když vše kolem ztichlo, svíce krajní zachvěla se náhle na knotovém oušku, pohnula sebou a promluvila měkkým hlasem: „Ó, jak toužím, abych již již plnila svůj úkol: svítit!“

Hned po ní pohnula se svíce druhá v řadě: „Já též!“ vece toužebně. „Lidem svítit, lidem a to hlavně ve chvílích posvátných!“

„Při obřadech v chrámech!“ třetí svíce dychtivě se přidávala do hovoru.

„Při rodinných slavnostech!“ čtvrtá chutě doplňovala.

„Svítit, svítit při nejtklivějších slavnostech, při nejdojemnějších řečech a výjevech!“ pátá souhlasně se přihlašovala.

„Při nejveselejších i nejsmutnějších událostech, radost i žal člověku ozařovat, tak nám voskař při své práci svou písní sliboval!“ těšila se v stejné touze svíce šestá.

A potom už výkřiky plnými touhy a nedočkavosti svíce svíci přebírala slovo: „Svítit, svítit!“

„Člověku nejkrásnější službou — světlem sloužit!“

„Světlo šířit!“

„Tmu a šero plašit!“

„S temnotami bojovat!“

„Osvěcovat! Osvěcovat!“ — — —

Pak zase vše ztichlo, jen ozvěnou sladkých vzdechů bylo chvíli slyšet jako sladký šelest: „Svítit, svítit, svítit . . .“

Tu náhle drklo cosi v protější koutě na zemi. To pohnul se jeden z oharků voskovic na ošatce, jež tu voskař stírádal s odpadky voskového zboží, jak kdy mu je lidé nosili. A hned bylo slyšet tiché zastenání: „Ach, ach, ach!“

„Proč sténáš?“ zaznělo z kouta podle.

„Myslím, brzo-li mne voskař přelege do zboží nového,“ zněla odpověď, „a bojím se, že budu muset zas do světa — svítit . . . Viděti zas, co jsem mezi lidmi viděla — ach, ach, ach!“

Tu zadrklo v koutě po druhé a zvedal se oharek svíce třetí, barvy nažloutlé, a ptá se oharku svíce první: „A cos viděla?“

Svíce první vyprávěla: „Všecka jsem rozkoší vzplála, když mě po prvé rozsvítili a já rozhlednuvši se kolem viděla jsem, že jsem na oltáři v chrámě. Při službách božích svítit — jaké krásné pomyslení. Ale ach, jaké mě čekalo zklamání! Lidé přicházeli ve jménu služby boží, ve skutečnosti však činili to většinou jen ze zvyku. Stáli tupě před oltářem a i ve chvíli nejposvátnější leckomu z nich oko žalovalo, jak je v duši prázdno a chladno. Ba i ten kněz některý Chléb Nejsvětější drže v rukou nevedl si jinak, než kdyby byl lámal chléb vezdejší! . . . Toto všecko vidět na tom místě svatém před tváří Boží — kdo by chtěl ještě jednou na tu lidskou zevšednělost patřiti?“

„Mne také lidé tuze zklamali!“ ujal se teď teprv slova oharek třetí ze svíce nažloutlé. „Do soudní síně mě postavili podle krucifixu, před nímž přísahou dopomáhali právu, kde svědectví jistých nebylo. Soudce pokaždé vznešenými slovy vyložil velebnost posvátného úkonu, při němž Bůh sám za svědka brán, kdy slovo lidské nestačí.

Ale ti lidé! Nač na vše se opovážili přísahati a jak lehkomyslně! Nehrozit jim těžkými tresty, za stéblo slámy, za pochlebné slovo byli by přísahali i na očividnou nepravost a lež!“

„Pravda, smutná pravda!“ mísí se potom do hovoru oharek svíce čtvrté, téže barvy žluté a ze všech ještě nejdelsí. „I mé tělo ztráveno v soudní síni při přísahách. Mnohdy, pravdu mluvit, přísahou se pravdě a právu ku platnosti pomohlo. Ale já musela tam také vidět, jak člověk, maje snad místo srdce kámen, odpřisáhl sirotčí peníze a musela jsem vidět, jak vlastní syn odpřisáhl otci výměnkáři místo pod rodnou střechou — — —“

„Srdce kamenná!“

„Neslycháno!“

„Nepodobno víře!“

Tak žasly a odporovaly hlasy druhých oharků.

„Já,“ teď teprv vmísila se do hovoru ohořelá druhá — „vzpomínám na svou službu lidem s radostí i bolem. Mne o slavnosti Mariánské přinesli do chrámu, kde konalo se s uctívou vírou a zbožností svěcení svéc hromniček. Uložili mě potom šetrně v domácnosti a jen za nebezpečných bouří a krupobití mě rozsvěco-

vali. Rodina celá pokorně se modlívala kolem mne za odvrácení metly boží, zatím co hrozivé blesky kmitaly do mé záře. Ó, býval to zjev velebný — všecka rodina od otce a matky až do nemluvněte dítěte v pokoře na kolenou před velebností Boží . . .

Potom si mě jednou vypůjčili kamsi do sousedství. A tam — ach, té smutné vzpomínky — obnášeli mnou umírající mladou ženu, šestinedělku. Matka umírala, dítě zůstalo na živu a otec — ani té chvíle hrozné nebyl doma. Dijan zapadl kdesi a pil. Pil a pil, až zapomněl na ženu, na dítě, na život, na vše . . . Třetí den obnášeli mnou opět v téže domácnosti umírajícího — téhož muže mladého, jemuž zhoubná vášeň přefala náhle tepnu života ještě před pohřbem ženy. Zůstal tu siroteček děvčátko se staříčkou bábou. I já ze dvou třetin ztrávena plápoem zůstala jsem v nešťastné osiřelé domácnosti, dobře jsouc opatřena v babiččině přítruhli. Teprv až děvčátko povyroستlo, vzala mě s ním babička jednou o Dušičkách na hřbitov. Tam svítila jsem dítku na hrobě jeho rodičů při čisté dětské modlitbě nevinného srdce za nešťastnou matku i za zbloudilého otce. — — Ó, jak to bylo krásné! Neřušila jsem ani, když plamen zplákl a knoť můj dohořel.“

Chvilí bylo v šeré místnosti ticho. Potom ujala se slova ohořelá svíce šestá. „Já také počala jsem své poslání na oltáři v chrámě a viděla jsem kolem sebe, bohužel, všednosti lidské dost a dost. Ale tři jsem měla mezi lidmi chvíle krásné, ano vznešené. První byla, hned jak mě postavili novou s bílou růží na oltář, kde sloužil nejsvětější Oběť novosvěcený kněz. Ó, té sladké bázně, jakou se chvěl onen seraf víc než člověk přistupuje k oltáři! Ó, toho svatého zápalu víry, který mu plál ze zraků, když bral do rukou Tělo a Krev Páně! Věru, jako by anděl byl hleděl z těch tváří bledých v nadpozemském ustrnutí! . . .

A chvíle moje druhá, ještě tklivější, byla brzy po té, když týž kněz mladý vedl malé dítky, první své žáčky, k prvnímu sv. přijímání. Tu jako bych byla patřila na sbor malých andělíčků. Lidé kolem pohnutím slzeli a všichni jistě té chvíle cítili a věřili, že takových jest Království nebeské!“ — — —

A zas ticho, ticho. I svíce šestá jako by rozkoší krásné vzpomínky se byla zapomněla, že ještě neodpověděla. Připomněl jí to oharek první otázkou; „A ta třetí tvá milá chvíle mezi lidmi?“

„Na oltáři nechali mě dohořeti jen asi do dvou třetin,“ šestá

znovu navazovala. „Potom mě kostelník vložil do skříně, kde jsem s jinými ohořelými svíčkami, kratšími i delšími, odpočívala dlouho. Až jednou za šera vyňali mě a nesli kamsi přes pole. Když mě na místě rozsvítili, stála jsem v chudé světnici ve svícnu prostém, na stole bíle prostřeném, uprostřed kříž a s druhé strany plála druhá voskoviče. Kněz zaopatřoval člověka na poslední cestu... A jakého — — Viděla jsem a slyšela všechno. — — Zatvrzelého kdysi hříšníka, jenž se s obrozenou vírou a zkroušeností srdce kál z dlouhého bludného života... Pravím vám: tento kajcíník ve svých slzách lítosti — to byl mi zjev mezi lidmi nejkrásnější!“

Domluvila; zase kolem ticho, ale ticho krátké. Od svěc nových, celých, zazněly teď síni nové roztoužené vzdechy a zněly nyní ještě horoucněji:

„Ó, svítit, svítit!“

„Jen svítit, čím dřív —!“

„Lidem svítit!“

„Tmy plašit, světlo šířit — jak velký, svatý úkol života!“

KÁMEN A SRDCE LIDSKÉ.

Jel jezdec na koni a za ním bral se chodec. Podkova zazvonila a jiskra vzlétla z kamene.

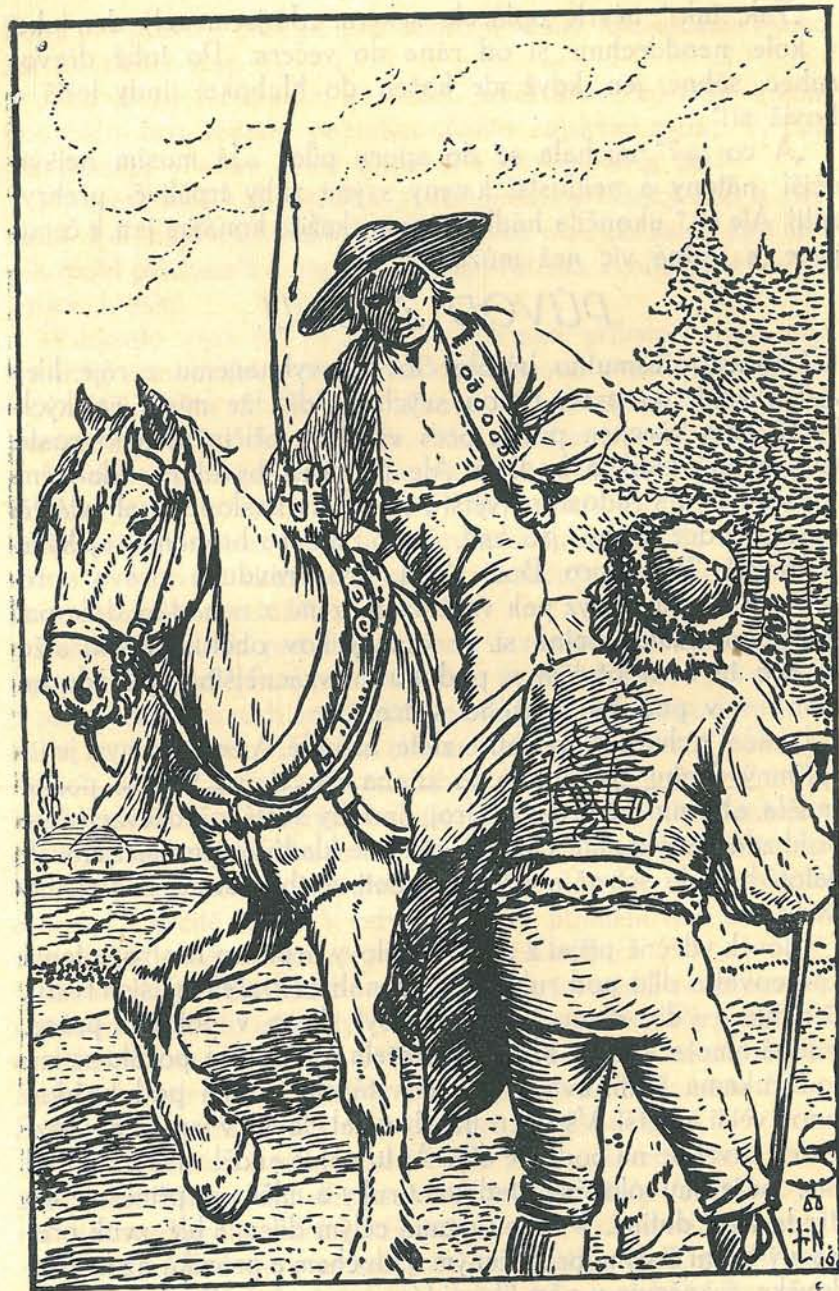
„Aj, jiskra z kamene?“ pozastavil se chodec. „Oheň z takového tvrda a studena?“

„Divíš se? Se mnou je také tak!“ To hlásilo se chodci jeho vlastní srdce. „Jen rádně křesnout třeba na místě pravém, a zajiskří se z tvrda i chladna — zasvítlí svatě nadšení.“

MOTYKA, SEKERA, PILA.

Dřevorubec dobývající pařezů na pasece ustal od práce a usedl k svačině. Zatím co pokojně pojídal černý chléb a zapíjel čerstvou vodou z lesní studánky podal svého díla, vypukl mezi jeho nádobím krátký spor.

„Tobě dřevorubec nadržuje!“ vytýkala motyka sekeře. „Drobíš si jen pěkně snadno měkké dřevo, a já musím do kamení, do písku, do bláta — všechno jedno!“

Podkova zazvonila ...

„Tak, tak!“ nevrle oplácela sekera. „Já jsem celý den jako v kole, neoddechnu si od rána do večera. Po tobě dřevorubec sáhne, jen když jde kořen do hluboka, jindy ležíš a hoviš si!“

„A co já?“ míchala se do sporu pila. „Já musím nejsvidější nátony a nejtlustší kmeny svými zuby trpělivě přehryzati! Ale co,“ ukončila hádku rázem, „každá konáme jen, k čemu jsme, a žádná víc než můžeme!“

PŮVOD ZVONŮ.

Smutno, přesmutno bývalo člověku vyhnanému z ráje, hledíval-li na práci rukou svých a viděl, že místo rajských květů přes všechn pot a přes všechno přičinění jeho roste mu na roli hloží a bodláčí. Ale po práci býval mu sladkým odpočinek a s radostí největší i s vděkem naslouchával zvláště tlukotu srdce svého, jsa rád, že mu ani za branami rajskými nepřestalo tlouci pro Boží slávu, pro pravdu a právo, pro dobro a krásu. Když pak vzdělávaje zemi z nenadání dokopal se hroudy zlata, umínil si, že vzácný kov obětuje Bohu a že jej pro tu oběť obdělá v podobu nejvzácnějšího pokladu na zemi — v podobu lidského srdce.

I začal s chutí pracovati o zlaté hroudě. A že byl úmysl jeho upřímný, Bohu zalíbila se ta snaha člověkova tak, že poslal anděla, aby mu odevzdal nástroj, jímž by svaté předsevzeť své mohl zdárně vykonati. Bylo to olověné kladívko, jímž měl člověk zlatou hroudu šetrně a vytrvale tepati, až by nabyla žádoucího tvaru.

Člověk vděčně přijal z ruky andělovy nepatrný nástroj a tepal i pracoval a dílo pod rukama jeho nabývalo zřetelnějších tvarů, až náhle — div divoucí — když byl skoro v polovici práce, vzácná hmota, jakoby se byla vzepřela jeho snaze, počala se mu pod rukama šířiti, uvnitř pak povstávala dutina pod každou ranou větší a větší. Všechn užaslý ustal člověk v tepání a v rozpacích díval se na podivné dílo. Aj, tu náhle anděl zase stojí před ním, běře mu olověné kladivo z ruky a mlčky je přivěšuje do středu zlaté dutiny. Pohne rukama celým dílem a hle, zvuk překrásný zazní čistým, proráženým vzduchem a proniká až k srdci člověka, rozněcuje v něm libými tóny vrozené nadšení pro slávu

Boží, pro právo a pravdu, pro dobro a krásu, ano utěšuje i jeho žal ze ztráty ráje.

„Tak přijal Hospodin,“ dí anděl, „oběť srdce lidského a sám posvětil ji pro věčnou památku těmito rajskými zvuky. Ty pak jimi posiluj v sobě svaté nadšení i konejší svůj žal!“

I pověsil anděl oběť zlatou, první zvon, na vysoký dub a přivázal k ní nejdelsí stonek břechfanu, jenž dub obrůstal, aby člověk mohl přicházeti a zvoniti. A dal svatému zvonu i jméno — Srdce Lidské.

Přibývalo však lidí na světě a mezi nimi přibylo i zlých. Jim znelibily se nebeské zvuky zázračného zvonu, vyzvánějící po celém světě širém od východu slunce až na západ slávu Boží, pravdu a právo, dobro i krásu. Ano našel se i první Jidáš, jenž v noci lstivě přikradl se k dubu, na němž visel zlatý zvon, přeřízl popínavý stonek břechfanu, jenž byl ke zvonu přivázán. Ale sám zděsil se činu svého, když tu ve vrcholu dubu udělala se náhle zář a v ní bylo vidět anděla, an zázračný zvon Srdce Lidské odvažuje a odnáší pryč . . .

Nastal poplach pro ztrátu zvonu a nastal i smutek a pláč. Spravedlivým zzelelo se té ztráty tak, že počali znova přemýšleť a pracovati o kovech rozličných, až se jim opravdu podařilo obdělati je v podobu prvního zvonu zlatého. Poněvadž pak byla i jejich snaha poctivá a úmysl dobrý, Hospodin požehnal i dílo jejich zvláštním půvabným zvukem, jenž v rozličných obměnách dle velikosti a čistoty kovu znívá velebně a slavně, bolestně i žalně. Ale že byly zvony tyto jen z ruky lidské, zvuk jejich slábne a umírá v určité dálce. V odvetu pak za pojmenování andělské dávají lidé svým zvonům jména nebešťanů.

Zvon zlatý Srdce Lidské odnesl a schoval anděl ve ztraceném ráji. Jen dvakráte ještě slyšelo lidstvo jeho zvuky. Po prvé, když anděl zvěštoval Panně, že přijde Mesiáš i ona že se stane jeho matkou, po druhé vyzváněly jím andělé nad Betlemem Slávu Bohu na výsosti a mír lidem dobré vůle na zemi.

Ale zlatý zvon Srdce Lidské bude ještě vrácen světu a bude zase velebnými zvuky silit nadšení i konejší žaly. Vráť se, jakmile spravedlnost v srdcích lidských nabude vrchu nad nepravostí.

Naposled bude jím vyzváněť zas ruka andělova, až Ježíš Kristus přijde soudit živých i mrtvých. Tehdy zalehnou velebně jeho zvuky

do srdcí lidských tak mocně, že zmizí z nich poslední skvrny všeliké zloby a mnozí obrátí se v kání tak upřímné, že svatý zvon otevře jim království Boží!

ČLOVĚK A MECH NA SKÁLE.

Mladý muž, přítel přírody, stánu u skály v lese a se zálibou zadíval se na zelený mech, jenž tu obrůstal ohromné balvany a obaloval je i zdobil jako sametovým pláštěm.

„Úbohá a divná rostlinko,“ uvolnil nahlas svému podivení, „jaké tu máš tvrdé živobyčí! Neboť které živné látky a kolik můžeš shledati na kameni, a takovou nádheru vystrojíš z té své nuzoty!“

„Vidíš na mě aspoň,“ šeptal mech skromně, „že i z mála mnoho se dá způsobiti, jen s tím málem spořit a opatrně hospodařit!“

HŘÍCHY.

Když po pádu pyšných andělů padl také člověk a hříchy počaly se množiti na zemi, rozhodla Lásky Věčná andělům věrným pro snazší uvarování chyb ukázať zhoubné stopy hříchu v tváři lidské. I poslal Bůh anděla Rafaela na zemi s rozkazem, aby vyhledal hříšníky všech hříchů těžkých a tvář každého z nich aby věrně zobrazil hned po skutku spáchaném.

Archanděl vrátil se všecek smuten a odevzdáváje před tváří Boží dílo své, pravil s pohnutím: „Nejtěžší poslání měl jsem mezi lidmi dnes.“

Hospodin poručil, aby rozložil obličej hříšníků před sbory andělskými.

I užasli všichni a cherubíni a serafíni ustali v leknutí na okamžik ve věčné své písni před trůnem Nejvyššího. Odvracely se zraky andělské, s bolestí spatřivše zsinalou tvář zlostinika, vpadlé oči chlipníka, krví podlitý zrak vraha, vychrtlý obličej lakomce a tak dále ohavy hříchů všech do vyjmena. Dal pak Hospodin usouditi sborům andělským, který z hříchův porušil nejvíce v tváři lidské vznešenost synovství Božího. Andělé prohlíželi, zkoumali, konečně shodli se všichni na hříchu jednom a téměř a to byla msta. Všecky ostatní hříchy ponechávají v tváři hříšnickově něco, co budí útrpnost, jenom ne msta. Proto už tenkrát ústa boží vyřkla soud: „Msta patří Bohu.“

STRASTI.

Strasti zrodily se ze semene zla, ale na svět byly puštěny z dopuštění božího. Také jed bývá lékem.

Když totiž lidé pádem svým ztratili už ráj, měly je strasti v čas pamatovati a střežiti od nového klesání. Lidé však měli dlouho a dlouho v paměti zlo, jímž dali se oloupiť o milost boží, a proto varovali se z daleka všeho, co se zlem bylo ve spojení, a z daleka tudíž vyhýbali se i strastem a nedávali jim přístupu k sobě. Tak chodily strasti dlouho po „místech suchých,“ po stopách otce zla, ďábla, až zabloudily do veliké jeskyně skalní, kde Hřích, syn satanův, ležel a spal. Kryl se tam a hověl si spokojeně od pádu prvňích lidí po bezuzdné radosti ďábelské, že se podařilo „miláčky boží“, stvořené náhradou za zavržené pyšné anděly, svést, aby hřešili.

Hřích probudiv se poznával hned v příchozích své příbuzenstvo: vyzáblou Bídu, vychrtlý Hlad, bledou Nemoc, opuchlou Bolesť, zkrvácený Úraz a druhé všecky, co jich bylo vřadě. Poslední tlačilo se za strastmi Zoufalství, svítíc očima podlitýma krví a děsně křičelo, takže před ním bázlivě uhýbaly strasti.

Ale Hřích povstav, k němu právě se obrátil prvňe a hned se s ním sbratřil. Ke druhým však měl se dost nedůvěřivě, leč přece nabídl jim pomoc k ubytování mezi lidmi; musily však slíbit, kde se která dobře usadí, že se budou starat, aby se udělalo místo také pro něj, pro Hřích.

Potom hned pustil se zas Hřích po dlouhé době po druhé mezi lidi a jako po prvě, bral na sebe i tentokráte škrabošky cizí, na rozdílných místech rozdílné.

K jednomu vešel pode jménem Žízňe, ale za krátký časek prohlásil se tu pánem pod pravým jménem Obžerství, a potom přivolal za sebou Nemoc a za ní Bídu a to tak pozdě, kdy už tyto nebyly tu pro nápravu člověka nic platny. K jinému vešel se pod nasládlým titulem Lásky a potom se mu do očí vysmál s pravou šerednou tváří Chlipností, přivolav za sebou Bolesť tělu i duši. A takto připravoval Hřích místa strastem všude, kde se lidé prvoťnímu jich poslání, jež bylo od Boha a k dobru lidí, z nedůtklivosti, nebo z neporozumění přičili. Strasti pak, kde jim pomáhal Hřích, vděčně zase odplácely Hříchu, a tak podnes hromadí

se na sebe leckde hříchy a strasti a strasti a hříchy, a pokud lidé povrhli světlem milosti boží, jež svítí na cestu života a dává včas rozeznání dobré a zlé a i zlé obrátí k dobrému, tam naposled mocí a s hrůzou zapadne Zoufalství a šíjí zmateného člověka zadržuje smyčku zabíjející tělo i duši.

RADOST A ŽALOST.

Dvě bytosti, slabé ženy na pohled, ale obě původu nadzemského, potkaly se na prahu malé chaloupky, kde zůstával chudý dřevorubec s četnou rodinou. První, která právě odcházela — to byla Radost — postavila se druhé do cesty s výčitkou: „Už zase jdeš pobořit, co jsem právě postavila?“

„Ne, sestro,“ odpovídala druhá mírně — to byla Žalost — „jdu zachránit, co se ještě dá z toho, cos ty podvrátila.“

„Jak to?“ odporovala sebevědomě Radost. „Vždyť já, kudy jdu, rozsévám jen veselí, zpěv, smích, bezstarostnost!“

„Právě proto!“ vpadá rychle Žalost. „Neboť těch darů málokterí z lidí dovedou užívat, aby při tom neztratili hlavy. A proto chodím já po stopách tvých; kde vidím zapotřebí, dořknou se jich jen málo a oni vystřízlivějí.“

Radost nechtěla však těm slovům věřit. Na konec ujednala se Žalostí, aby těch, kdo byli dnes Radostí oblaženi, nechala Žalost tak bez vyrušení tři dni, po třech dnech pak že se obě společně půjdou přesvědčit, jak s těmi lidmi je.

Uplynuly tři dni a Radost se Žalostí sešly se v určenou hodinu na témž místě. Bez otálení překročily dřevorubcův práh, a co vidí — vstříc jim jde ze síně zástup; odnášejí právě plačící rodině v rakvi dřevorubce otce, jenž byl se tak oddal dojmům z nalezeného náhle pokladu, až jej ranila mrtvice.

„Tomu bych byla zabránila,“ dí Žalost vážně.

„Ty a jak?“ pozastavila se Radost všecka vyměněná.

„Kdybys ty mně nebyla zastoupila cestu, byla bych se tu dotkla nejmenšího dítěte; to by bylo onemocnělo a srdce člověka bylo by se rozdělilo mezi poklad a dítě — náhlé rozčilení nebylo by mu přefalo tepny života.“

Radost si kroutila hlavou a mlčela, poddávala se. Potom je vedla cesta mimo stavení, na němž visela nad vchodem suchá

smrčinka. „Zastavíme se také tu!“ vece Radost a už kráčí napřed: „Tady jsem před třemi dny shromáždila lidi v nejlepší náladě k nevinnému posvícenskému veselí.“

Leč nastojte! V síni plno špíny a zápachu a střepů z rozbitých sklenic. Několik do nemoty zpilých účastníků zbylo tu, podobných vzezřením víc němé tváři než člověku. A hospodský proklíná živnost, že za nejhornlivější služby lidem při vzniklé bláznivé pranicí byl by málem přišel o život.

Radost všecka trnula a Žalost litovala, čemu všemu mohlo se zabránit, kdyby se byla jen každého desátého dotkla.

Potom zašly do výstavného selského statku. Radost připomíná: „Zde jsem zanechala lidi v dvojím plesání. Hospodář zakončil sklizeň s dvojnásobným výtěžkem proti jindy, a mladá žena povila mu zdravého synáčka.“

Když vstoupily dovnitř, našly hospodyně na loži všecku smutnu. Muž prý již předečirem odjel vesele s první těžbou na trh do města a dosud se nevrátil . . .

Radost se Žalostí šly ho hledat a našly jej v kruhu karbaníků. Člověk hrál, neviděl, neslyšel, netušil ani, že se ho Žalost dotkla, až prohrál nejen peníze za úrodu, nýbrž i vůz a potah. Vstáváje od karet chytil se za hlavu a pravil trpce: „K této škodě i hanbě svedla mě dvojí radost najednou!“ Radost sama nechtěla vidětí víc, pospíchala odtud a Žalost za ní.

Když vyšly a osamotněly cestou, vece Radost k Žalostí: „Už ti nikdy nikde nebudu stávatí v cestě; choď nejen za mnou, ale choď i přede mnou a otvírej těm lidem oči včas!“

A Žalost to činí od té doby vytrvale. Chodí před Radostí, chodí za Radostí a dotýká se mnohdy i těch, na něž Radost zcela zapomněla, a títo trpívají pro výstrahu bližním.

RAJSKÉ ŠTĚSTÍ.

Rajské štěstí bylo převzácný a přetajemný poklad, dar samé Nejsvětější Trojice, člověku v ráji daný jako záruka trvalé milosti boží. Že od Boha pocházel poklad tento, skládal se ze stránky duchovní, a že pro člověka byl určen, duchovní stránka spojena byla s hmotnou. A v obojí té stránce, duchovní i hmotné, slučovaly se v tajemnou, nade všecko pomyslení blažící jednotu

rajského štěstí dobro, dar Boha-Otce, láska, dar Boha-Syna, a krása, dar Ducha sv.

Když však první člověk, přestoupiv příkázání boží, vyhnán byl z ráje, ztratil právo i na rajske štěstí; toto tudíž osamělo v ráji a bylo tam bez účelu. Proto poslal rozhněvaný Stvořitel archanděla Michaela, aby tímž mečem, kterým byl potřel pýchu dábelskou, zničil štěstí rajske.

Stalo se. Ale v okamžiku, kdy meč archandělův již již se dotýkal štěstí rajskeho, Milosrdenství boží zvítězilo nad Spravedlností a slovo Boží zmírnilo soud o rajske štěstí člověkově, aby aspoň drobtý z něho zůstaly a ty aby provázely člověka až za brány rajske. Drobtové pak ze stránky duchovní přešli do samého lidskeho srdce, drobtý hmotné uloženy a uchráněny v semenech bylin. Proto srdce lidská sílí dobrem, žijí láskou, těší se krásou, a byliny mnohé dobro nejen v sobě chovají od kořene až do květu a plodu, ale nabízejí je člověku chlebem i lékem s láskou až do obětování sebe samých a přerozmanitými květy svými jsou vzory nejpůvabnější krásy. Jen byliny otrávené jedem a lidská srdce hříchem nemají v sobě vzácných drobtů štěstí rajskeho.

OBSAH:

Úvodem	5	Medvěd a vydra	16
Hříbě a klisna	7	Lišky	17
Koně	8	Mladá liška	18
Osel a koně	8	Ochočená liška	18
Povozník a kůň	8	Liška a tchoř	18
Koně a lidé	9	Starý lišák a stará husa	19
Z těžké doby	9	Lišák na lupu	20
Koza a osel	10	Vydra a tchoř	21
Volek a kráva	11	Liška, kuna a jezevec	21
Bulík a bravník	11	Kuna a veverka	22
Koza a mrkev	12	Ptáček, lasice a tchoř	22
Beránek a starý pes	12	Zajíc a džbán	23
Chrt a pudl	12	Na osení	24
Dva křepeláci	13	Ježek na hodech	24
Vyžle a stará fena	13	Křeček a sysel	25
Pes a ptáček	14	Potkan a křeček	25
Pes a kvočna	14	Člověk a krtek	26
Vlk a myslivec	14	Mysi u pastí	26
Kočky	15	Kočí soud	28
Kočka a tchoř	15	Žába a čáp	28

Vrána a žába	29	Slavík a člověk	52
Žáby	29	Kůň a kobylka luční	53
Štika a kapr	30	Chroust a střevlík	54
Mřen a račice	30	Střevlíci a muška	54
Chlapec a pstruh	30	Chroust a včela	55
Čápi	31	Komár a včela	55
Člověk a had	32	Tesařík a mravenci	55
Orel mladý a starý	32	Vosa a mravenci	56
Krahujče	32	Mravenci a čmeli	57
Čejka	33	Mor na včelíně	58
Vrána a střízlíček	35	Sršeň	59
Křepelka	35	Vosa	59
Straka	37	Saranče a voša písečná	60
Husy	37	Čvrček a voša hrncířka	60
Kachny	38	Červotoč	61
Slípky a pes	39	Motýl a moucha	61
Mladý holub	39	Smrtihlav	63
Kvočna a holubice	40	Bourec a čermáček	63
Holub a veverka	40	Kobylka a hlemýžď	64
Přemoudřelá slípka	40	Babí léto	64
Páv a skřivánek	41	Včela a vrabčice	65
Chrástal a skřivánek	41	Lykožrouti	65
Linduška a skřivan	42	Berušky Krista Pána	66
Kosi	42	Muška a mucholapka	67
Sýkorka a kos	43	Smrk a dub	67
Datel a drozd	44	Dub a modřín	68
Strnad a dudek	44	Jeřáb a buk	68
Bravnik a křivonoska	44	Tis	68
Dva hýli	45	Bříza a smrky	70
Lednáček a kvíčala	45	Stromy na podzim	70
Stvoření vlaštovek	46	Lípy a lidé	71
Doma	48	Stromy a ptáčaťa	71
Čížek a stehlik	49	Palma v cizině	72
Vrabci, vlašťovky a čermák	49	Drvoštěp a smrk	72
Střízlík a vrabec	50	Dub a stromoví ovocné	73
Sýček	51	Přesazená pláň	73
Zajatci	52	Májová	74
Ptáčník a uletlý pták	52	Líska a ptáček	74

Strom a člověk	75	Ke vzkříšení	82
Mladý člověk a květy	76	Trnová koruna	83
Člověk a klasy	76	Svlačec a chrpa	84
Hoch a fazole	76	Pýchavka	84
Douška a klasy — Klasy	77	Hovor svéc	85
Na poli	78	Kámen a srdce lidské	88
Kostivál a konvalinky	78	Molyka, sekera, pila	88
Kopřiva a chmel	79	Původ zvonů	90
Tráva a pelyněk	79	Člověk a mech na skále	92
Lilie	79	Hřích	92
Svízel a kopretina	80	Strasti	93
Hrách	81	Radost a žalost	94
Metlice a chudobka	82	Rajské štěstí	95

KNIHU: JISKRY Z POPELA

VYDALA A VYTISKLA O VÁNOCÍCH LÉTA PÁNĚ MCMXXII.
ČESKOSLOVANSKÁ AKC. TISKÁRNA V PRAZE, SPÁLENÁ.
NAPSAL JAN FR. HRUŠKA. — ILUSTROVAL AKADEMICKÝ
MALÍŘ LAĐA NOVÁK.